

HEMBYSE ARCHEOLOGIE

GENT, Gustaaf Callierlaan 255-256

ONDERZOEKSRAPPORT HEMBYSE ARCHEOLOGIE

N°. 55

**ONDERDEEL 2: VERSLAG VAN RESULTATEN
VOORONDERZOEK ZONDER INGREEP IN DE
BODEM**

Bureaustudie

De Smaele Bart & Pieters Hadewijch

2018

INHOUDSOPGAVE

1	ADMINISTRATIEVE FICHE	4
2	INLEIDING	5
3	BESCHRIJVEND GEDEELTE.....	6
3.1	Situering van het onderzoeksgebied	6
3.2	Beschrijving geplande werken en juridisch kader	10
3.3	Bodemgebruiksbestand - landgebruik	12
3.4	Bodembedekking	13
3.5	Onderzoeksopdracht	15
3.6	Werkwijze	16
4	ASSESSMENT	17
4.1	Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied	17
4.1.1	Traditionele landschappenkaart	17
4.1.2	Fysisch-geografische gegevens.....	18
4.1.2.1	Topografie	18
4.1.2.1	Hydrografische situering	21
4.1.2.2	Erosiegevoeligheid	23
4.1.3	Aardkundige situering	25
4.1.3.1	Tertiair geologisch.....	25
4.1.3.2	Quartaire geologisch.....	26
4.1.3.3	Bodemkaart van België.....	29
4.1.3.4	Gekende boringen.....	30
4.2	Historische beschrijving van het onderzochte gebied en zijn omgeving...32	
4.2.1	Algemene historische situering van het plangebied	32
4.2.2	Relevante historische kaarten en plannen	39
4.2.2.1	Panoramisch Gezicht op Gent (1534)	39
4.2.2.2	Kaart van Jacob van Deventer (circa 1560)	41
4.2.2.3	Kaart van Hondius en Sanderus (1641).....	43
4.2.2.4	Kaart van Villaret (1745-1748).....	44
4.2.2.5	Atlas van Ferraris (1777)	45
4.2.2.6	Kaart van Horenbault (1619)	46
4.2.2.7	Plan van Goethals (1796)	47
4.2.2.8	Plan van Saurel (1841)	48
4.2.2.9	Kaart van Vandermaelen (1846-1854)	49
4.2.2.10	Plan van Corvillain (1855-1857)	50
4.2.2.11	Plan parcellaire van Gevaert & Vanimpe (1878).....	51
4.2.2.12	Topografische kaarten Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw (1950-1970)	52
4.2.3	Relevante luchtfoto's	54
4.2.3.1	Orthofoto uit 1971	54
4.2.3.2	Orthofoto uit 1990	55
4.2.3.3	Orthofoto uit 2017	56
4.3	Archeologische situering van het onderzochte gebied	57
4.3.1	Erfgoedindicatoren	57

4.3.2	Archeologische indicatoren	59
4.3.2.1	Centrale Archeologische Inventaris	59
4.3.2.2	Bekrachtigde Archeologienota's	60
4.4	Datering en interpretatie van het onderzochte gebied	62
4.5	Verwachting ten aanzien van archeologisch erfgoed	63
5	BESLUIT	64
5.1	Antwoord op de onderzoeksvragen	64
5.2	Besluit voor een algemeen publiek	65
6	BIBLIOGRAFIE	66
7	LIJST VAN FIGUREN	69
8	LIJST VAN BIJLAGEN	71

1 ADMINISTRATIEVE FICHE

Projectcode Onroerend Erfgoed	2018H67
Projectgebied	Gent, Gustaaf Callierlaan 255-256
Grootte projectgebied	353,89 vierkante meter
Ligging	Oost-Vlaanderen, Stad Gent, Gustaaf Callierlaan 255-256
Lambert 72-coördinaten (m)	(NO): X: 105575,91 x Y: 192322,391 meter (ZW) X: 105552,656 x Y: 192301,018 meter
Kadaster	Afdeling: 4 Sectie: D Percelen: 2841G5, 2841B23
Initiatiefnemer	Zie privacyfiche
Uitvoerder	Hembyse Archeologie
Interne projectsigle Hembyse Archeologie	GEN-GCA
Type onderzoek	Archeologienota
Verantwoordelijke uitgever van het onderzoeksrapport	Hembyse Archeologie
Plaats en jaar van uitgave	Gent, 2018
Wettelijk depot	ISSN 2566-2732
Bibliografische referentie	De Smaele B. & Pieters H., 2018. <i>Archeologienota naar aanleiding van een nieuwbouwproject te Gent, Gustaaf Callierlaan 255-256</i> , Onderzoeksrapport Hembyse Archeologie 55, Gent.
Termijn van het onderzoek	7 werkdagen
Betrokken actoren en specialisten met vermelding van rol/functie	Hadewijch Pieters/erkend archeoloog/veldwerkleider Bart De Smaele/erkend archeoloog Hembyse BVBA/erkend archeoloog
Gecontacteerde regiospecialisten	Gunter Stoops (Dienst Stadsarcheologie Gent)
Resultaten	19 ^e -eeuwse bebouwing
Aanbeveling	Geen verder onderzoek
Bewaarplaats archief	Hembyse Archeologie
Van toepassing zijnde Onroerenderfgoeddepot	Het onderzoeksgebied valt binnen het werkingsgebied van de Zwarte Doos, Dienst Stadsarcheologie Gent
Opmerkingen	Nvt.

Niets uit deze uitgave mag worden veelelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Hembyse Archeologie.

2 INLEIDING

Op 11 juli 2018 werd Hembyse Archeologie de opdracht verleend om het archeologisch kennispotentieel van een projectgebied langs de Gustaaf Callierlaan 255-256 in Gent te onderzoeken, dit conform het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Dit dient te gebeuren in de vorm van een archeologienota.

De archeologienota bestaat in zijn geheel uit drie delen:

1. Privacyfiche (niet publiek beschikbaar)
2. Het Verslag van Resultaten
3. Het Programma van Maatregelen

Voorliggend document is het tweede onderdeel, namelijk het **Verslag van Resultaten**. Hierin wordt het kennispotentieel van de site onderzocht, dit door middel van drie elementen:

1. De huidige fysieke staat van het onderzoeksgebied
2. De gekende en publiek beschikbare data
3. De kennis en ervaring van de erkend archeoloog

De huidige fysieke staat van het onderzoeksgebied bepaalt het archeologisch traject: de grootte van het onderzoeksgebied, de juridische situering en het huidige landgebruik bepalen of de archeologienota in een regulier traject, dan wel in een uitgesteld traject dient te worden opgemaakt.

5

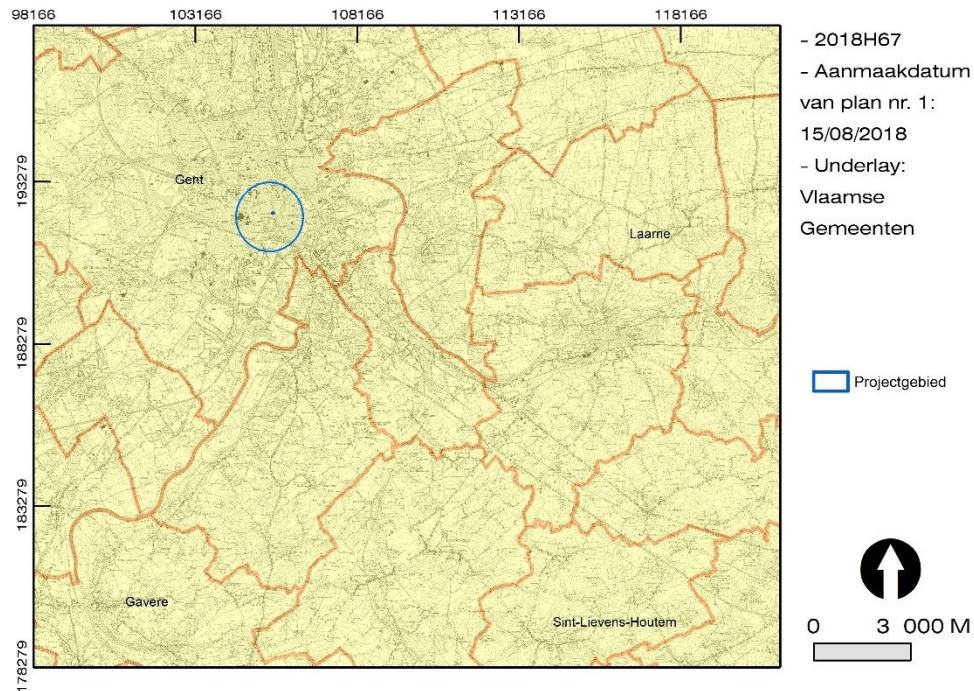
In onderstaande hoofdstukken zal de huidige fysieke staat van het onderzoeksgebied worden onderzocht, waarbij uit het beschrijvend gedeelte zal blijken welk traject (regulier of uitgesteld) de archeologienota zal moeten volgen. In het onderdeel assessment zal middels de bodemkundige en historisch/archeologische data worden onderzocht wat het kennispotentieel van de site is, zodoende op een correcte manier kan worden besloten wat de te nemen maatregelen zijn, teneinde het archeologisch kennisvermeerderingspotentieel van de site te kennen en dit kennispotentieel niet verloren te laten gaan.

Hierbij moet worden benadrukt dat de kennis van het verleden een maatschappelijk waardevol goed is: het erfgoed staat ten dienste van de hele maatschappij, waarbij de initiatiefnemer conform de vigerende wetgeving zijn verantwoordelijkheid ten opzichte van dit erfgoed en de maatschappij als een goede huisvader opneemt en de nodige stappen onderneemt om het mogelijk aanwezige erfgoed binnen het onderzoeksgebied te kennen en voor vernieling te vrijwaren.

3 BESCHRIJVEND GEDEELTE

3.1 Situering van het onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied waarvoor een archeologienota dient te worden opgemaakt bevindt zich in het Vlaamse Gewest, Provincie Oost-Vlaanderen, Stad Gent, ter hoogte van de Gustaaf Callierlaan 255-256, nabij het kruispunt van de B401 ("de fly-over") en de Sint-Lievenslaan (R40 of "stadsring").

Figuur 1. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de Vlaamse gemeenten.

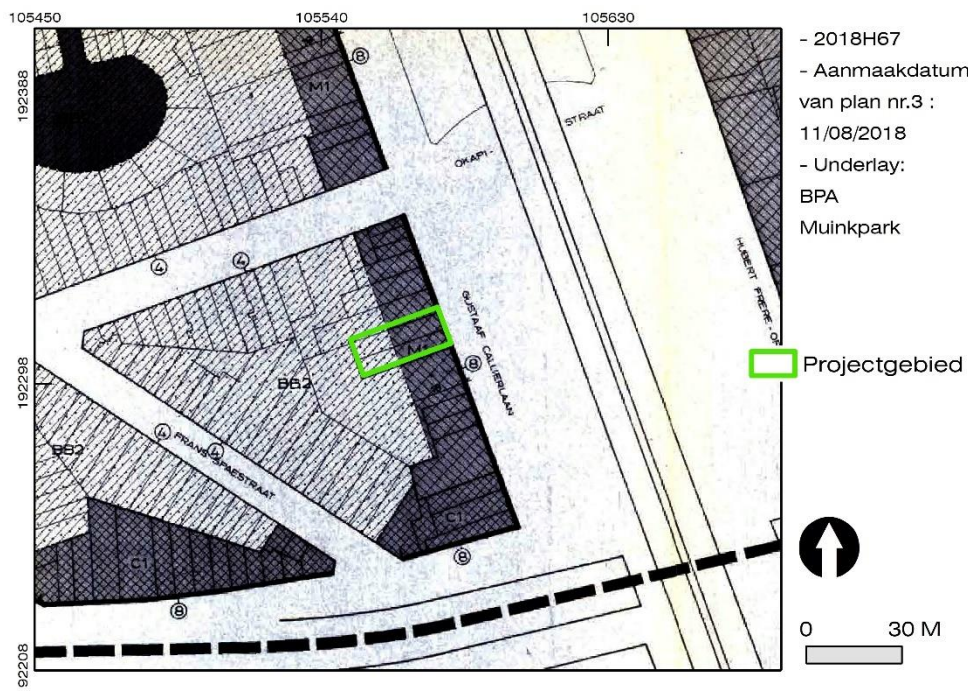
De stad Gent valt binnen het gewestplan 'het Gentse en Kanaalzone', dat dateert uit 1977. Het onderzoeksgebied bevindt zich volgens dat gewestplan in een woongebied met culturele, historische en/of esthetische waarde.

Figuur 2. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het gewestplan.

Het digitaal beschikbare gewestplan is echter enkel geschikt voor een gebruik op middenschallig niveau. In het verleden werden gemeentelijke bestemmingsplannen aangemaakt om het gewestplan te verfijnen. Deze bijzondere plannen van aanleg (BPA) blijven geldig zolang ze niet vervangen zijn door een gemeentelijk RUP.

Voor het projectgebied te Gent is zo'n BPA beschikbaar, met name BPA Binnenstad – deel Muinkpark.¹ Het plan werd goedgekeurd in 1995 en geeft de bestemming van de percelen op een meer gedetailleerd niveau weer.

Figuur 3. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het bijzondere plan van aanleg uit 1995.

Het BPA toont een tweedeling binnen het projectgebied. De oostelijke helft van het projectgebied -aan de straatzijde, wordt gekarteerd als een multifunctionele zone met een klasse 1 voor tuinstroken (M1), wat betekent dat zowel woningen, kantoorruimtes als ruimtes voor gemeenschapsvoorzieningen en horeca toegelaten zijn. Het westelijke gelegen deel wordt gekarteerd als een zone voor woningen met een klasse 2 voor tuinstroken, wat een aantal bestemmingen (zoals horeca en hotels, maar ook autobergplaatsen) uitsluit.

Het Gewestplan en de begeleidende BPA's zijn verouderde planningsinstrumenten die echter wel nog van kracht zijn op die plekken waar ze niet vervangen werden door een nieuwer plan. De meest recente gewestplannen dateren van het jaar 2000. Hierna zijn de bestemmingen van het gewestplan op vele plaatsen gewijzigd door de opmaak van "ruimtelijke uitvoeringsplannen" (RUP), maar dat geldt niet voor het huidige onderzoeksgebied. Voor Gent werd eind 2005 wel een dergelijk RUP opgesteld, met name de "Afbakening van het grootstedelijk gebied Gent", maar dit behelsde geen bestemmingswijziging voor het hier besproken

¹ <https://stad.gent/over-gent-en-het-stadsbestuur/stadsbestuur/wat-doet-het-bestuur/uitvoering-van-het-beleid/ruimtelijke-ordening/gemeentelijke-rups-en-bpas/bekijk-de-geldende-plannen/deelgebied-9-gent-centrum/122-bpa-binnenstad-deel-muinkpark>

projectgebied. Bijgevolg blijft het projectgebied bestemd voor wonen, hoewel de wijziging van de bestaande toestand onderworpen is aan bijzondere voorwaarden.

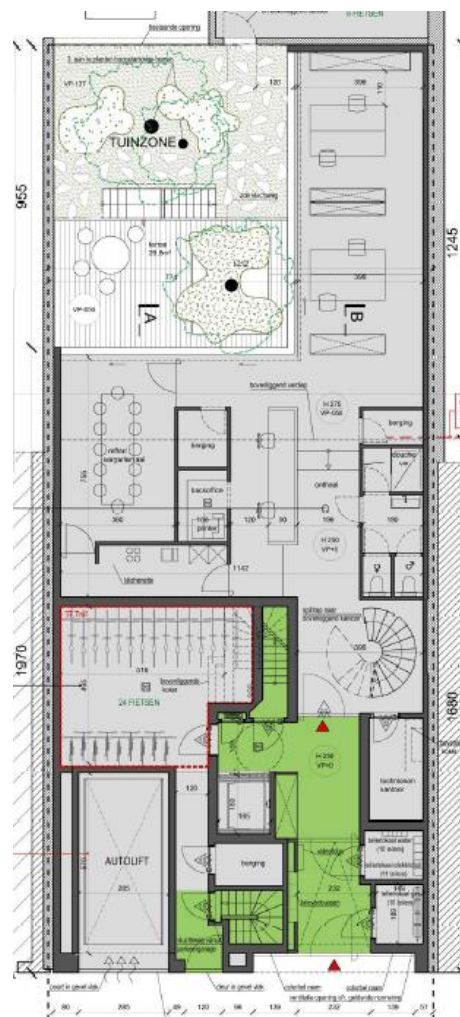
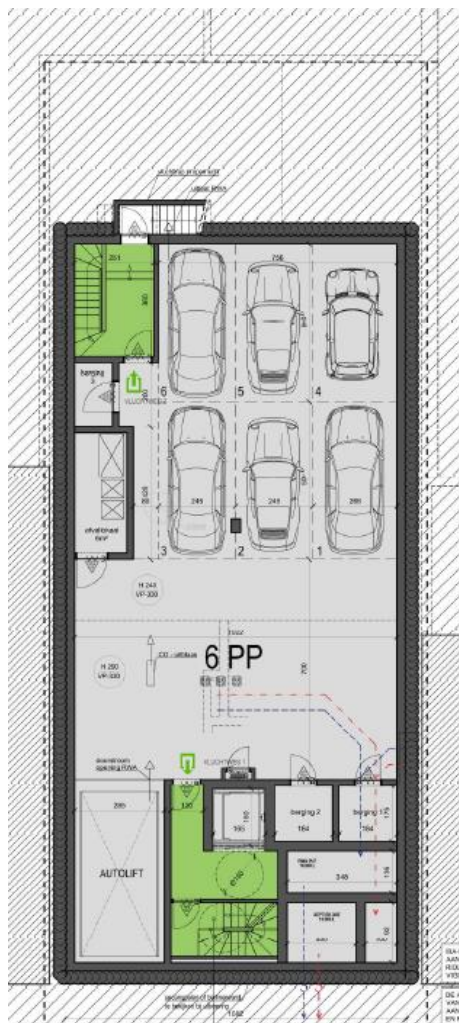
Binnen het kader van deze bestemming wenst de initiatiefnemer een nieuwbouw op te richten. Hiervoor is een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen vereist en in volgende hoofdstukken zal worden onderzocht waarom een archeologienota noodzakelijk is en -op basis van de huidige fysieke situatie van het gebied- of dit in een regulier dan wel in een uitgesteld traject kan gebeuren.

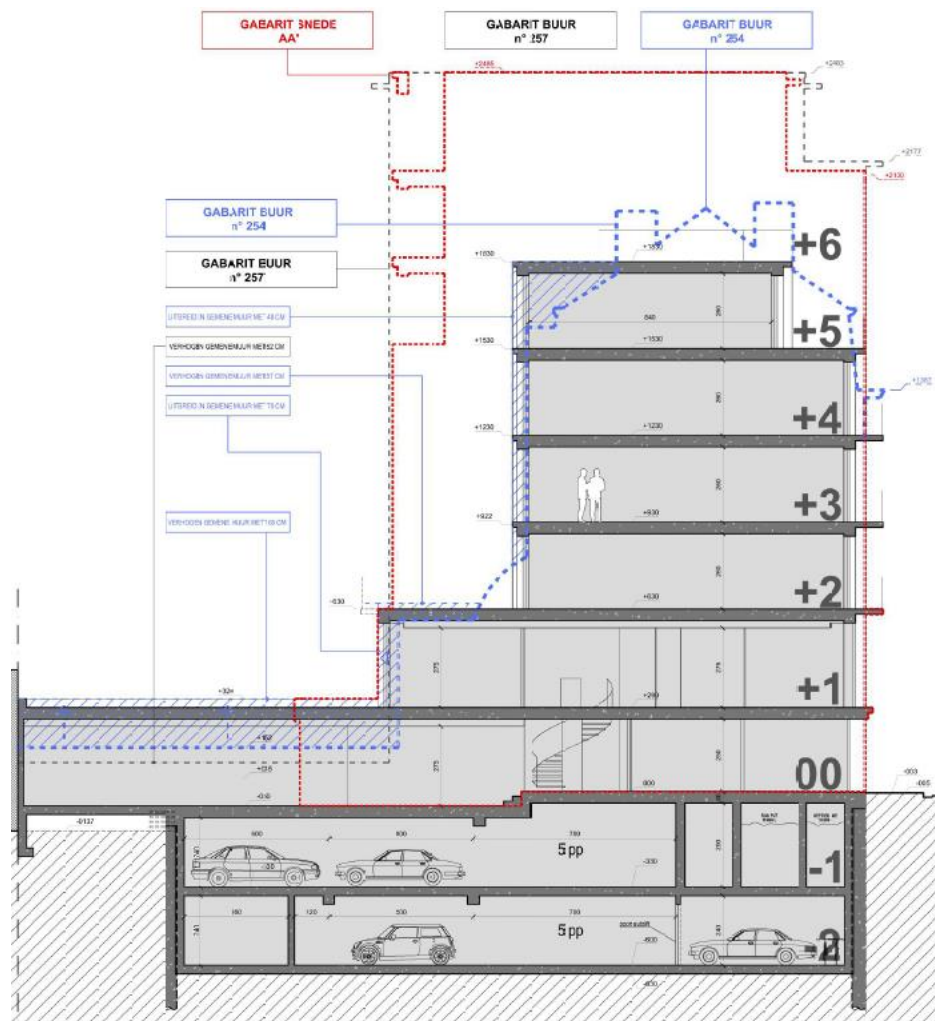
3.2 Beschrijving geplande werken en juridisch kader

Voor de geplande werkzaamheden is een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen vereist. Het projectgebied bevindt zich binnen een vastgestelde archeologische zone; de perceelsoppervlakte bedraagt meer dan 300m² en de geplande werkzaamheden behelzen een bodemingreep van meer dan 100m². Het betreft een privaatrechtelijke aanvrager.

De geplande werkzaamheden binnen het onderzoeksgebied behelzen de nieuwbouw van een appartementsgebouw met kantoorruimte en een ondergrondse garage. Dit omvat:

- Het afbreken van de bestaande woningen
- Het uitbreken van de aanwezige verharding
- Nieuwbouw appartement met 8 bovengrondse en 2 ondergrondse bouwlagen
- Aanleg van een tuinzone met fietsenberging
- Het aanleggen van rioleringen en nutsleidingen

Figuur 4. Inplantingsplan ondergrondse garage (-2) en gelijkvloers en doorsnede (© opdrachtgever).

Deze geplande werken maken de opmaak van een archeologienota, die deel uitmaakt van de omgevingsvergunning, noodzakelijk. Voor meer details en sneden van de geplande toestand wordt naar de bijlage van dit dossier verwezen.

In de volgende hoofdstukken zal op basis van de huidige toestand van het onderzoeksgebied worden onderzocht of -indien een vooronderzoek met ingreep in de bodem noodzakelijk wordt geacht- de opmaak van de archeologienota in een regulier, dan wel in een uitgesteld traject kan gebeuren.

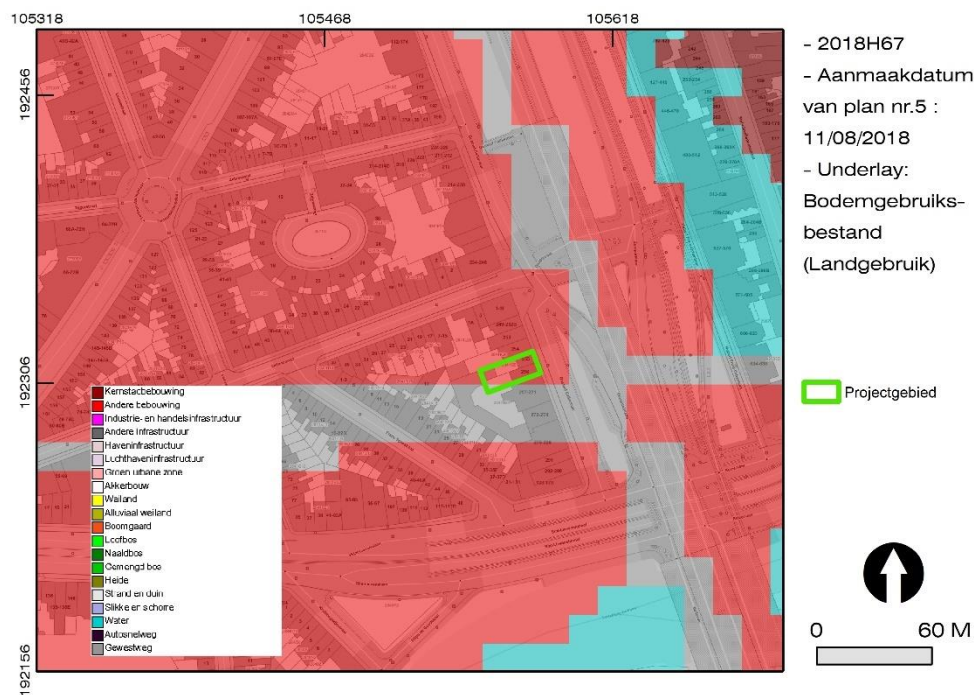
3.3 Bodemgebruiksbestand - landgebruik

Zoals eerder vermeld maakt het slopen van de bestaande woningen deel uit van de werken die binnen het onderzoeksgebied zijn gepland. De huidige fysieke situatie van het onderzoeksgebied dient te worden onderzocht om het archeologietraject correct te bepalen.

Met andere woorden: welke impact heeft het huidige bodemgebruik op het archeologietraject ?

Hiervoor kunnen zowel het Bodemgebruiksbestand als de Bodembedekkingskaart worden aangewend. Deze kaarten geven een eerste indruk van het landgebruik, waaruit de eerste stappen in het archeologietraject kunnen worden bepaald.

De kaarten geven tevens een eerste indruk van bodemingrepen die mogelijk reeds binnen het onderzoeksgebied hebben plaatsgevonden.

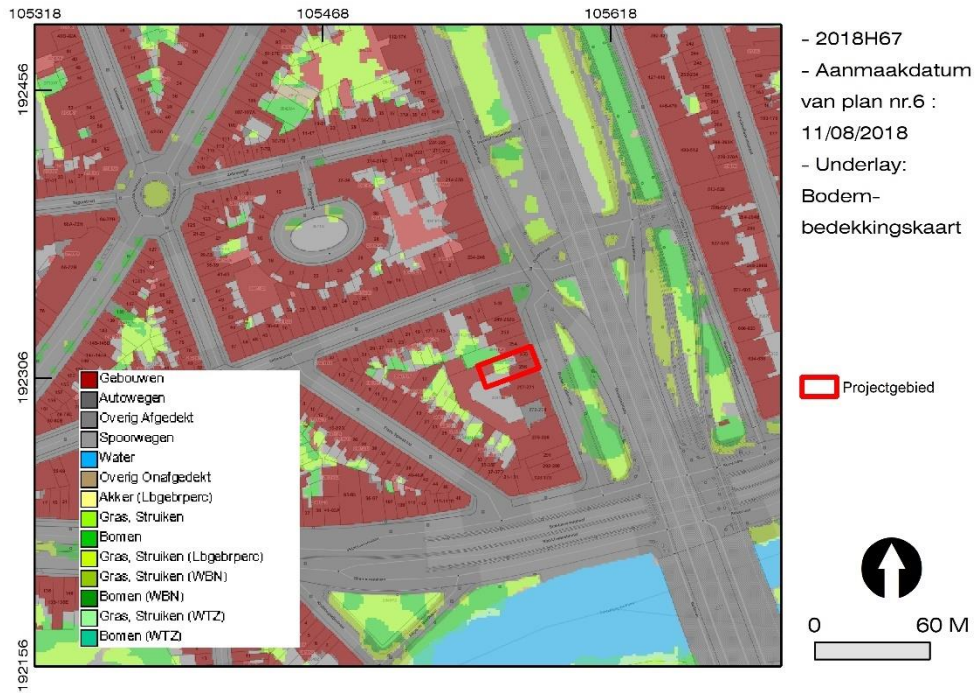
Figuur 5. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het bodemgebruik van de regio.

Het onderzoeksgebied staat nagenoeg volledig ingekleurd als 'andere bebouwing', wat neerkomt op een situatie waarbij het grootste deel van het gebied door structuren wordt bedekt. Het zijn gebouwen, wegen en artificiële oppervlakten met groene oppervlakten en open bodem, (tussen 30 en 80% is verhard). De zuidwestelijke hoek van het projectgebied wordt gekarteerd als 'gewestweg', maar dit heeft eerder te maken met een pixelmatige verschuiving op het kaartmateriaal zoals aangereikt door Geopunt: in realiteit bevindt deze gewestweg (de Sint-Lievenslaan) zich iets verder naar het zuiden (zoals ook zichtbaar op de onderliggende en meer accurate GRB-kaart).

Dit landgebruik komt ten dele terug op de bodembedekkingskaart voor Vlaanderen.

3.4 Bodembedekking

Op de bodembedekkingskaart is de 21^e-eeuwse situatie grafisch weergegeven, weliswaar op een meer gedetailleerde en bijgevolg meer accurate manier. De gekarteerde gebouwen hebben betrekking op de twee woonhuizen aan de straatzijde enerzijds, en op een 'carport' in de noordwestelijke hoek van het projectgebied.

Figuur 6. Situering van het projectgebied ten opzichte van het bodembedekkingsbestand.

Hoewel er tussen deze gebouwen sprake is van zowel afgedekte zones als groenzones, is er in werkelijkheid sprake van een verharde binnenkoer die ten dele in gebruik is als parking en deels als terras. Ten noorden van dit terras bevinden zich enkele bomen.

14

Figuur 7. Zicht op het onderzoekgebied (© opdrachtgever).

Op basis van het gekende landgebruik en de bodembedekking kan worden besloten dat het vooronderzoek met ingreep in de bodem, zo dit noodzakelijk zou blijken voor de inschatting van het archeologisch kennispotentieel van de site, in een uitgesteld traject dient te gebeuren. Nu het archeologietraject gekend is, kan de onderzoeksopdracht worden afgebakend.

3.5 Onderzoeksopdracht

De onderzoeksopdracht bestaat, op basis van de voorliggende gegevens, uit een bureaustudie om te bepalen wat het archeologisch kennispotentieel van de site is, hoe dit eventueel moet worden vastgesteld en wat de te nemen maatregelen zijn, zonder de mogelijk aanwezige archeologische resten wezenlijk aan te tasten.

Concreet wordt getracht vast te stellen of een archeologische site binnen het projectgebied aanwezig is en wat de karakteristieken en de bewaringstoestand hiervan zijn. Tevens wordt de impact van de toekomstige werken op de ondergrond en het eventueel archeologische erfgoed vastgesteld.

De resultaten van dit onderzoek laten dan toe een gemotiveerd advies te formuleren met betrekking tot de vervolgstategie en de methodiek hiervan. De bureaustudie kan worden gedistilleerd tot onderstaande basisonderzoeksvragen:

- *Welke aanwijzingen bieden de bestaande landschappelijke en geologische bronnen aangaande de bewaringstoestand van eventueel aanwezig archeologisch erfgoed?*
- *Welke aanwijzingen bieden de bestaande historische en archeologische bronnen over het aanwezige archeologisch erfgoed?*
- *Wat is de impact van de geplande werken op het eventueel aanwezige archeologisch erfgoed?*
- *Is vervolgonderzoek noodzakelijk? Zo ja, welke is de te volgen strategie?*

15

Randvoorwaarden:

Het onderzoeksgebied is grotendeels verhard en bebouwd, waardoor het in deze fase van het onderzoek niet mogelijk is om terreinwerk uit te voeren i.e. het onderzoek dient -indien noodzakelijk- in een uitgesteld traject te worden uitgevoerd.

De bureaustudie is het resultaat van een vooronderzoek zonder ingreep in de bodem. Het omvat volgende onderdelen:

1. De opmaak van een Verslag van Resultaten aan de hand van een bureaustudie
2. De opmaak van een Programma van Maatregelen met de -indien noodzakelijk- te volgen vervolgstategie (vooronderzoek met ingreep in de bodem)

Hierbij dient echter volgende opmerking gemaakt te worden: zolang er geen uitsluitsel gegeven kan worden aangaande de aan- of afwezigheid van archeologische sporen binnen het projectgebied, dient het volledige projectgebied

als een archeologische site beschouwd te worden. Concreet betekent dit dat er geen bodemingrepen mogen plaatsvinden teneinde het eventueel aanwezige archeologisch bodemarchief niet te vernietigen.

3.6 Werkwijze

Om de huidige onderzoeksopdracht te volbrengen en een correcte inschatting te maken van het eventueel aanwezige archeologisch erfgoed en kennispotentieel binnen het projectgebied, worden bestaande en publiek beschikbare bronnen geselecteerd, geraadpleegd en geïnterpreteerd. Dit leidt tot de voorwaardelijkheidsverklaring dat het onderzoek niet exhaustief is en een specifiek doel voor ogen houdt. Daarvoor worden zowel historisch kaart- en fotomateriaal, als archeologische en geologische bronnen geselecteerd, geraadpleegd en geïnterpreteerd.

Er is tevens advies gevraagd van een derde, onafhankelijke partij, namelijk Gunter Stoops van de Dienst Stadsarcheologie van de Stad Gent, waarvoor dank.

Aangezien de opmaak van de archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet, is de bureaustudie voor de archeologienota met uitgesteld traject opgemaakt conform de vigerende "*Code Van Goede Praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren*", versie 2.0.

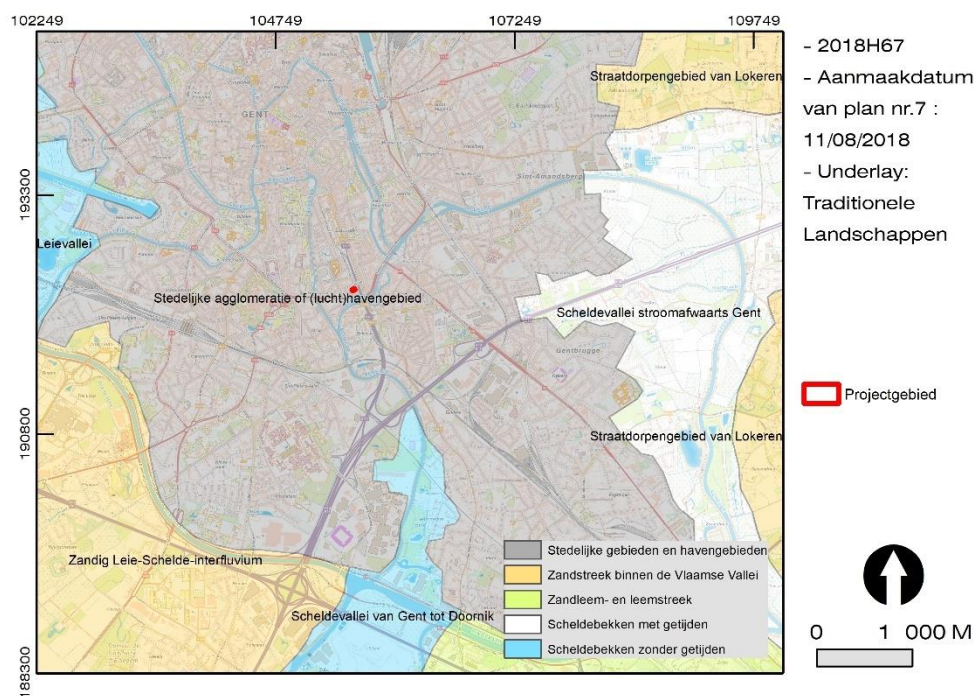
4 ASSESSMENT

4.1 Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied

4.1.1 Traditionele landschappenkaart

Het onderzoeksgebied bevindt zich in het snel veranderende Gent, een stad met doorwrocht verleden en een meanderend heden. Het onderzoeksgebied maakt deel uit van een stedelijk weefsel dat met zijn herkenbare skyline een landschap op zich heeft gevormd. Gent heeft zich aldus in een traditioneel landschap genesteld. Deze grotere regionale landschapsgehelen zijn in de traditionele landschappenkaart² vervat.

Gent bevindt zich binnen een stedelijk gebied met een historische eigenheid (zie §Historische beschrijving). De omliggende regio bevindt zich enerzijds binnen de zandstreek van de Vlaamse Vallei en anderzijds binnen de Vlaamse Zandleem- en Leemstreek. Enkele kleinere gebieden, ten zuiden en ten westen enerzijds en ten oosten anderzijds, behoren respectievelijk tot het Scheldebekken zonder getijden en het Scheldegebied met getijden en verwijzen nog naar de oorspronkelijke hydrografische situatie van de Gentse binnenstad.

Figuur 8. Situering van het projectgebied op de traditionele landschappenkaart.

² Antrop M., 2002. *Traditionele landschappen van het Vlaamse Gewest, Versie 6.1, opgemaakt door de Vakgroep Geografie van de UGent.*

De stad en het traditionele landschap zijn het resultaat van een hydrografische en geologische situatie, waarop de mens doorheen het verleden een onweerlegbare impact heeft gehad. In de volgende hoofdstukken zal worden onderzocht in welke geologische en bodemkundige situatie het onderzoeksgebied zich bevindt en welke sporen de mens hierin heeft achtergelaten.

4.1.2 Fysisch-geografische gegevens

4.1.2.1 Topografie

De traditionele landschappenkaart plaatst het onderzoeksgebied in een stedelijk gebied, waarbij reeds in deze fase van het onderzoek kan worden gesteld dat de landschappelijke ligging en de geschiedenis van de stad onlosmakelijk met elkaar zijn verbonden.

Het credo gaat als volgt: de stad Gent is ontstaan rondom de samenvloeiing van de Leie en de Schelde. Dit is niet alleen de openingszin van vele stadgidsen, maar dit laat zich wel degelijk in het kaartenmateriaal vertalen. De valleien van Leie en Schelde worden afgewisseld met hoger gelegen zandige opduikingen, die zelden hoger dan 15 meter boven de zeespiegel reiken, met de Blandijnberg als uitzondering. Deze getuigenheuvel bereikt zijn hoogste punt (29,10m ten opzichte van de TAW) ter hoogte van de straat Kattenberg³ en is gelegen op de plek waar beide rivieren het dichtst bij elkaar komen voor ze samenvloeien.⁴ De Blandijnberg is een langwerpige heuvel die als een restant van een oude tertiaire of pleistocene schiervlakte beschouwd moet worden.

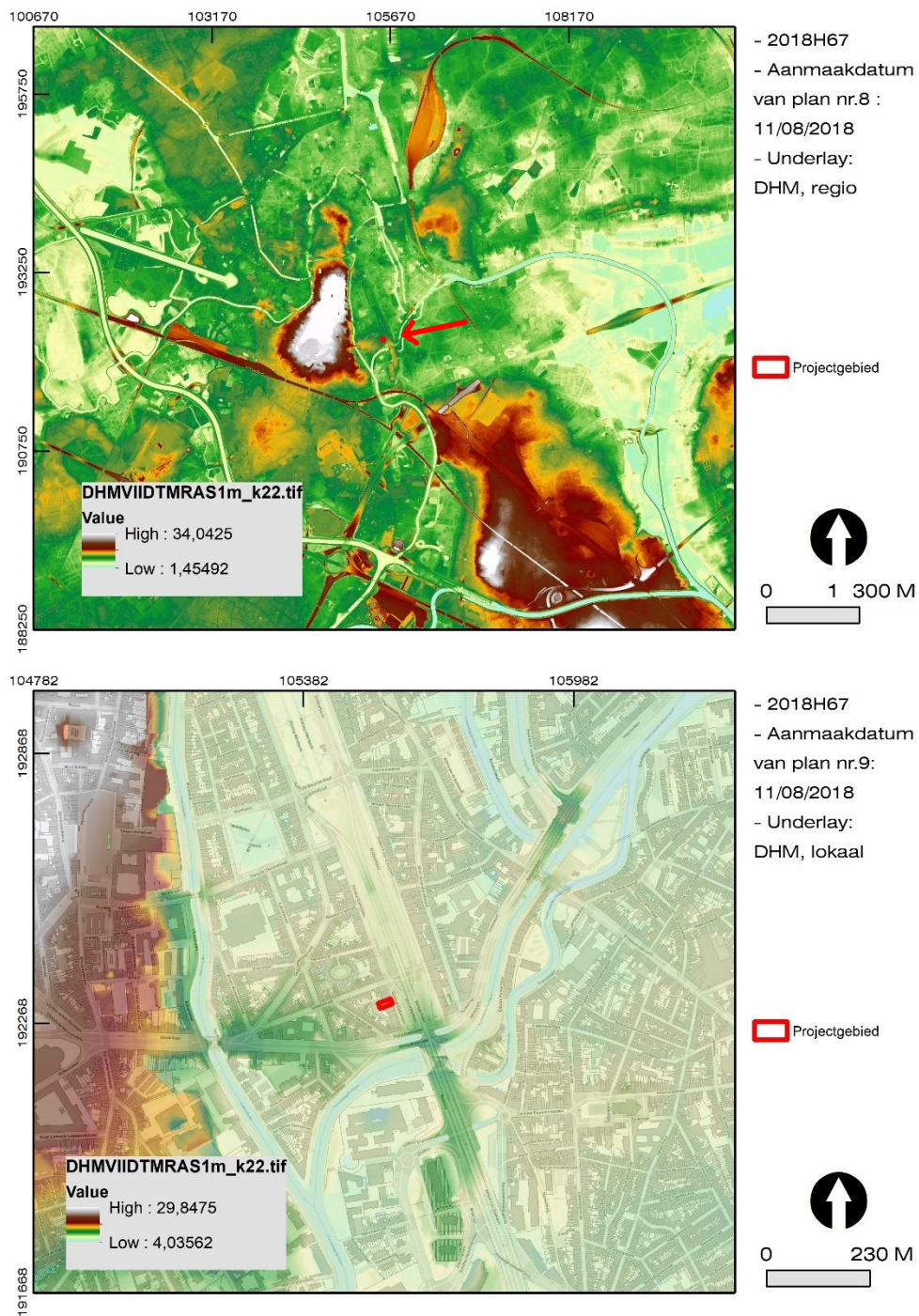
In de top van de heuvel is de klei van Asse aanwezig (cf. infra), terwijl in de flanken drie zandsteenbanken van het Lediaan als verstevigende elementen fungeren. Aan de basis wordt deze heuvel aan de oost- en westzijde ingesloten door de meanders van de Leie en de Schelde. De dalbodem ten noorden van de Blandijnberg heeft sinds het ontstaan van de stad echter veel wijzigingen ondergaan. Dit gebied werd immers, veel meer dan nu het geval is, gekenmerkt door een groot aantal vertakkingen van waterlopen, waardoor de lage stad in feite een amalgaam werd van onregelmatig gevormde eilandjes. Deze vertakkingen werden nog aangevuld met grachten (cf. §Hydrografische situering). In de dalbodem is wel een aantal hoger gelegen zandheuvels bewaard gebleven, waarvan de belangrijkste begint aan de Kouter en via de Kalandeberg naar de Zandberg loopt. Van daaruit strekt ze zich verder uit over de Hoogpoort om vervolgens neer te dalen naar de Leie-oever.⁵

³ Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Eekhout [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/103083> (geraadpleegd op 22 mei 2018).

⁴ Charles L. & Laleman M.C., 2006. *Het Gent boek*, Waanders Uitgevers, Zwolle.

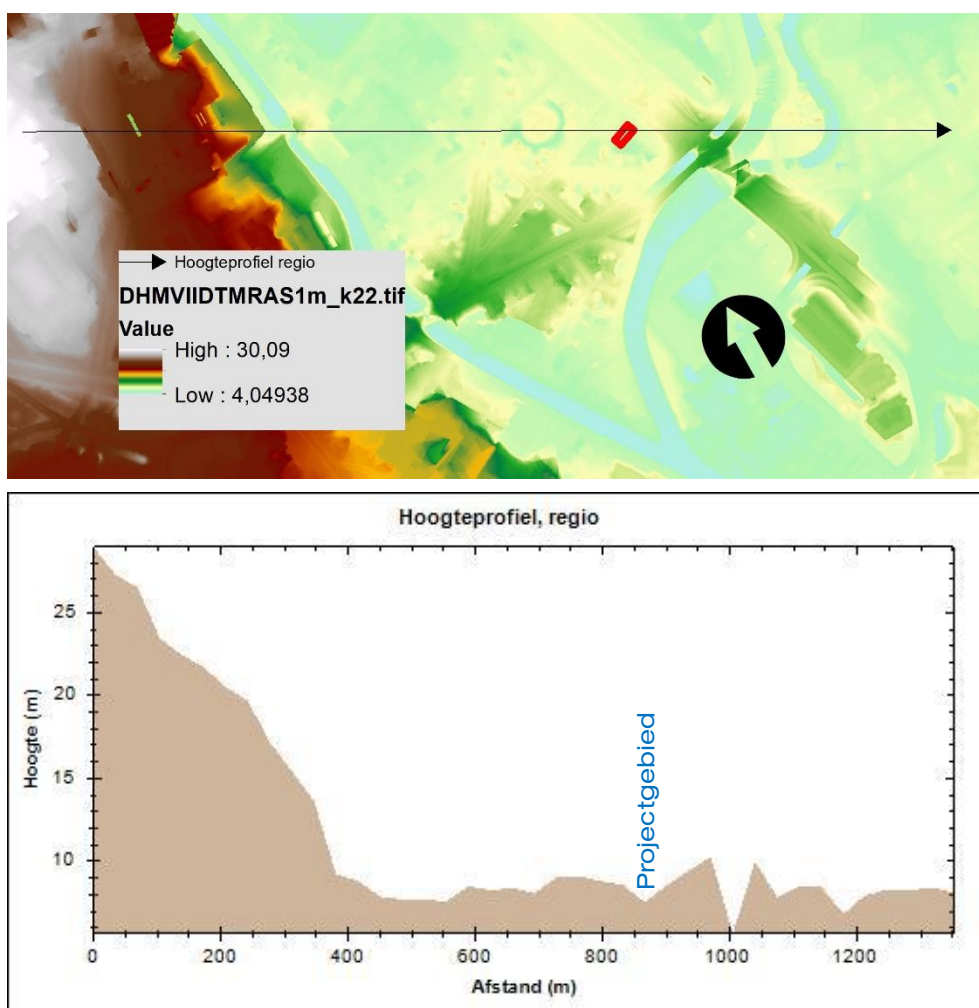
⁵ Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Historische stadskern van Gent [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/140021> (geraadpleegd op 6 maart 2018).

Het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II geeft het verschil tussen enerzijds de laagvlaktes van de Schelde en de Leie en anderzijds de zandige opduikingen duidelijk weer. Door het sterk verstedelijkte landschap valt de oorspronkelijke topografie echter vaak moeilijk te lezen. De Blandijnberg, met zijn top van 29m TAW, is het meest herkenbare punt, gelegen ten noordwesten van het projectgebied.

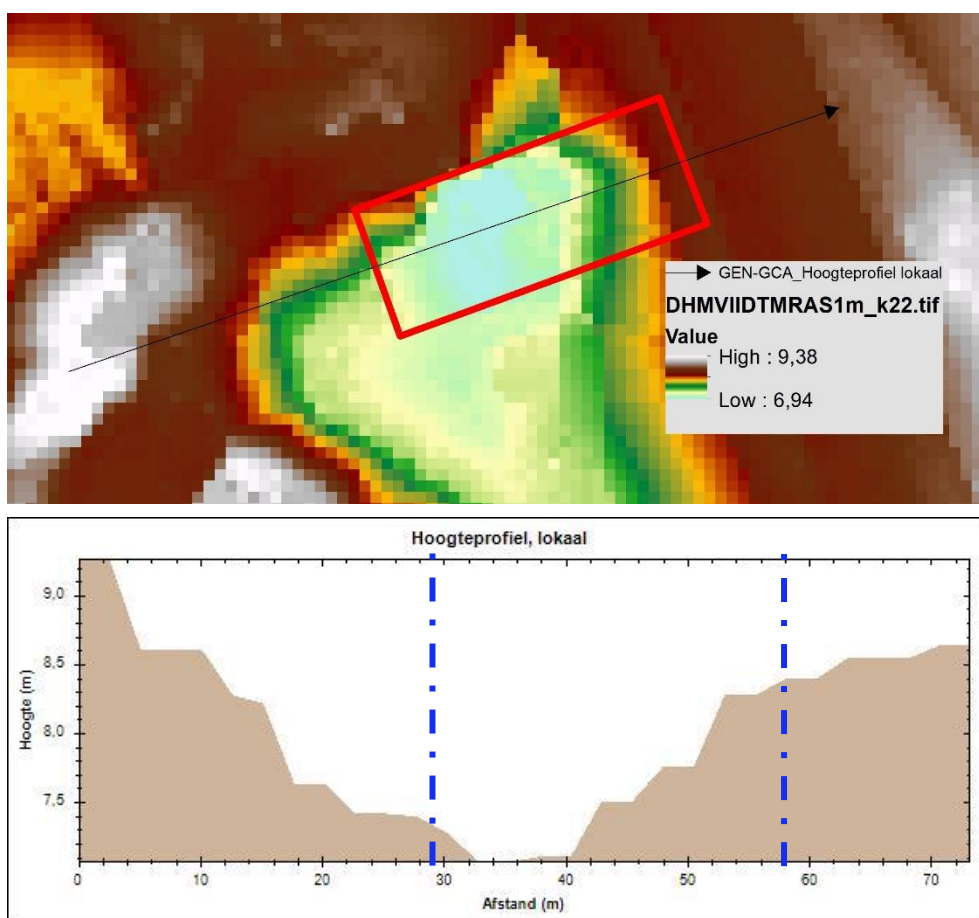
Figuur 9. Situering van het projectgebied op het DHM VII, DTM 1m.

Het hoogteprofiel, bekeken vanuit een regionaal zicht, toont de natuurlijke gesteldheid van het landschap rondom het projectgebied. Ten oosten van het projectgebied is de helling van de Blandijnberg duidelijk zichtbaar. Deze vertoont een vrij steil verloop naar de Nederschelde toe; een daling van ongeveer 20 meter. De regio ten oosten van deze Scheldeloop bevindt zich merkbaar in overstromingsgebied waarin de verschillende (oude) armen van de Schelde visueel te herkennen zijn in het hoogtemodel, met onder andere de diepe uitsnijding van de vallei van de Oude Schelde op 1000 meter op de X-as van het hoogteprofiel. Het projectgebied zelf bevindt zich niet alleen binnen deze laagvlakte, maar wordt tevens gekenmerkt door een lager gelegen positie binnen dit overstromingsgebied.

Figuur 10. Situering van het projectgebied op een uitsnede van het DHMVII, DTM 1m (boven) en hoogteprofiel (onder).

Op een meer lokaal niveau is de antropogene invloed op het projectgebied duidelijk zichtbaar. In de onmiddellijke omgeving, en voornamelijk binnen het projectgebied zelf, is er sprake van een uitgraving waardoor het westelijke deel van het projectgebied zo'n anderhalve meter lager gelegen is dan de oostelijke helft aan de straatzijde.

Figuur 11. Situering van het projectgebied op het DHMVII, DTM 1m (boven) en hoogteprofiel van het projectgebied (blauwe stippellijn, onder).

Deze uitgraving is ook zichtbaar op de doorsnedes van de bestaande toestand waarbij de onderste verdieping en de binnenkoer met parkeerruimtes wordt aangeduid als een ondergronds niveau. Vanaf de straatzijde is tevens duidelijk te zien dat dit onderste niveau slechts deels boven het straatniveau uitkomt.

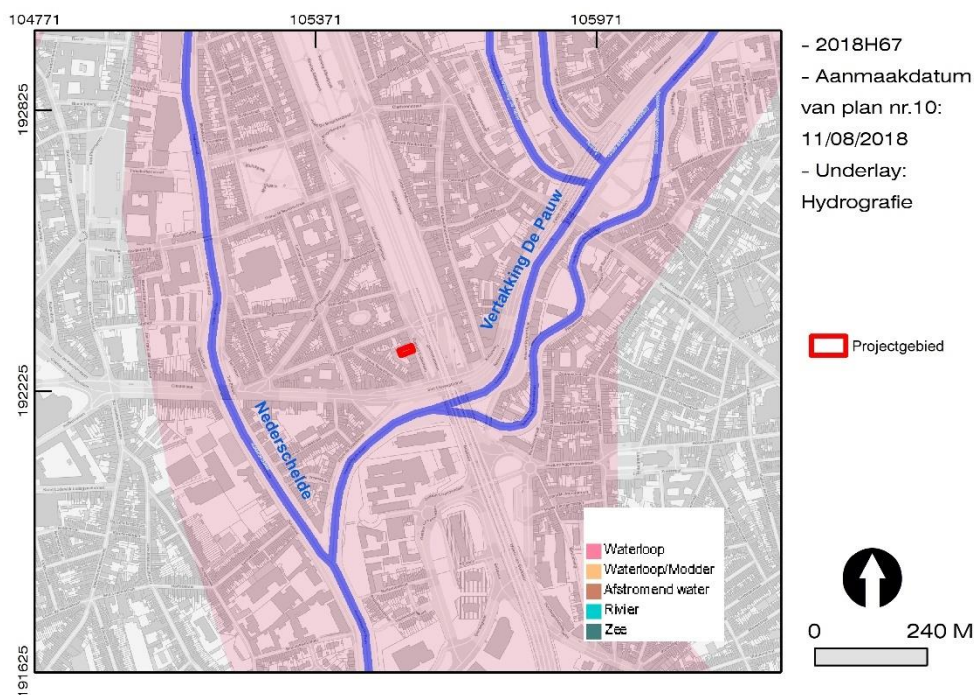
Aldus kan gesteld worden dat het projectgebied gekenmerkt wordt door een onnatuurlijke situatie, sterk beïnvloed door menselijke ingrepen. In de volgende hoofdstukken wordt dieper ingegaan op de aard van deze ingrepen, en de impact die deze gehad hebben op het archeologisch potentieel van het projectgebied.

4.1.2.1 Hydrografische situering

De ontwikkeling van de stad Gent hangt nauw samen met de hydrografische situering ervan. De stad is immers ontstaan rondom de samenvloeiing van de Leie en de Schelde. Het betreft twee typische vlaktestromen met een klein verval en een breed inundatiegebied.⁶ De exacte locatie van de historische samenvloeiingen is

⁶ Charles L. & Laleman M.C., 2006, *Het Gent boek*, Waanders Uitgevers, Zwolle.

echter onbekend. Oorspronkelijk hebben beide rivieren immers een groot aantal meanders en stromen ze samen in een laagte die zich uitstrekt van de Zandberg en de Blandijnberg in het westen, tot aan de Sint-Amandsberg in het oosten. In deze laagte, die geldt als een overstromingsgebied en gevormd werd als winterbed van de Schelde, kunnen de rivieren bijgevolg op meerdere plaatsen samenvloeien, afhankelijk van het tijdperk en het waterpeil.

Figuur 12. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de Vlaamse Hydrografische Atlas en de van nature overstroombare gebieden.

Naarmate de stad groeit, probeert de mens de natuur naar zijn hand te zetten. Hiervoor zijn twee redenen aan te geven: enerzijds het feit dat de stad herhaaldelijk te maken had met overstromingen (cf. infra); anderzijds omdat de stad Gent steeds bekommerd is geweest om een zo gemakkelijk mogelijke rechtstreekse verbinding met de Noordzee te verzekeren. Een oplossing voor de vele overstromingen bestond erin de bestaande rivieren in hun definitieve bedding te leiden. Aldus kregen de Leie, de Bovenschelde, de Nederschelde of “Reep” en de Zeeschelde een nieuwe loop. Een verbinding met de Noordzee diende verschillende malen opnieuw tot stand gebracht te worden door het graven van nieuwe kanalen, die vaak bestaande rivier(arm)en met elkaar verbinden of waarbij de bestaande rivierbeddingen worden rechtgetrokken. De eerste bekende kunstmatige verbinding is deze van de Lieve die reeds in 1269 voltooid werd. Aldus werd een verbinding met het Zwin in stand gebracht. Echter, ten gevolge van de verzanding van het Zwin geraakt ook de Lieve in onbruik. In de 15^e eeuw volgde de Sassevaart (richting Westerschelde); in de 17^e eeuw het kanaal van Gent naar Brugge (en vervolgens naar Oostende); gevolgd door de Coupure in de 18^e eeuw. Op het einde

van de 18^e eeuw werd tot slot het kanaal Gent-Terneuzen aangelegd waardoor de stad Gent eindelijk beschikte over een volwaardige uitweg naar de zee.⁷

Als gevolg van deze hydrografische situatie hoeft het dan ook niet te verwonderen dat bijna de volledige stad Gent en dus ook het projectgebied gekarteerd staat als een van nature overstroombaar gebied, en dit vanuit de waterlopen de Nederschelde en de Oude Schelde.

Op basis van deze korte hydrografische schets kan gesteld worden dat het projectgebied tot op heden gelegen is binnen het overstromingsgebied van de Schelde, dat voorheen gekend stond als de Muinkmeersen (cf. infra). Deze lager gelegen gebieden werden in het verleden geteisterd door menigvuldige overstromingen. Bovendien hadden de Gentenaars tijdens de middeleeuwen nog meer met dit probleem af te rekenen, aangezien het maaiveld toen lager lag dan thans het geval is en het waterpeil van de rivieren sterk onderhevig was aan de getijden.⁸ Gelet op de vele ingrepen van de mens om greep te krijgen op de grote hoeveelheid aanwezige waterlopen, is de situatie drastisch veranderd: de watertoets (opname 2017) toont nog nauwelijks overstromingsgevoelige gebieden binnen de stad Gent. Het overtollige water wordt immers afgevoerd naar het overstromingsgebied van de Leie ten westen van de stad (onder andere het Stedelijk Natuurreservaat Bourgoyen-Ossemeersen). Ook het opnieuw openleggen van een aantal gedempte waterlopen, draagt natuurlijk bij tot een goede drainage van de verstedelijkte gebieden (zoals het project “Heropening Nederschelde”⁹ dat in 2018 afgerond wordt).

4.1.2.2 Erosiegevoeligheid

De mate waarin een gebied erodeert kan gevolgen hebben voor de archeologische waarde van het gebied: wanneer een site zich in een sterk tot zeer sterk erosiegevoelig gebied bevindt, is algemeen gesteld de kans op bewaring kleiner, of is de kans op het beschadigen van dit archeologisch erfgoed groter. Anderzijds kunnen archeologische lagen door geërodeerde pakketten worden afgedekt, waarbij de kans op een goede bewaring over het algemeen verbetert (of beter wordt geacht). Om de erosiegevoeligheid van het onderzoeksgebied in te schatten kunnen zowel de Erosiegevoeligheidskaart voor Vlaanderen als de Potentiële bodemerosiekaart per perceel worden onderzocht.

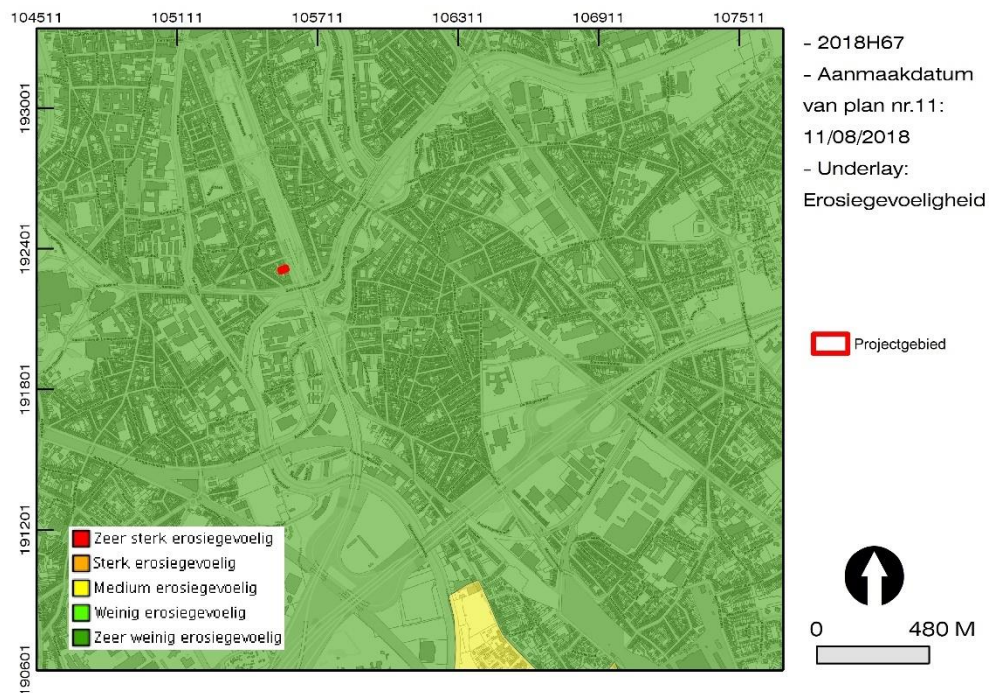
De Erosiegevoeligheidskaart voor de Vlaamse Gemeenten geeft voor elke gemeente in Vlaanderen de gemiddelde gevoeligheid voor bodemerosie weer (de

⁷ Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: *Historische stadskern van Gent* [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/140021> (geraadpleegd op 6 maart 2018).

⁸ Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: *Historische stadskern van Gent* [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/140021> (geraadpleegd op 6 maart 2018).

⁹ <https://stad.gent/over-gent-en-het-stadsbestuur/over-gent/projecten-die-het-uitzicht-van-gent-bepalen/binnenstad/project-heropening-nederschelde>

dato 2006). De kaart geeft dus op niveau van Vlaanderen een eerste indicatie van de locatie van erosiegevoelige gebieden. De kaart is een afgeleide van de potentiële bodemerosiekaart per perceel (de dato 2006). Op de Erosiegevoeligheidskaart voor de Vlaamse Gemeenten staat het gebied ingekleurd als “Zeer weinig erosiegevoelig”. Het onderzoeksgebied is niet fundamenteel veranderd sinds 2006, dus de kaart is nog steeds van toepassing.

Figuur 13. Situering van het projectgebied op de erosiegevoeligheidskaart.

In het geval van het onderzoeksgebied te Gent is de kans op erosie heden ten dage zeer klein, al zegt dit weinig over de erosiegevoeligheid van de pre-stedelijke situatie (het onderzoeksgebied komt tevens niet voor op de Potentiële bodemerosiekaart). Hoogstwaarschijnlijk was het gebied oorspronkelijk ook al gekenmerkt door een lage erosiegevoeligheid, aangezien het zich in een laagvlakte van verschillende rivieren bevindt.

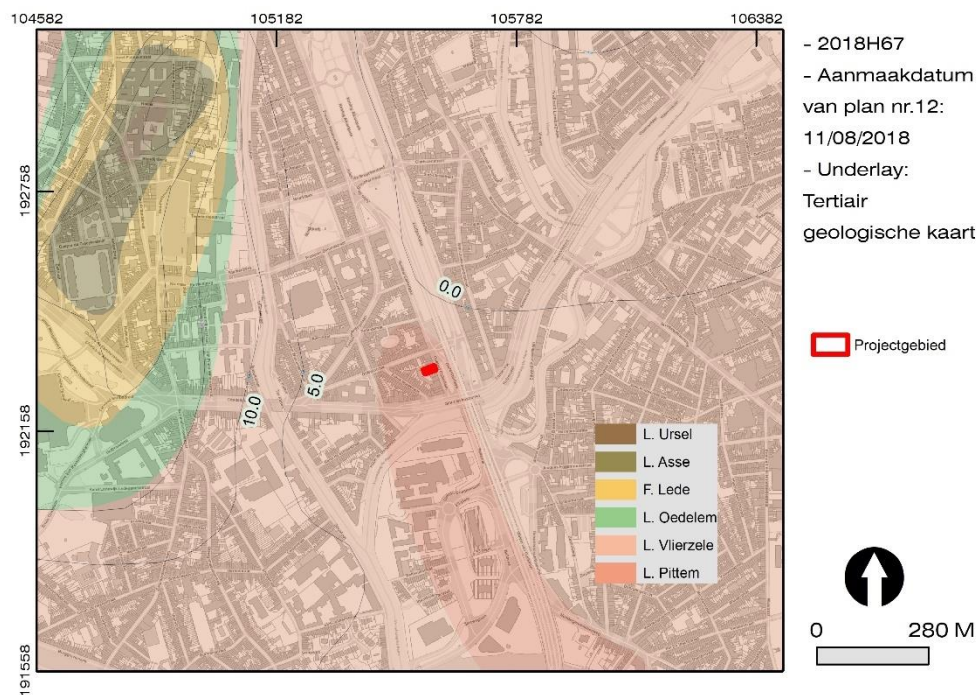
De erosiegevoeligheidskaart biedt bijgevolg weinig aanvullende informatie over de bodemgesteldheid van het onderzoeksgebied. Het is dus onontbeerlijk om ook naar de aardkundige toestand van het onderzoeksgebied te kijken om de staat van de ondergrond te onderzoeken. Deze ondergrond heeft immers een enorme impact gehad op hoe de mens in het verleden de gronden heeft waargenomen en geïnterpreteerd.

4.1.3 Aardkundige situering

4.1.3.1 Tertiair geologisch

De diepste lagen die in het onderzoeksgebied door de mens in het verleden konden worden aangesneden, zijn de tertiaire geologische eenheden in de ondergrond. Deze worden aangesneden bij het uitgraven van uitermate diepe structuren, zoals bijvoorbeeld waterputten en grachten (denk aan grachten van mottekastelen of forten). Deze lagen kunnen ook zijn aangesneden omwille van hun waarde als grondstof: in het geval van kleiafzettingen kunnen deze voor bijvoorbeeld baksteenproductie zijn aangewend (dit is ook gebeurd, cf. infra).

De tertiaire (het geologische tijdvak van 66,0 tot 2,58 miljoen jaar geleden) gelaagdheden in de ondergrond van het onderzoeksgebied bestaan uit bodems van het zogenaamde Lid van Pittem, wat een onderdeel is van de “Formatie van Gentbrugge”. Deze geologische formatie bestaat uit mariene klei-, silt- en zandlagen, afgezet in de zee die het noorden van België in het Ypresiaan (rond 50 miljoen jaar geleden, in het Vroeg-Eoceen) bedekte.¹⁰

Figuur 14. Situering van het projectgebied op de tertiair geologische kaart (1/50.000).

Het “Lid van Pittem” bestaat dus uit mariene klei. Deze zogenaamde “klei van Pittem” (code HCOV 0701) kenmerkt zich door glauconiethoudend kleilig, zeer fijn

¹⁰ Borremans M., 2015. *Geologie van Vlaanderen*, Academia Press, Gent.

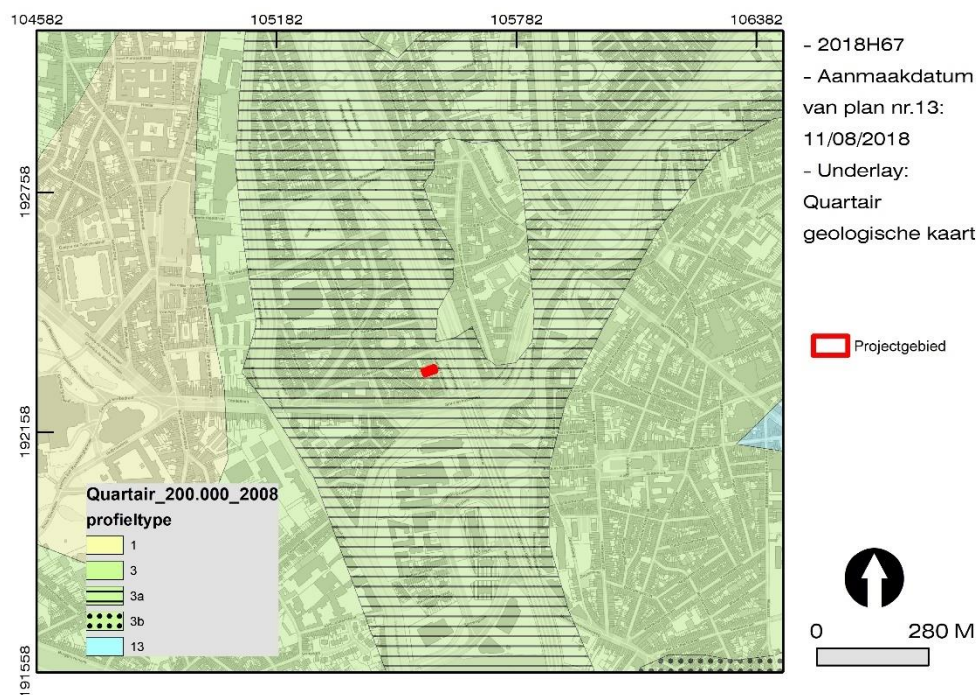
zand afgewisseld met zandige klei en plaatselijk zandsteenbanken, waarin fossielafdrucken kunnen worden waargenomen.

De top van deze klei bevindt zich ter hoogte van het projectgebied op een diepte van 0 tot 5 m ten opzichte van de TAW en dus op een diepte van ongeveer 3 tot 8 meter onder het huidige maaiveld.

Op het moment dat deze klei werd afgezet was er überhaupt van de mens of van Gent nog geen sprake, maar de erfenis van deze oerzee heeft tot op vandaag zijn invloed. Deze lagen zijn afgedekt door quartaire sedimenten en zowel de tertiaire als de quartaire gelaagdheden hebben de mens in het verleden en het gebruik van het land sterk beïnvloed.

4.1.3.2 Quartair geologisch

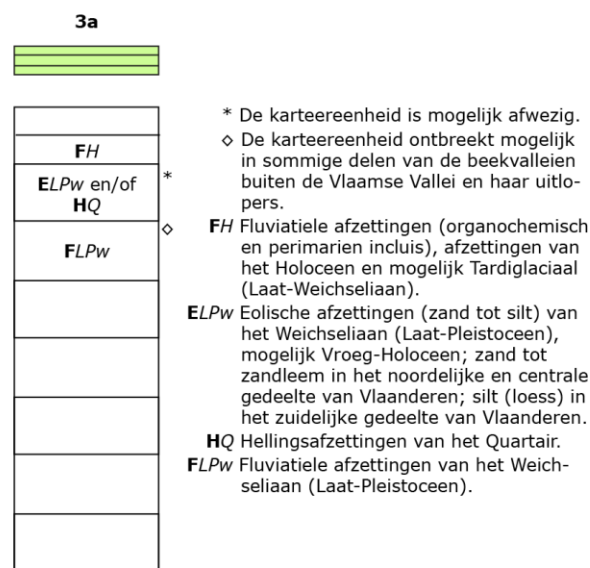
Op de quartair geologische kaart staan de bodemtypes weergegeven die afgezet zijn in het quartaire tijdvak (onderverdeeld in het pleistoceen en het holocene, respectievelijk voor en na de laatste ijstijd), met name vanaf 2,58 miljoen jaar geleden tot op heden. Deze afzettingen zijn meestal vrij ondiep aan de oppervlakte aanwezig en zijn in grote mate bepalend voor menselijke activiteiten zoals landbouw, veeteelt, enzovoort.

Figuur 15. Situering van het projectgebied op de quartair geologische kaart (1/200.000).

Het onderzoeksgebied staat ingekleurd als zijnde type 3a. Dit profieltype bestaat in theorie uit drie karteereenheden die boven elkaar zijn afgezet. In de praktijk blijkt echter dat sommige karteereenheden mogelijk afwezig zijn.

Aan de basis van deze afzettingen bevinden zich fluviatiele afzettingen uit het Laat-Pleistoceen. Dit is een restant van de vervlochten Schelde die hier een brede alluviale vlakte betrok. Deze worden afgedekt door een pakket eolische afzettingen uit het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), of mogelijk uit het Vroeg-Holoceen. Het betreft fijne afzettingen (zand tot silt) door polaire winden uit de laatste ijstijd. In de praktijk komt dit neer op zand en zandleem. De onderste fluviatiele afzettingen kunnen ook afgedekt zijn geweest door hellingsafzettingen uit het quartair of door een combinatie van deze hellingsafzettingen en de voornoemde eolische afzettingen. het geheel wordt afgedekt door Holocene en/of Tardiglaciale afzettingen (a).

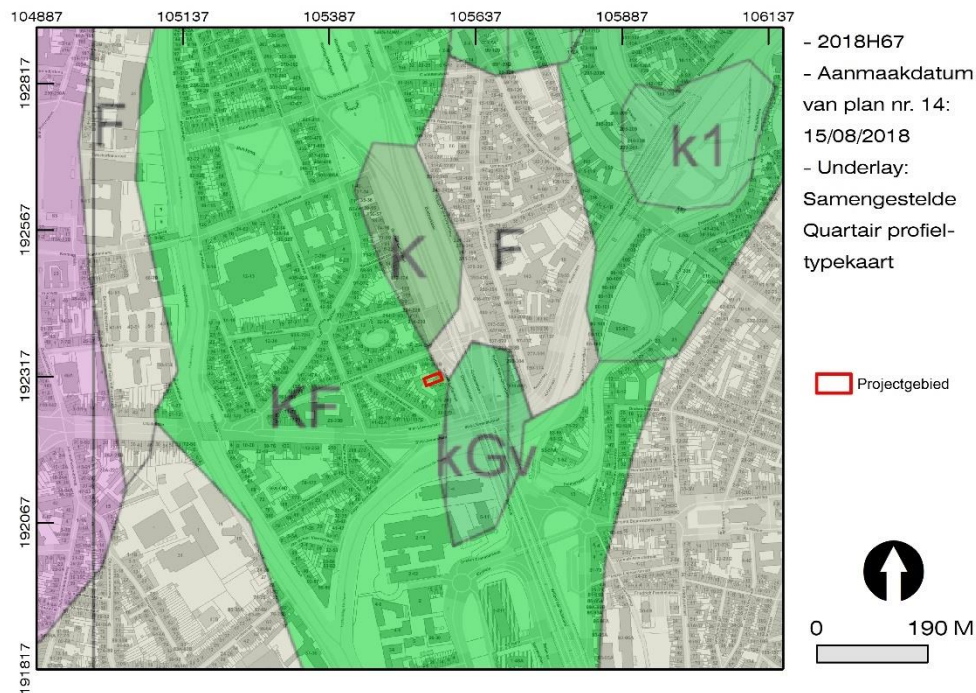
Figuur 16. Beschrijving van profieltype 3a.¹¹

De quartair-geologische kaart beschikt echter over een verklarende tekst bij het kaartblad Gent, waardoor de beschikbare quartaire gegevens op een grotere schaal (1/50.000) kunnen afgelezen worden.¹² Op deze kaart worden de quartaire afzettingen meer in detail weergegeven, waardoor een betrouwbaarder beeld van het mogelijk aanwezige bodemtype kan opgesteld worden en tevens uitsluitsel verkregen kan worden over de al of niet aanwezigheid van eolische en/of hellingsafzettingen.

¹¹ <http://www.geopunt.be/>

¹² Haecon, in samenwerking met Prof. Dr. De Moor G., 2000, *Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart, kaartblad 22 Gent, Vlaamse Overheid, dienst Natuurlijke Rijkdommen, Brussel.*

Het projectgebied wordt hier gekarteerd als profieltype KF, waarin fluvio-periglaciaire Weichseliaan zanden worden afgedekt door continentaal Holoceen zand.

Figuur 17. Situering van het projectgebied op de samengestelde quartair geologische profieltypekaart (1/200.000).

Profieltype F komt overeen met continentaal clastische (fluviale en fluviatiele) en colluviale afzettingen die werden afgezet ten tijde van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen). Het onderste zandig complex bestaat overwegend uit middelmatig fijn tot middelmatig grof zand (zwak glauconiethoudend) dat naar onder toe zelfs nog grover wordt en dat talrijke grindelementen en ook schelpresten bevat. Het bovenste zandig complex bestaat uit middelmatig, fijn zand met laminae of lenzen middelmatig zand. Het is opgebouwd uit een juxtapositie en superpositie van ondiepe kruisgelaagde geulvormige structuren met een interne laminaire gelaagdheid. Dit is een restant van de vervlochten Schelde die hier een brede alluviale vlakte betrof. Aan de basis komt op veel plaatsen een dunne, maar duidelijke grindvloer voor. Deze eenheid vertoont cryoturbaties en vorstwiggen. Dit facies is hoofdzakelijk gevormd door verwilderde rivieren (de Schelde en de Stampkotbeek) die onder periglaciaire omstandigheden van de laatste ijstijd actief waren. In dit fluvio-periglaciaal afzettingsmechanisme wisselden accumulatie van sedimenten plaatselijk en tijdelijk af met erosiefasen, wat resulteerde in een residuele dalopvulling.

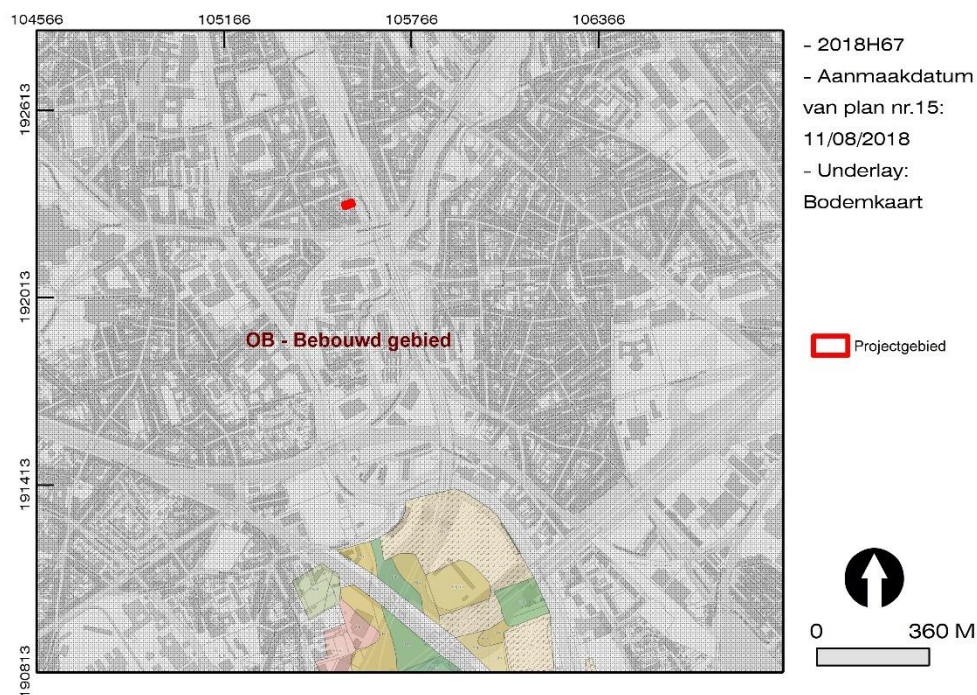
Deze gelaagdheid wordt afgedekt door een Holoceen alluviaal zandig facies (K) dat sterk varieert van leemhoudend tot zuiver zand zonder profielontwikkeling, met

inclusies van plantenresten en baksteenrestjes. Deze sedimenten werden afgezet in alluviale omstandigheden.

Dit komt in de praktijk neer op natte zandige bodems die zich lenen voor een bewerking als weide of hooiland. Dit kan -in combinatie met de hoger besproken overstromingsgevoeligheid- verklaren waarom (de omgeving van) het projectgebied gedurende lange tijd gekend stond als meersen en bijgevolg als een onontgonnen gebied (cf. infra).

4.1.3.3 Bodemkaart van België

Op de bodemkaart van België, die de bodems inventariseert naar -voornamelijk- de bodemtextuur en de vochtigheid, met het oog op een duidelijk beeld van waar welke gewassen geteeld kunnen worden, staat het gebied ingekleurd als OB, wat neerkomt op bebouwde gebieden. Het volledige moderne stadscentrum van Gent staat aldus ingekleurd.

29

Figuur 18. Situering van het projectgebied op de bodemkaart.

De omliggende gebieden staan gekarteerd als variaties op bodemseries P, S, Z en U. De aanwezigheid van deze bodemtypes wordt verklaard door de topografische ligging van de stad Gent. De zandige hoogtes betreffen in hoofdzaak lichte

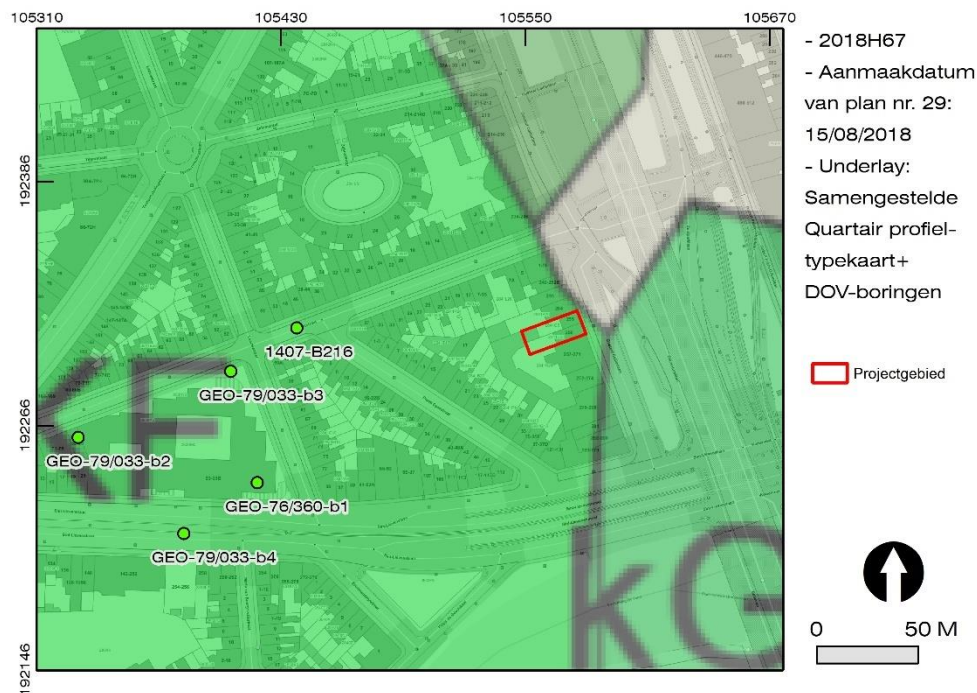
zandleembodems (P-type), en worden afgewisseld met alluviale bodems gaande van lemig zand (S) en zandleem (P) tot klei (U).¹³

Gezien de landschappelijke ligging van het projectgebied, kan men een alluviale bodemopbouw verwachten, bestaande uit lemige tot zware klei, waarin zandige lagen kunnen voorkomen. Vast staat dat het projectgebied gelegen is in een van nature zeer nat gebied.

Op basis van boringen die in het verleden in de nabijheid gezet zijn, kan nagegaan worden of de hier vooropgestelde verwachting klopt, dan wel moet bijgesteld worden.

4.1.3.4 Gekende boringen¹⁴

In de nabijheid van het onderzoeksgebied zijn reeds enkele boringen uitgevoerd, zij het niet met archeologische doeleinden in gedachten. Het zijn eerder sonderingen voor het bepalen van draagkracht of samendrukbaarheid. De meest nabij gelegen boringen worden hieronder besproken, waarbij de nadruk gelegd wordt op die boringen die zich binnen het zelfde profieltype bevinden. De boringen dicht langs de Schelde worden niet aangehaald aangezien daar sprake is van jonge fluviatiele sedimenten en deze bijgevolg niet representatief zijn voor de bodemgesteldheid die binnen het projectgebied kan worden aangetroffen.

30

Figuur 19. Situering van DOV-boringen ten opzichte van het projectgebied.

¹³ Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: *Historische stadskern van Gent* [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/140021> geraadpleegd op 22 mei 2018.

¹⁴ www.dov.be

Boring met code 1407-B216 bevindt zich ten westen van het projectgebied en maakt slechts melding van twee pakketten die niet nader omschreven zijn. Er is enerzijds sprake van een pakket van drie meter dat gekarteerd wordt als klei/zand met daaronder een pakket zand. Deze zandige bodemgesteldheid sluit aan bij de gekende gegevens uit de geologische kaarten, maar deze boring biedt verder weinig aanvullende gegevens.

Boring met code GEO-79/033-b3, die zich iets meer naar het westen bevindt, maakt melding van een pakket aanvulling met een dikte van 3,40 meter dat de quartaire lagen afdekt. Deze quartaire pakketten bestaan in hoofdzaak uit kalkhoudend fijn zand. De bodem van deze quartaire lagen werd bereikt op een diepte van 11,10 meter onder het maaiveld, wat overeenkomt met de isohypsen van de tertiairgeologische kaart.

Een vergelijkbare bodemopbouw werd vastgesteld bij boring met code GEO-79/033-b2, evenals bij boring GEO-76/360-b1. Ook bij boring met code GEO-79/033-b4 werd een zelfde bodemopbouw gedocumenteerd, al is hier sprake van een dunner aanvullingspakket (1,60 meter).

Samenvattend kan gesteld worden dat de gegevens uit de DOV-boringen overeenkomen met de data die verkregen werd uit de tertiair en quartair geologische kaarten. Bijgevolg kan besloten worden dat er sprake is van enkele meters zandige sedimenten die sterk onderhevig zijn (geweest) aan menselijke ingrepen. Waaruit deze bestaan en wat de impact hiervan is op het eventueel aanwezige archeologisch erfgoed wordt onderzocht aan de hand van de historische situering van het projectgebied.

4.2 Historische beschrijving van het onderzochte gebied en zijn omgeving

4.2.1 Algemene historische situering van het plangebied

De historische situering van het onderzoeksgebied valt voor de oudste historische situering samen met de algemene historische situering van de Stad Gent¹⁵, waarvan het ontstaan moet worden gezocht in de geografische ligging.

Zoals hoger reeds aangegeven is de stad Gent ontstaan aan de samenvloeiing van de Leie en de Schelde. De oudste sporen van menselijke aanwezigheid op het Gentse grondgebied dagtekenen uit het Midden-Paleolithicum (55.000 tot 35.000 voor Christus), toen de mensen nog leefden als nomaden. Vermoedelijk rond 3000 voor onze tijdrekening haalde de sedentaire levenswijze, die gekenmerkt wordt door landbouw en veeteelt, de bovenhand. De bewoning bestaat uit kleine nederzettingskernen van gegroepeerde houten boerderijen. Archeologische vondsten wijzen echter op het bestaan van handelscontacten. Bovendien getuigen de aangetroffen circulaire structuren met funeraire betekenis, uit de vroege en midden-bronstijd, van een bepaalde hiërarchisch gestructureerde samenleving. De inheemse gebruiken bleven zeker tot in de 1^e eeuw na Christus doorleven. Pas dan komt de Romeinse organisatie in het Gentse op gang, wat zich onder andere uitte in het wegennet en de geïmporteerde gebruiks- en siergoederen. En hoewel al sprake is van Germaanse invallen in het derde kwart van de 3^e eeuw, kan met zekerheid gesteld worden dat de historische stadskern gekenmerkt wordt door een min of meer continue bewoning tot ten minste de tweede helft van de 4^e eeuw.

In de 5^e eeuw maakten de Franken zich meester van de Lage Landen. Samen met de Frankische aristocratie trok de Merovingische koning Dagobert I ook christelijke zendelingen aan; zo ook de Aquitaanse zendeling en kloosterstichter Amandus die zich de kerstening van het Scheldebekken en de Gentse regio tot doel stelde. Hoewel dit bekeringswerk niet van een leien dakje verliep, slaagde hij er toch in om een klein klooster op te richten dat vermoedelijk de basis vormde voor de Sint-Pietersabdij of de Blandinium. Bij de samenvloeiing van de Leie en de Schelde richtte hij waarschijnlijk eerst een kapelletje op dat zich later tot monasterium en vervolgens tot Sint-Baafsabdij of Ganda kon ontplooien. Het ontstaan en de vroegste geschiedenis van beide Gentse abdijen blijft echter het onderwerp van wetenschappelijke studie met wisselende inzichten.

¹⁵ Charles L. & Laleman M.C., 2006, *Het Gent boek*, Waanders Uitgevers, Zwolle.

Figuur 20. De Merovingische koning Dagobert I¹⁶ (links) en de zendeling Sint-Amandus die zijn testament laat neerpennen door de monnik Baudemundus, de latere abt van de Sint-Pietersabdij¹⁷ (rechts).

Het bestaan van een niet-rurale nederzetting in Gent komt voor het eerst voor in een 9^e-eeuwse tekst waarin melding wordt gemaakt van de verering van Bavo in de portus Ganda, hierbij verwijzend naar een handelsnederzetting met rivierhaven. De invallen van de Noormannen betekenden een belangrijke breuklijn in de geschiedenis van Gent en hebben de ontwikkeling van de twee kloosters danig beïnvloed. In 851 vielen Deense Vikingen het klooster Ganda aan en staken de gebouwen in brand. Niet veel later keerde de rust terug. Deze was echter van korte duur want in 879 viel het zogenaamde Grote Leger van Noormannen de kust van Noord-Frankrijk aan. Via de rivieren kwamen zij ook in Vlaanderen en Gent terecht. Daar sloeg het leger zijn winterkamp op in het Gandaklooster van waaruit het de Scheldevallei verder teisterde. De laatste vermelding van Noormannen in Gent dateert uit 881.

De oudste middeleeuwse stad betrof een gebied van 7 hectare binnen een omwalling die aansloot op de Schelde. Twee belangrijke stratenassen doorkruisten de handelsstad, met name de Sint-Jansstraat en de Gouvernementstraat waarvan het kruispunt gelegen was op de Zandberg. Het ontstaan van deze eerste middeleeuwse stad kan gekaderd worden in een meer algemene ontwikkeling in Noordwest-Europa van niet-agrarische nederzettingen bij rivieren: hoewel er zeker nog veeteelt en huisnijverheid was, werd ook handel gedreven, waarbij voornamelijk hoogwaardig laken werd geëxporteerd. Er wordt melding gemaakt van verkavelde

¹⁶ <https://stad.gent/cultuur-sport-vrije-tijd/cultuur/erfgoed/ontdek-historisch-gent/twee-kloosters-ganda-en-blandinium>

¹⁷ http://www.vilters-vanhemel.be/belgie_bekeringvlaanderen1.html

en bewoonde percelen in de portus, bestaande uit houten of lemen gebouwen binnen omheinde erven.

Reeds in de late 10^e eeuw had de handelsnederzetting deze eerste stadsomwalling overschreden en zich in westelijke richting ontplooid tot over de Leie. Ten gevolge van economische en demografische groei ontstond rond 1100 een grachtengordel met een onregelmatige vorm en met een oppervlakte van 80 hectare. Hiervoor werden deels nieuwe grachten gegraven, zoals bijvoorbeeld de Ketelvest en de Houtlei. Er werd tevens voorzien in de bouw van versterkte poorten om deze nieuwe gebieden te beschermen.

Langzamerhand verplaatsten de handelsactiviteiten zich van de Schelde naar de Leie, waar de binnenhaven zich vanaf de 13^e eeuw ontplooidde. Belangrijke verkeersassen werden nu gevormd door de Hoogpoort, de Onderstraat en de Kammerstraat; en ook in de randgebieden was reeds sprake van bewoning. Gedurende de 13^e eeuw probeert de stad haar greep op deze buitengebieden te vergroten door deze gebieden aan te kopen. Hierdoor werd echter een ruimere verdedigingsgordel noodzakelijk. Bijgevolg werden nieuwe grachten gegraven en aarden berm en opgeworpen. Aldus werd de grens van het rechtsgebied van Gent, dat ook wel de Banmijl werd genoemd, gevormd door de Rietgracht, die bijna volledig rond Gent liep. Daarnaast diende deze waterloop voor de afwatering van de zogenaamde Neermeersen aan de Antwerpse Poort, een door overstromingen geplaagd gebied dat de Rietgracht nodig had om het overtollige water te laten afvloeien naar de Visserijvaart en de Leie. De waterloop had vele vertakkingen die bijvoorbeeld als verdedigingsgracht rond het Spanjaardenkasteel dienden¹⁸

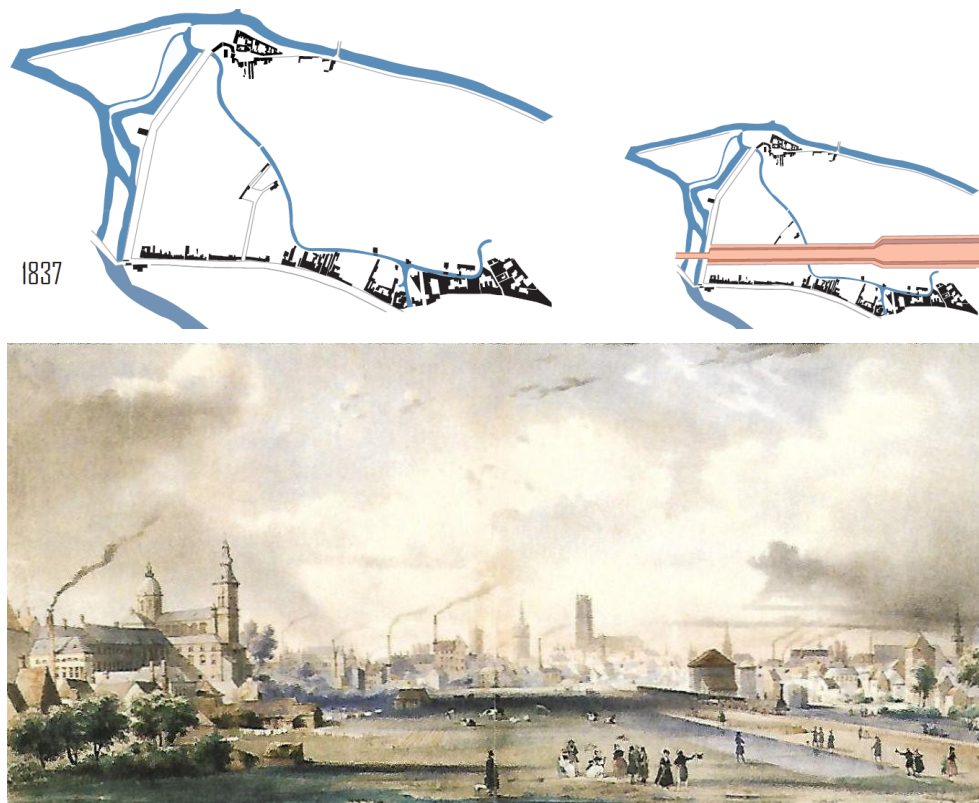
Tevens werden de uitvalswegen voorzien van versterkte poorten en de kwetsbare vestingdelen verstevigd met stadsmuren en torens. Aldus werd een areaal van ongeveer 644 hectare gecreëerd binnen een omwalling van 14 kilometer. De talrijke meersen rondom de stad vormden een uitstekend inundatiegebied dat bij verdediging daadwerkelijk ook werd gebruikt. Het moerassige, onbebouwde gebied tussen de Bovenschelde en de Oude Schelde, waarbinnen het huidige projectgebied gesitueerd kan worden, stond gekend als de Muinkmeersen en behoorde tot 1796 toe aan de Sint-Pietersabdij, waarbij 'muink' verwijst naar de monniken van deze abdij.¹⁹ Deze Muinkmeersen werden in drogere seizoenen gebruikt als bleekweides. Na de verkoop van deze gronden aan privépersonen op het einde van de 18e eeuw, bleven deze bleekweides in gebruik voor de exponentieel groeiende textielindustrie.

Dankzij afwateringstechnieken kwamen deze natte gebieden aan het begin van de 19e eeuw vrij voor verdere stadsontwikkeling en uitbreiding. En wanneer op 27 mei

¹⁸ De Clercq L., 2005, *Een Gentse waterzooi. De geschiedenis van het dempen en overwelven van de waterlopen in Gent (1866-1914). Casus: het dempen van de Rietgracht*, in: *Handelingen der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde LIX, Gent*.

¹⁹ <https://www.muinkparkwijk.be/historiek>

1837 werd besloten om een treinstation te bouwen, kwamen de Muinkmeersen in het vizier van de gemeenteraad. Deze meersen strekten zich immers uit tot dicht bij de stadskern en waren bijgevolg uitermate geschikt voor de aanleg van een spoorlijn. Niet veel later, op 28 september 1837, reed voor het eerst een stoomlocomotief over deze spoorlijn, die de stad Gent met Mechelen verbond.

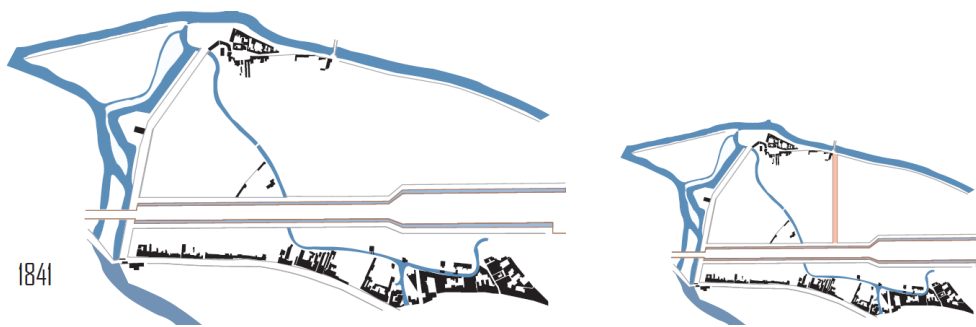

Figuur 21. Inplanting van de spoorlijn²⁰ (boven) en lithografie (onder) met een voorstelling van de aankomst van de eerste trein in de Muinkmeersen in 1837.²¹ Het onderzoeksgebied kan eigenlijk -bij benadering- rechts op de lithografie gesitueerd worden.

Er volgde een snelle stedenbouwkundige evolutie van de Muinkparkwijk, te meer omdat ook de economie (en dan voornamelijk de textielindustrie) gebaat was bij dit relatief snelle vervoersmiddel. Dit verklaart tevens waarom François Bénard, grootgrondbezitter, bereid was om een stuk van zijn gronden af te staan om een straat aan te leggen in het verlengde van de Muinkbrug. Hierdoor konden de Sint-Pieters- en de Sint-Lievenswijk met elkaar verbonden worden.

²⁰ Broidioi K., 2007. *Citygraphy Gent: de transformatie van de stadsrand tussen 1860 en 1914, Gent.*

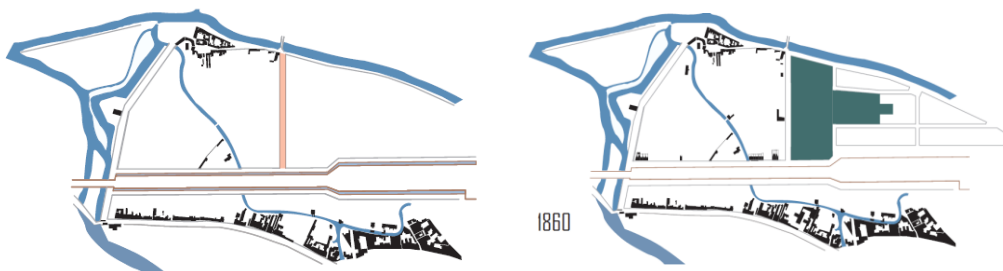
²¹ Capiteyn A., Charles L. & Laleman M.C., 2007. *Historische Atlas van Gent: een visie op verleden en toekomst, Gent.*

Figuur 22. Inplanting van de François Bénardstraat (rechts) ten opzichte van de bestaande spoorlijn.²²

De aanleg van deze baan, de huidige François Bénardstraat, in 1841 vormde een eerste aanzet voor de stelselmatige uitbreiding van dit nieuwe stadsdeel. In 1844 volgde immers de inrichting van het gebied ten oosten van de Bénardstraat en in 1850 werd uiteindelijk de eindhalte van de spoorlijn opgericht, het Zuidstation²³, dat in gebruik bleef tot in 1928, waarna het in 1931 tot op de grond werd afgebroken. Een jaar later, in 1851, werd een dierentuin opgericht in het gebied tussen dit Zuidstation, de Bovenschelde en de Bénardstraat. Rondom deze 'Jardin Zoologique' ontwikkelde zich vervolgens een typische burgerwijk : in 1857 werd de Dierentuinlaan aangelegd, die sinds 1869 gekend staat als de Franklin D. Rooseveltlaan (wat betreft het noordelijke deel) en de Gustaaf Callierlaan (wat betreft het zuidelijke deel van de straat). Van de oorspronkelijke bebouwing van middelgrote en grote burgerhuizen uit de tweede helft van de 19e eeuw blijft echter nog weinig over.²⁴

36

Figuur 23. Inplanting van de Jardin Zoologique ten opzichte van de spoorlijn en de François Bénardstraat.²⁵

²² Broidioi K., 2007. *Citygraphy Gent: de transformatie van de stadsrand tussen 1860 en 1914*, Gent.

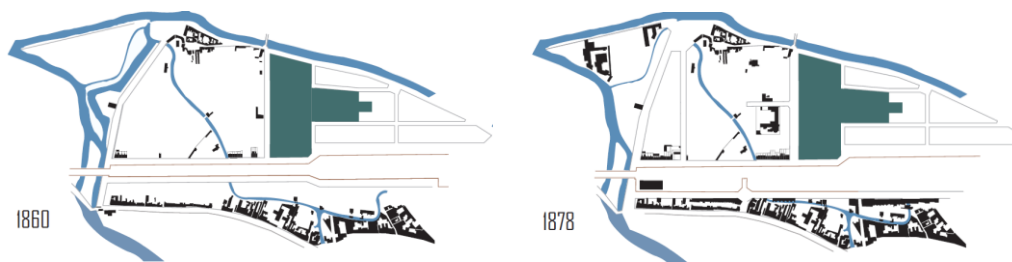
²³ Charles L. & Laleman M.C., 2006. *Het Gent boek*, Waanders Uitgevers, Zwolle.

²⁴ Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Gustaaf Callierlaan [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/103096> (geraadpleegd op 11 augustus 2018).

²⁵ Broidioi K., 2007. *Citygraphy Gent: de transformatie van de stadsrand tussen 1860 en 1914*, Gent.

In de loop van de 19^e eeuw verloor Gent steeds meer zijn strategische betekenis. In 1860 werden de heffingen aan de stadspoorten afgeschaft waardoor ze eveneens hun laatste praktische nut verloren, net als de stadsomwalling. Bijgevolg werden de muren en bastions deskundig afgebroken.

Het in onbruik raken van deze verdedigende elementen was tevens het signaal voor een expansie buiten de stadsgrenzen. De grachten van de stadsomwalling werden opgevuld en de versterkingen werden omgevormd tot grote ringwegen rondom de stad. De aanleg van de Sint-Lievenslaan kan in deze periode gesitueerd worden.²⁶ De gesloten stad werd, door de aanleg van deze ringwegen, een open stad waarbij de visuele grens tussen binnen en buiten de stad vervaagde. In deze periode moet dan ook de heraanleg van de Sint-Lievenslaan en de aanleg van de Olifantstraat gesitueerd worden. De aanleg van het gebied tussen de Olifantstraat en de François Bérardstraat blijft nog even op zich wachten omwille van een dispuut tussen de stad Gent en enkele grondbezitters.

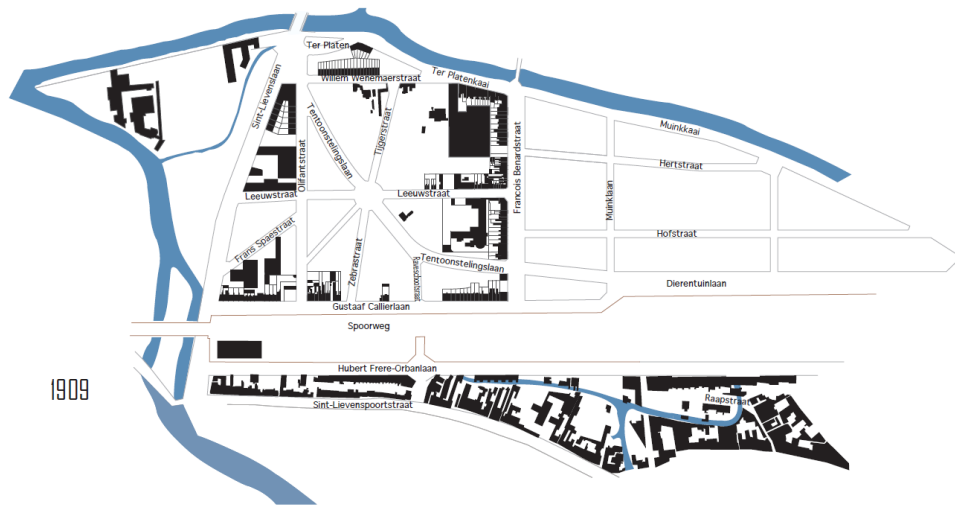

Figuur 24. Heraanleg van de Sint-Lievenslaan en de aanleg van de Olifantstraat.²⁷

Na een lange discussie met verschillende ontwerpen en tegenontwerpen werd in 1903 eindelijk een plan opgemaakt waarmee elke partij akkoord kon zijn. Aldus duurde het uiteindelijk tot 1909 alvorens dit stadsdeel werd ingericht. Hiervoor diende de Oude Schelde overwelfd te worden om deze te vervangen door een riool. Hierna kon de aanleg van het uitgedachte stratenpatroon eindelijk aanvangen.

²⁶ Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: *Sint-Lievenslaan* [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/103337> (geraadpleegd op 11 augustus 2018).

²⁷ Broidioi K., 2007. *Citygraphy Gent: de transformatie van de stadsrand tussen 1860 en 1914, Gent*.

Figuur 25. De uiteindelijke aanleg van het gebied ten westen van de spoorlijn.²⁸

²⁸ Broidioi K., 2007. *Citygraphy Gent: de transformatie van de stadsrand tussen 1860 en 1914, Gent.*

4.2.2 Relevante historische kaarten en plannen

Om de archeologische waarde van het onderzoeksgebied in te schatten wordt in onderstaand hoofdstuk historisch kaartenmateriaal onderzocht.

4.2.2.1 *Panoramisch Gezicht op Gent (1534)*

Het oudste beschikbare kaartenmateriaal waarop de stad Gent in zijn geheel wordt afgebeeld, is ook het meest bekende en dateert uit 1534. Het betreft een anoniem werk, dat wellicht in opdracht van de Sint-Baafsabdij werd gemaakt.²⁹ Het schilderij portretteert immers de hele stad Gent, gezien vanop de Sint-Amandsberg ten oosten van de stad, en legt daarbij de klemtoon op de ommuurde abdij met de grote monnikenkerk en het Sint-Baafsdorp dat op de voorgrond staat afgebeeld³⁰ en in de loop van de 14^e eeuw binnen de stadsomwalling werd opgenomen.

Figuur 26. Het Panoramisch Gezicht op Gent.³¹

²⁹ Sommige auteurs zijn van mening dat de opdracht voor dit schilderij gegeven werd door de Sint-Baafsabdij omdat deze zo prominent op de voorgrond staat afgebeeld. Vermoedelijk kan dit eerder verklaard worden door het perspectief van waaruit de stad geschilderd werd, met name de hoogte van de Sint-Amandsberg of Kapelleberg die een panoramisch zicht op de stad mogelijk maakte. De aanwezigheid van de wapenschilden van de stad Gent en het graafschap Vlaanderen bovenaan het stadsgezicht bevestigen dat wellicht de stad zelf de opdrachtgever was.

³⁰ Charles L. & Laleman M.C., 2006, *Het Gent boek*, Waanders Uitgevers, Zwolle.

³¹ https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/2/2e/Hires_1534_STAM_GENT.jpg

Niet alleen de stadskern, maar ook het landschap en een aantal kernen buiten de poorten worden in beeld gebracht.³² Topografisch geeft dit werk een vrij nauwkeurig beeld van het laatmiddeleeuwse Gent, kort voor de Sint-Baafsabdij plaats moest maken voor het Nieuw Kasteel van keizer Karel V.

Figuur 27. Situering van het projectgebied op het Panoramisch Gezicht op Gent.³³

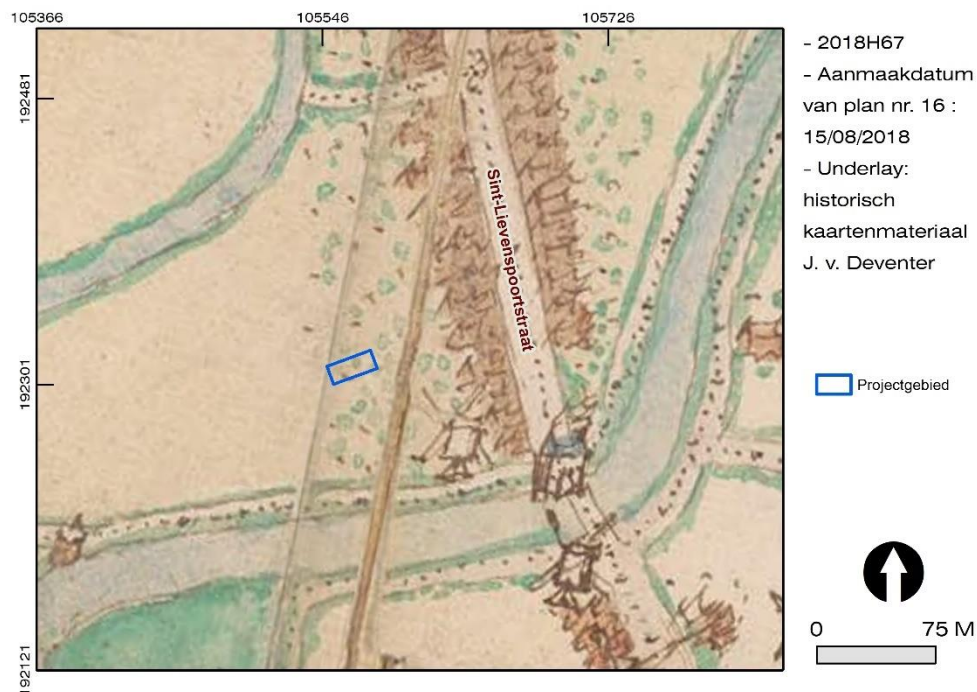
Het projectgebied bevindt zich in een ruraal gebied ten oosten van de Sint-Pietersabdij die zich op de rechteroever van de Bovenschelde bevindt. Ten noorden van het projectgebied bevindt zich een oude arm van de Oude Schelde, die heden niet meer aanwezig is. Ten zuiden van het projectgebied is het tracé van de huidige Sint-Lievenslaan herkenbaar in de stadsomwalling. Nabij het projectgebied wordt een stadspoort (met name de Sint-Lievenspoort) afgebeeld, met ten westen daarvan een windmolen. Het projectgebied zelf wordt gekenmerkt door een vrij open graslandschap met her en der een alleenstaande boom.

³² Laleman M.C., 2014, *Het Panoramisch Gezicht op Gent 1534*, in: *Handelingen der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde* LXVIII, Gent, p. 165-207.

³³ https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/2/2e/Hires_1534_STAM_GENT.jpg

4.2.2.2 Kaart van Jacob van Deventer (circa 1560)

Deze kaart van Gent is de eerste plattegrond waarin niet langer het picturale de overhand heeft, maar juist het werkelijke aanzien van de stad getrouw wordt benaderd. De kaarten van Jacob van Deventer waren bedoeld voor militair gebruik, en hij verrichtte hiervoor tal van metingen met een opmerkelijke nauwkeurigheid als resultaat. Het verloop van het wegennet en de verhoudingen tussen de bouwblokken worden minutieus aangehouden. De in de 13^e en 14^e eeuw aangekochte buitengebieden zijn eveneens opgenomen, waardoor de stad de vorm krijgt van een vaag driehoekig grachtenstelsel. Een opvallende wijziging ten opzichte van het Panoramisch Gezicht op Gent is de aanwezigheid van het Nieuw Kasteel, en dus de afwezigheid van de Sint-Baafsabdij.

41

Figuur 28. Situering van het projectgebied ten opzichte van de kaart van Jacob van Deventer.³⁴

De kaart van Deventer geeft een vrij gelijkaardig beeld van het projectgebied ten opzichte van het Panoramisch Zicht op Gent. Het tracé van de derde stadsomwalling, ter hoogte van de huidige stadsring (Sint-Lievenslaan), is duidelijk zichtbaar ten zuiden van het projectgebied. Ook de loop van de Oude Schelde ten noorden van het projectgebied is duidelijk herkenbaar. Het projectgebied bevindt zich nog steeds in een erg landelijke omgeving, die gekarteerd staat als een open graslandschap. Het projectgebied lijkt zich op de grens te vinden van deze open vlakte en een meer bomenrijk landschap aan de oostzijde. Ten oosten van deze bosrijke zone is duidelijk sprake van bewoning, die geconcentreerd is ter hoogte

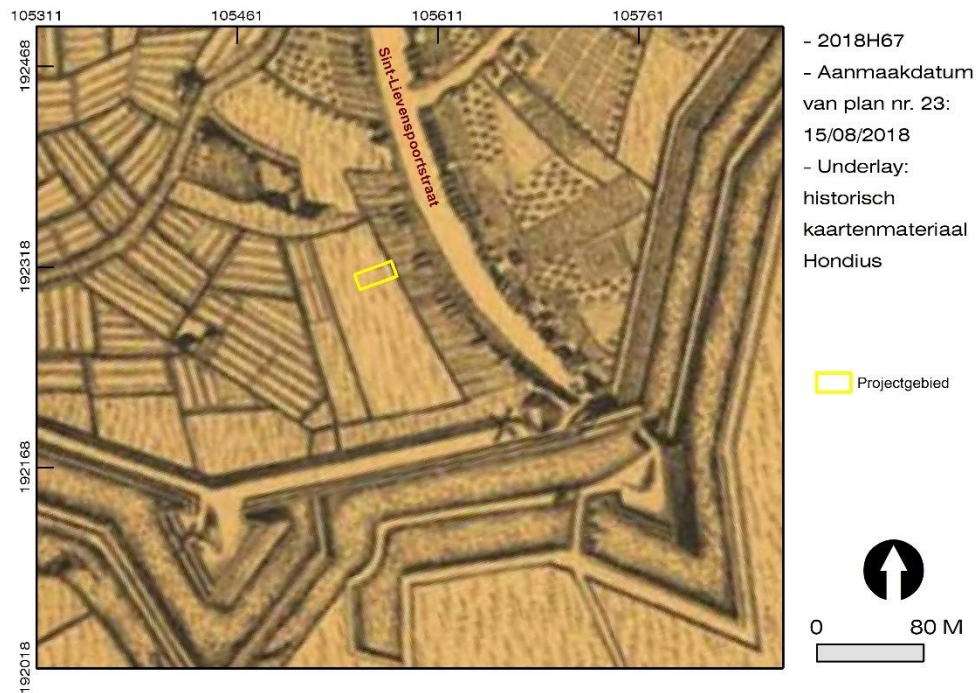
³⁴ https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Map_of_Ghent_by_Jacob_van_Deventer

van de huidige Sint-Lievenspoortstraat, een oude bedevaartsweg die genoemd werd naar de Gentse beschermheilige Sint-Lieven. Aan de westzijde van deze straat bevonden zich in hoofdzaak steegbeluiken waarvan de meeste werden opgericht tussen 1850-1860.³⁵

³⁵ Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: *Sint-Lievenspoortstraat* [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/102868> (geraadpleegd op 11 augustus 2018).

4.2.2.3 Kaart van Hondius en Sanderus (1641)

In 1641 graveerde Hendrik Hondius de Jonge (1597-1651) een plan met als titel *Gandavum urbis Antiqua*. De opdracht ging uit van Antonius Sanderus, die er een verkleining van maakte voor zijn *Flandria Illustrata*. Het plan van Hondius geeft de stad Gent weer vanuit het zuidoosten. De openbare gebouwen worden zeer accuraat weergegeven.

Figuur 29. Situering van het projectgebied ten opzichte van de kaart van Hondius.³⁶

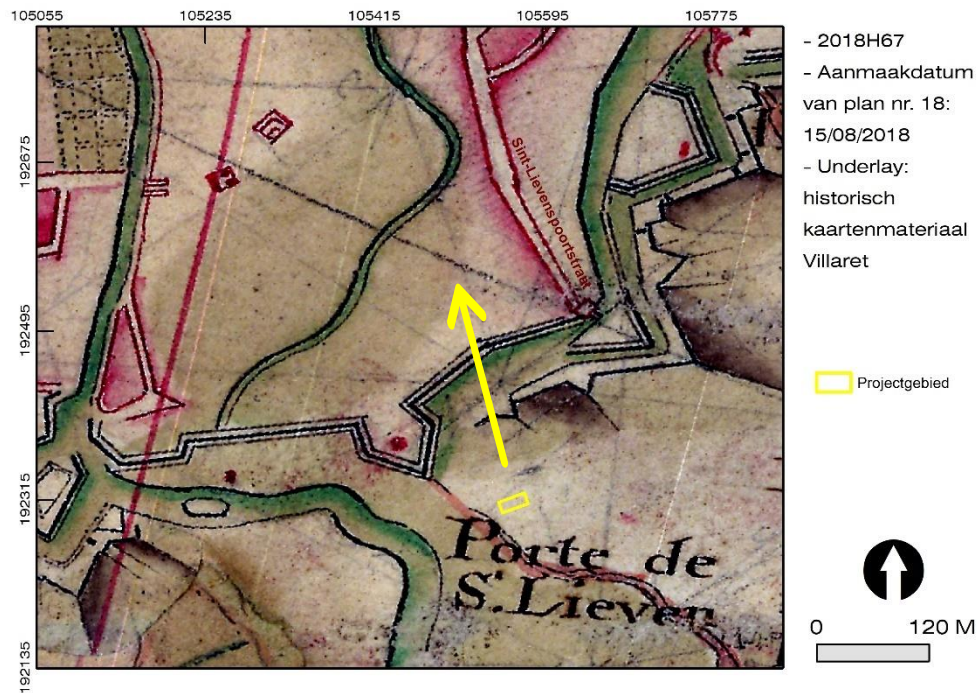
Deze kaart geeft een zelfde beeld van de omgeving van het projectgebied als de kaart van Horenbault. Opnieuw zijn de stadsomwalling ten zuiden van het projectgebied en de windmolens op deze hoger gelegen stadsdelen duidelijk herkenbaar. Aan weerszijden van de Sint-Lievenspoortstraat, ten oosten van het projectgebied, wordt bebouwing weergegeven. Het projectgebied bevindt zich op de grens van de onontgonnen Muinkmeersen, waar binnen bleekweides worden weergegeven en de tuinderijen van de bewoning aan de Sint-Lievenspoortstraat. Het bodemgebruik binnen het projectgebied lijkt op drassig terrein te wijzen. Echter, vermoedelijk is er sprake van een lichte verschuiving van het kaartmateriaal in westelijke richting waardoor het projectgebied in feite iets te dicht bij de bebouwing wordt weergegeven.

³⁶

https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Maps_of_Ghent_by_Hendrik_Hondius#/media/File:Map_of_Ghent_by_Hondius.jpg

4.2.2.4 Kaart van Villaret (1745-1748)

De Villaretkaart is genoemd naar Jean Villaret, ingenieur-geograaf bij het Franse hof en één van de makers van deze kaart die tot stand kwam na één van de Franse veroveringstochten door onze gewesten. De Fransen kregen de controle over ons territorium gedurende enkele jaren, tijdens dewelke zij de pas veroverde gebieden in kaart brachten. Door de zin voor detail bieden deze kaarten een uniek zicht op onze gewesten.

Figuur 30. Situering van het projectgebied ten opzichte van de kaart van Villaret.³⁷

Er is echter sprake van een grote verschuiving op het kaartmateriaal van Villaret zoals gegeorefereerd op Geopunt. In realiteit bevindt het projectgebied zich immers binnen de stadsomwalling, met de oude Scheldearm ten noordwesten van het projectgebied en de Sint-Lievenspoortstraat ten oosten ervan. Het projectgebied wordt gekarteerd binnen overstromingsgebied; van bebouwing is nog geen sprake.

³⁷ <http://www.geopunt.be/>

4.2.2.5 *Atlas van Ferraris (1777)*

Deze kaart kwam tot stand in opdracht van keizerin Maria-Theresia en keizer Jozef II. Onder leiding van generaal Joseph-Jean François graaf de Ferraris werden de Oostenrijkse Nederlanden voor het eerst systematisch en grootschalig gekarteerd.

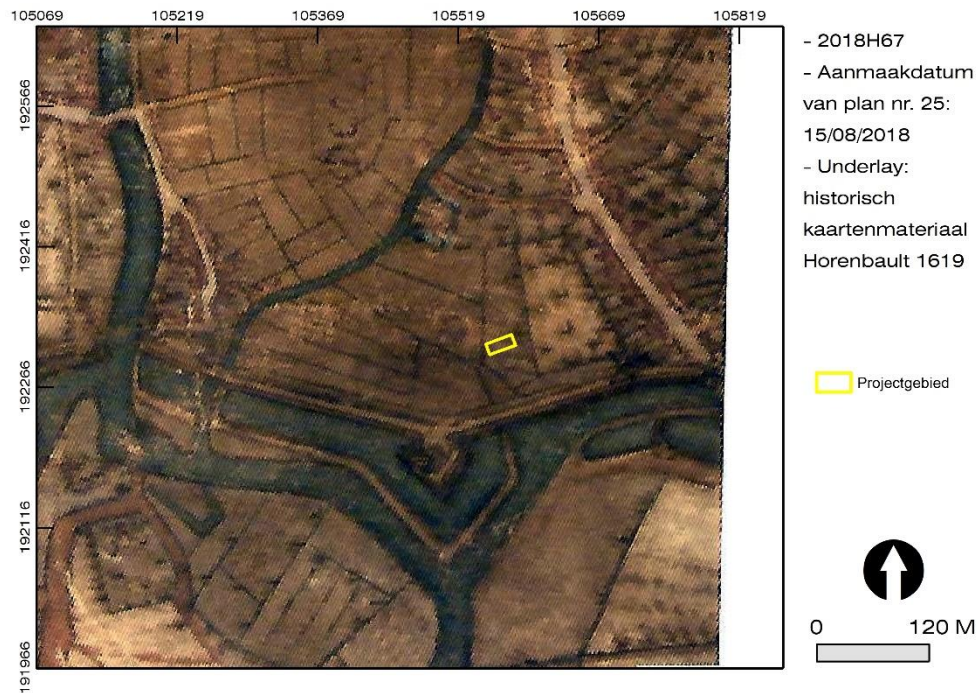
Figuur 31. Situering van het projectgebied ten opzichte van de kaart van Ferraris.³⁸

De Atlas van Ferraris geeft een sterk vergelijkbaar beeld als de kaart van Hondius, met dat verschil dat het projectgebied iets meer ten westen van de bebouwing en de achterliggende tuinderijen aan de Sint-Lievenspoortstraat wordt weergegeven. Het betreft vermoedelijk een meer accurate situering van het projectgebied binnen de Muinkmeersen die als een drassig gebied worden weergegeven, waarbinnen verschillende greppeltjes werden aangelegd, vermoedelijk met het oog op het seizoenaal droog maken van de weides teneinde ze als (bijvoorbeeld) bleekweide te kunnen gebruiken.

³⁸ <http://www.geopunt.be/>

4.2.2.6 Kaart van Horenbault (1619)

In opdracht van het stadsbestuur vervaardigde Jacques Horenbault -schilder, landmeter en kaartenmaker- een nauwkeurige kaart van Gent. Deze kaart omvatte de binnenstad en het volledige omliggende platteland waarover de stad zeggenschap had. Bij het plan hoort een uitgebreid tekstdocument dat alle eigenaars opsomt langsheen de Rietgracht, de oude grens van het Vrije van Gent.³⁹

Figuur 32. Situering van het projectgebied ten opzichte van de kaart van Horenbault.⁴⁰

Aangezien deze kaart het volledige grondgebied van Gent omvat, is het iets eenvoudiger om deze kaart te georefereren, al moet bij het interpreteren van gegeorefereerd historisch kaartmateriaal altijd voorzichtig omgesprongen worden. De kaart van Horenbault vertoont grote overeenkomsten met het beeld dat geschetst wordt op de kaart van Deventer. Het projectgebied bevindt zich in een drassig gebied en zit geprangd tussen een oude Scheldearm in het noordwesten, de Sint-Lievenspoortstraat in het oosten en de Sint-Lievenslaan in het zuiden. Een opmerkelijk verschil ten opzichte van de kaart van Deventer is wel de weergave van de stadsomwalling met de bijhorende stadspoorten en halve manen. De Sint-Lievenspoort bevindt zich net buiten de bovenstaande uitsnede uit de kaart, maar de hoger vermelde molen is wel nog waar te nemen.

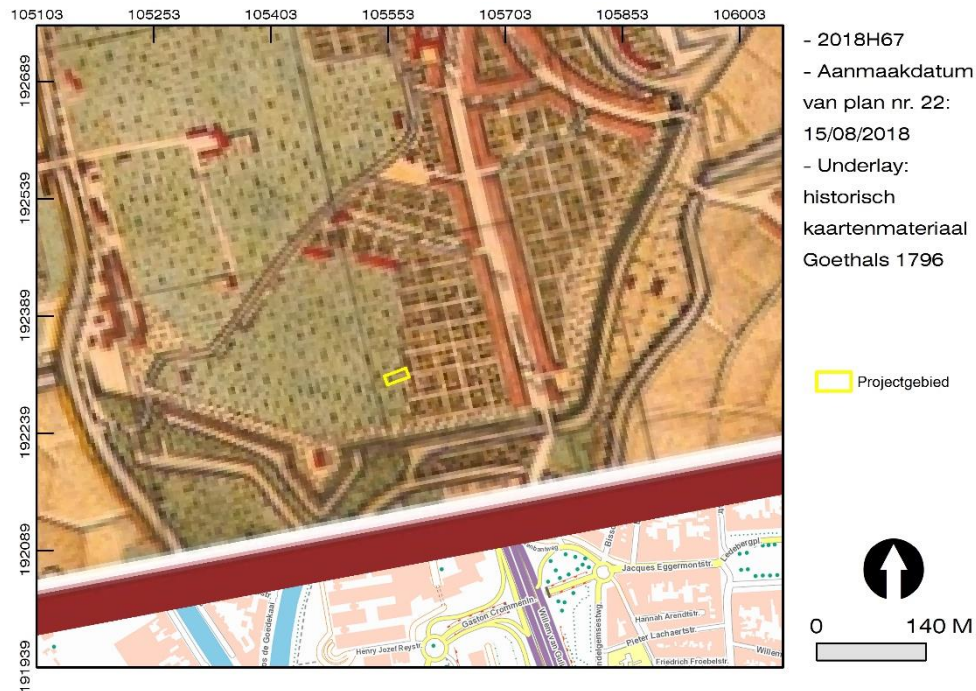
³⁹ <https://gentdekuip.com/water/rietgracht/>

⁴⁰

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/6/6e/Ghent_region%2C_Belgium%2C_by_Jacques_Horenbault_in_1619.jpg

4.2.2.7 Plan van Goethals (1796)

Deze Nederlandstalige kaart werd getekend door landmeter Georges Goethals en toont een nieuwe stad, met onder andere de aanleg van de Coupure. Nieuw aan dit stadsplan was de gedetailleerde weergave van de straatnamen.

Figuur 33. Situering van het projectgebied ten opzichte van de kaart van Goethals.⁴¹

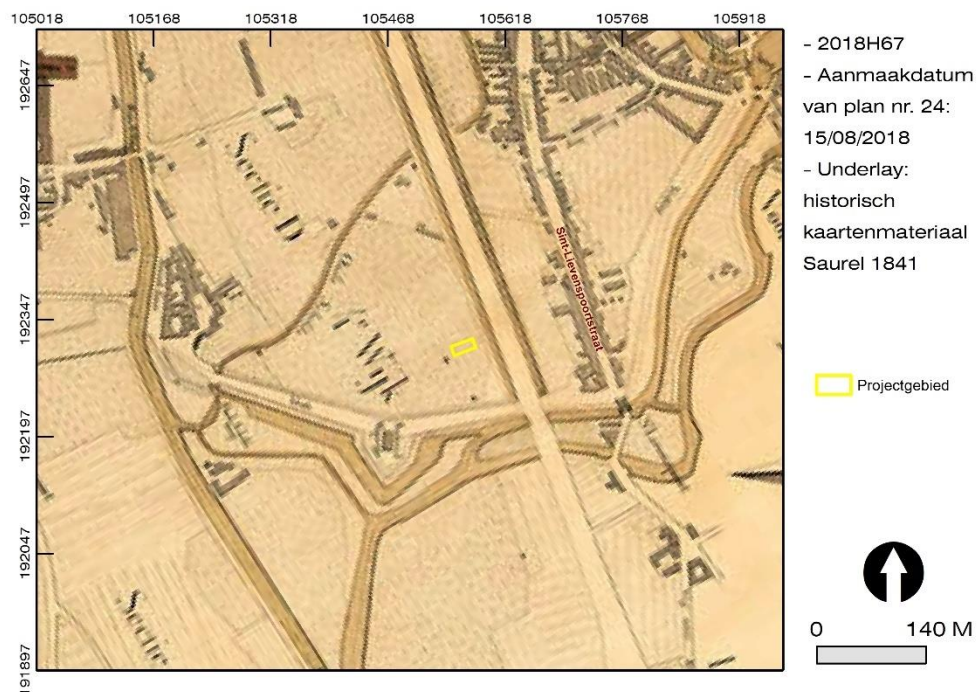
Het gebied waarbinnen het projectgebied zich bevindt wordt aangeduid met de benaming 'Munkmeerschen'. Het projectgebied zelf wordt ingesloten door de 'Aude Opper Schelde' in het noordwesten, het 'Hof van Raveschoot' in het noorden, de 'Sint-Lievens Straat' in het oosten en de stadsomwalling in het zuiden. De tuinderijen van de bebouwing aan de Sint-Lievenspoortstraat lijken zich wat uitgebreid te hebben naar het westen, tot aan de oostelijke perceelsgrens van het projectgebied.

⁴¹

https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Maps_of_Ghent_by_G._Goethals#/media/File:Ghent_1796_map_Goethals.jpg

4.2.2.8 Plan van Saurel (1841)

Enkele decennia later is het uitzicht van de Muinkmeersen grondig gewijzigd: de kaart van B.J. Saurel, landmeter eerste klas, toont aan dat de aanleg van de spoorlijn Gent-Mechelen reeds voltooid is. Deze spoorlijn snijdt dwars door de moestuintjes van de bebouwing aan de Sint-Lievenspoortstraat, alsook door het Hof van Raveschoot. De Muinkmeersen zelfs staan nog steeds als dusdanig, en dus als drassig gebied weergegeven. Hierbinnen worden enkele kleine gebouwtjes, vermoedelijk een soort stallingen, afgebeeld. Ter hoogte van de halve maan ten westen van de Sint-Lievenspoort wordt een buskruitmagazijn aangegeven.

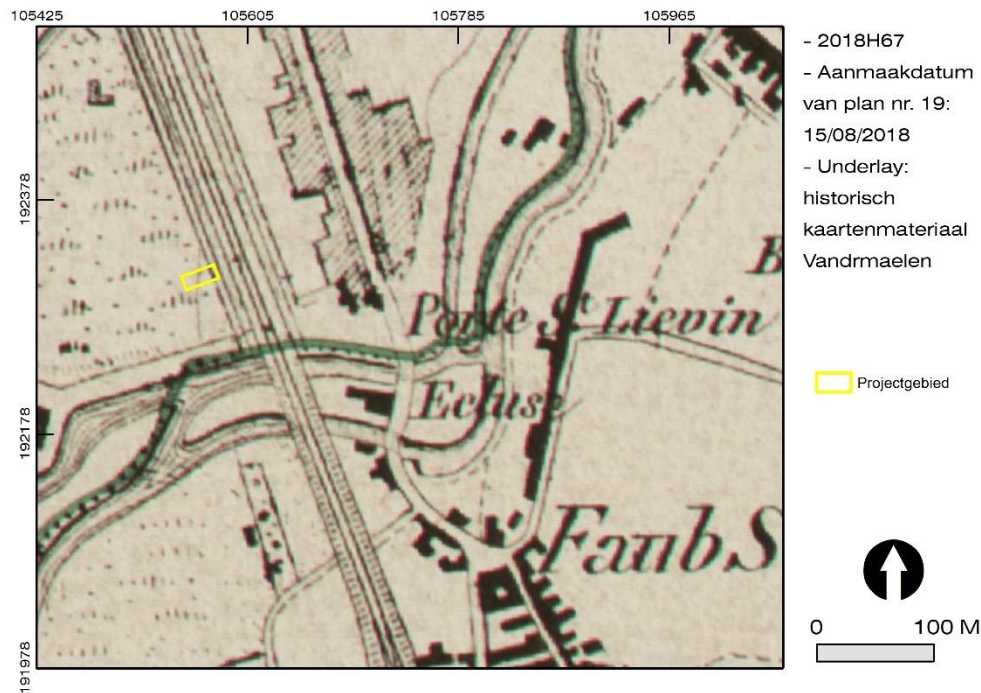

Figuur 34. Situering van het projectgebied ten opzichte van de kaart van Saurel.⁴²

⁴² https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/6/6e/Gent%2C_1841%2C_by_Saurel.jpg

4.2.2.9 Kaart van Vandermaelen (1846-1854)

De kaart van Vandermaelen komt grotendeels overeen met het pan van Saurel. Het projectgebied bevindt zich binnen de drassige terreinen van de Muinkmeersen en wordt in het oosten begrensd door de nieuwe spoorlijn. Ten oosten hiervan is de Sint-Lievenspoortstraat herkenbaar met bewoning aan weerszijden. In zuidelijke richting loopt de straat verder via de Sint-Lievenspoort, over de Schelde en alzo naar de Sint-Lievenswijk die zich buiten de stadsomwalling aan het ontwikkelen is.

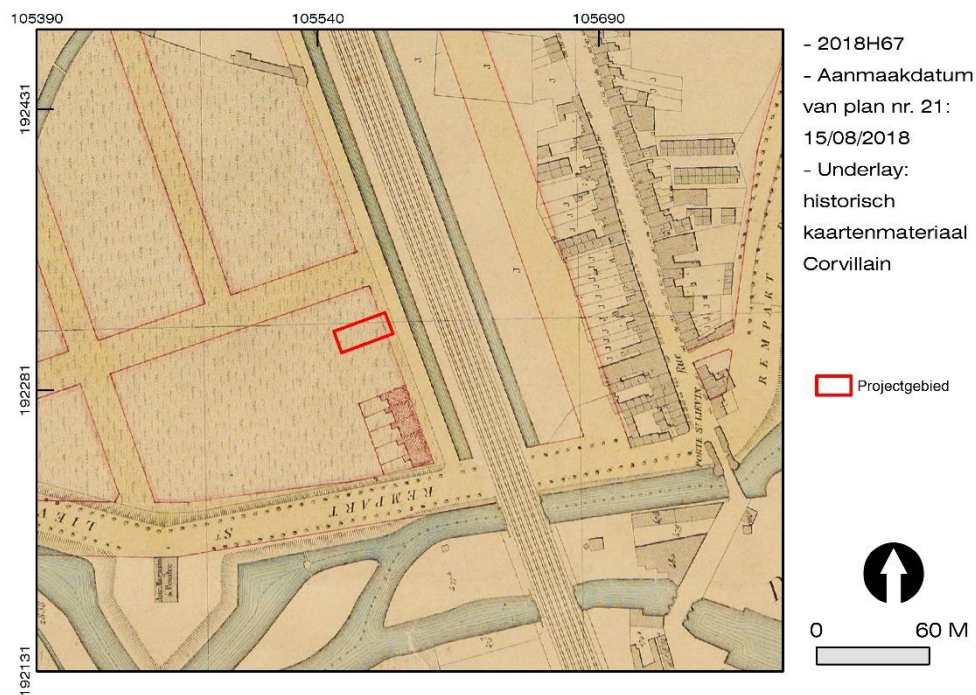

Figuur 35. Situering van het projectgebied ten opzichte van de kaart van Saurel.⁴³

⁴³ https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/6/6e/Gent%2C_1841%2C_by_Saurel.jpg

4.2.2.10 Plan van Corvillain (1855-1857)

Het plan van Corvillain toont duidelijk aan dat er volop gewerkt wordt aan een ontwerp voor het ontwikkelen van dit stadsdeel. De roodomrande gele polygonen geven immers een ontwerp van een stratenpatroon weer zoals het door de stad werd opgesteld. Tevens wordt, ten zuiden van het projectgebied, reeds een aanzet gegeven voor de bouw van nieuwe woningen. Zoals hoger reeds aangegeven waren deze ontwerpen voer voor hevige discussies met de grondbezitters in de Muinkmeersen, waardoor de plannen nog drastisch zullen wijzigen.

50

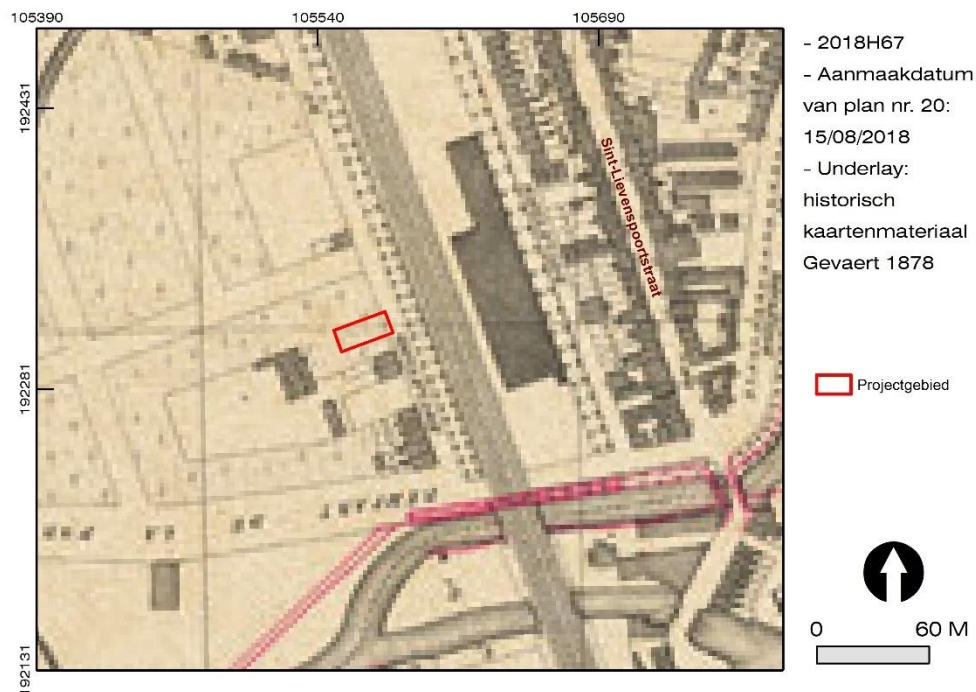
Figuur 36. Situering van het projectgebied ten opzichte van de kaart van Corvillain.⁴⁴

⁴⁴ https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/6/6e/Gent%2C_1841%2C_by_Saurel.jpg

4.2.2.11 Plan parcellaire van Gevaert & Vanimpe (1878)

Op de kaarten van Popp (1842-1879) staat de Gentse stadskern niet gekarteerd. Uit deze periode is wel het kadasterplan van J. Gevaert en A. Vanimpe beschikbaar. Deze toezichters van bruggen en wegen baseerden zich op het kadasterplan van Gérard dat hoger reeds aan bod kwam (cf. supra). Het nieuwe plan brengt een groot aantal 19e-eeuwse stedenbouwkundige ingrepen in beeld, voornamelijk in het vroegere rurale gebied.

De belangrijkste wijziging op deze kaart van Gevaert betreft het definitief opgeven van de stadsomwalling: deze wordt immers niet meer prominent weergegeven op het kaartmateriaal wat wijst op een geleidelijke afbraak van deze verdedigingswerken.

51

Figuur 37. Situering van het projectgebied ten opzichte van het parcellair plan van Gevaert en Vanimpe.⁴⁵

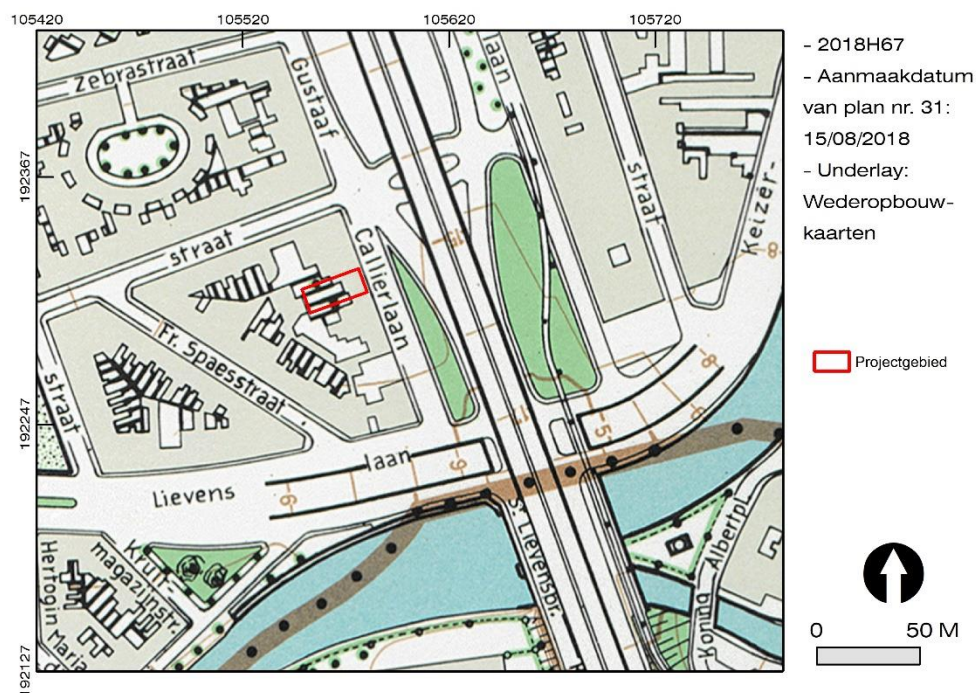
Ter hoogte van het projectgebied kan melding gemaakt worden van een nieuw stratenpatroon, dat echter niet overeenkomt met de huidige situatie, waardoor vermoed kan worden dat ook hier nog sprake is van een ontwerpfase die echter wel reeds op kaart wordt weergegeven, maar nog niet in de praktijk werd uitgevoerd. Het feit dat de oude Scheldearm ten noordwesten van het projectgebied nog wordt weergegeven, is een duidelijke aanwijzing dat de inrichting van dit stadsdeel nog in de ontwerpfase zit. Rondom de Gustaaf Callierlaan en de Sint-Lievenslaan is wel al gestart met het bouwen van enkele middelgrote en grote burgerhuizen die echter op heden grotendeels verdwenen zijn.

⁴⁵ https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/6/66/Ghent%2C_1878_poster.jpg

4.2.2.12 Topografische kaarten Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw (1950-1970)

Tussen 1950 en 1970 heeft het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw een aantal topografische kaarten opgemaakt. Slechts de kustlijn en een aantal stedelijke gebieden, waaronder ook de stad Gent, werden gekarteerd.

Deze kaart geeft een duidelijk beeld van welk ontwerp het uiteindelijk gehaald heeft: een aantal zaken zijn reeds herkenbaar op het kadasterplan van Gevaert en Vanimpe, maar er zijn ook een aantal opmerkelijke wijzigingen. Het uiteindelijk gehaalde ontwerp betreft een stervormig stratenpatroon rondom een cirkelvormig plein.

Figuur 38. Situering van het projectgebied ten opzichte van de topografische kaarten van het MOw.⁴⁶

Het uitzicht van de omgeving rondom het projectgebied is drastisch veranderd. De stadsvesten zijn overal geslecht en nog nauwelijks in het straatbeeld aanwezig. Bij de uitvoering van de algemene slopingswerken kort na 1860 werd de Sint-Lievenslaan reeds aangelegd. Sinds 1972 maakt deze deel uit van de Ringlaan van Gent. Ter hoogte van de voormalige halve maan ten westen van de verdwenen Sint-Lievenspoort herinnert de Kruitmagazijnstraat nog aan de voormalige functie.

Ook de straatnamen in de wijk rondom de voormalige dierentuin verwijzen naar het kortstondige (en voor de dieren in kwestie tragische) bestaan van de 'Jardin Zoologique'. De zuidelijke Oude Schelde werd inderdaad gedempt waarna het mogelijk werd om de Olifantstraat en de Leeuwstraat aan te leggen. Een

⁴⁶ <http://www.geopunt.be/>

opmerkelijke inrichting betreft de huidige Cirk, aan de zuidzijde van de Zebrastraat. De Cirk was eigendom van de Gentse Maatschappij der Werkerswoningen en werd ingehuldigd in 1908. Deze sociale huisvesting omvatte een huizenrij van 13 huizen met een centrale doorgang naar een ovaal, beboomd binnenplein met acht afzonderlijke woningen en tien panden met twee woningen per bouwlaag. In 1930 werd een vierde bouwlaag toegevoegd. Er werd gekozen voor deze blokhuizen met menigvuldige woonvertrekken en een extra bouwlaag om de dure grondprijzen op te vangen. Bovendien dienden ze ook als oplossing voor de grote massa arbeiders die hun huisvesting in de binnenstad verloren hadden in het kader van saneringen.⁴⁷

De Gustaaf Callierlaan betreft in feite het zuidelijke deel van de voormalige Dierentuinlaan, en werd als dusdanig afgelijnd in 1869. De straat werd vernoemd naar Gustave Callier (1819 – 1863), een hoogleraar in de wijsbegeerte aan de Gentse universiteit en schepen van Openbaar Onderwijs. Hij zette zich tevens in voor het stedelijk onderwijs dat onder zijn bewind een grote uitbreiding kende.⁴⁸ Aanvankelijk grensde de straat aan de spoorlijn, maar na het verdwijnen van het Zuidstation werd het Koning Albertpark hier aangelegd. Rond 1972 verdween echter een deel van dit park voor de aanleg van de afrit van de autosnelweg. De oorspronkelijke bebouwing van burgerhuizen uit de tweede helft van de 19^e eeuw werd grotendeels vervangen door karakterloze flatgebouwen.⁴⁹ Ook binnen het projectgebied wordt bebouwing weergegeven langsheen de straatzijde. Het achterplan betreft een open ruimte die lijkt opgedeeld in twee afzonderlijke tuingedeelten.

⁴⁷ <https://www.muinkparkwijk.be/historiek>

⁴⁸ https://nl.wikipedia.org/wiki/Gustave_Callier

⁴⁹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: *Gustaaf Callierlaan* [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/103096> (geraadpleegd op 11 augustus 2018).

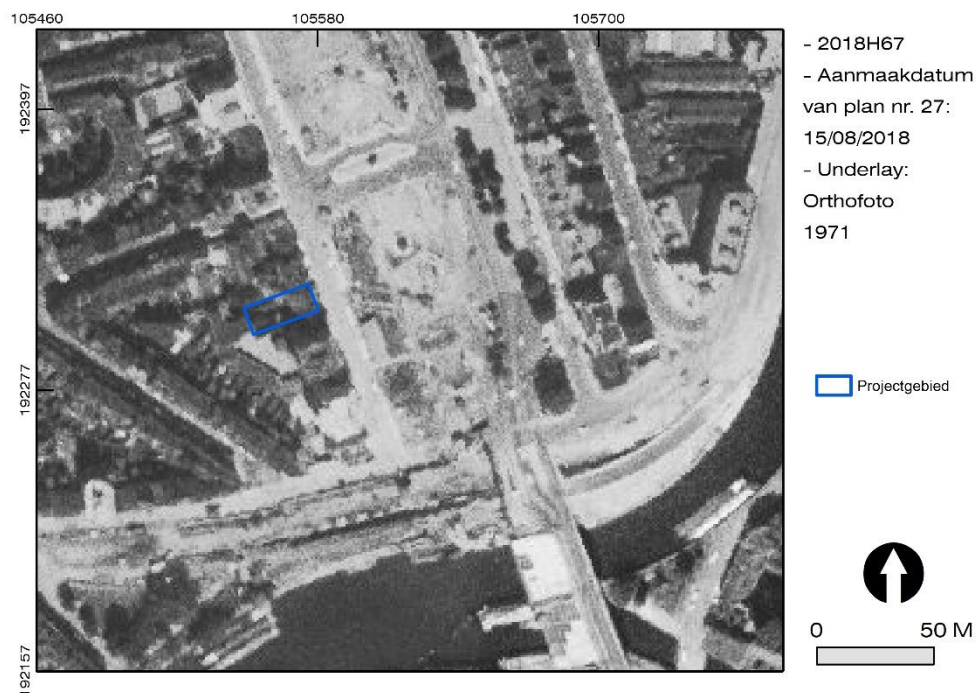
4.2.3 Relevante luchtfoto's

Na het onderzoek van het kaartenmateriaal, dat steeds met een zweem van artistieke vrijheid en de harde realiteit van verschuivingen in het georefereren beladen is, kunnen ook enkele luchtfoto's onderzocht worden. De publiek beschikbare foto's kunnen immers aangewend worden om de meer recente aanpassingen in het onderzoeksgebied te bekijken.

Noot: de luchtfoto's uit beide wereldoorlogen in het KLMRA zijn enkel tegen vergoedingen beschikbaar en worden in deze archeologienota niet opgenomen. Er is weinig meerwaarde ten opzichte van het kaartenmateriaal uit de 19^e eeuw.

4.2.3.1 Orthofoto uit 1971

De orthofoto uit 1971 biedt echter een zicht op de omgeving van het projectgebied op het ogenblik dat de werken voor de afrit van de autosnelweg volop aan de gang zijn. Binnen de werkzone is de inrichting van het zuidelijke deel van het Albertpark nog herkenbaar.

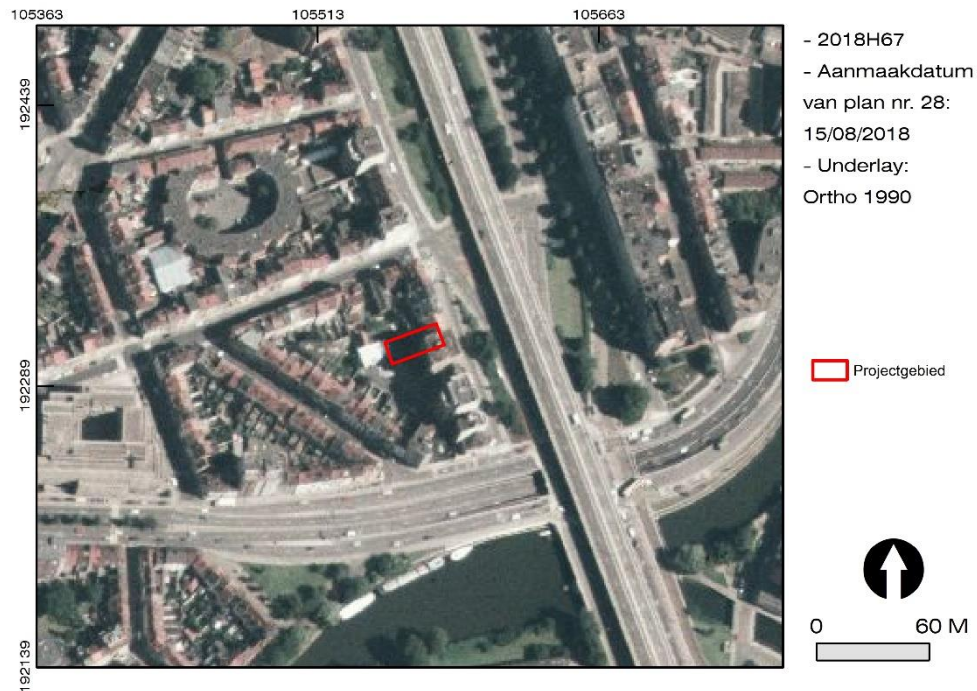

Figuur 39. Situering van het projectgebied op de luchtfoto uit 1971.

Verder zijn er weinig wijzigingen. En ook het uitzicht van het projectgebied lijkt niet aan verandering onderhevig te zijn geweest.

4.2.3.2 Orthofoto uit 1990

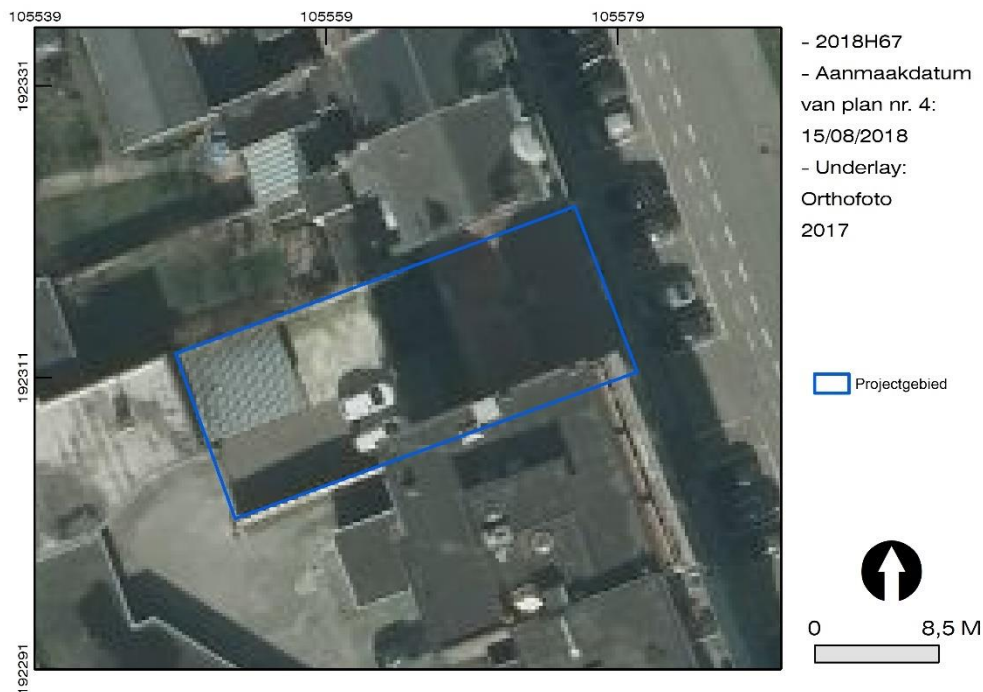
De orthofoto uit 1990 biedt een beter zicht op de omgeving van het projectgebied dankzij een betere opnamekwaliteit. De afrit van de autosnelweg is voltooid. Het uitzicht en de indeling van het projectgebied blijft ongewijzigd.

Figuur 40. Situering van het projectgebied op de luchtfoto uit 1971.

4.2.3.3 Orthofoto uit 2017

Op de meest recente orthofoto van het onderzoeksgebied zijn de eerder besproken elementen van de huidige toestand duidelijk herkenbaar.

Figuur 41. Situering van het projectgebied op de luchtfoto uit 2017.

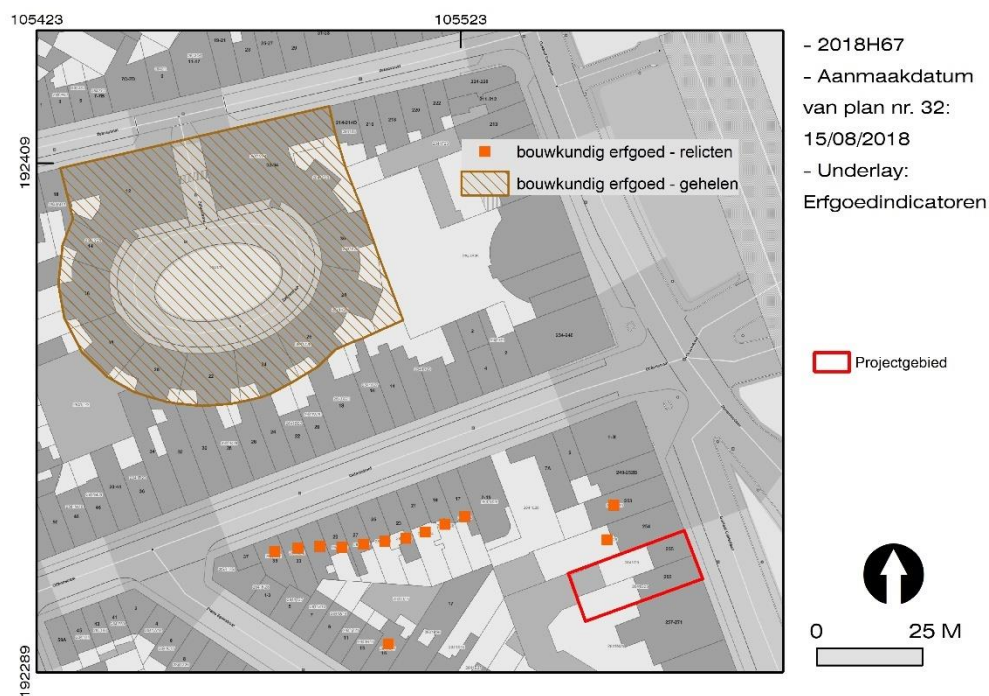
Er is sprake van het hoofdgebouw en het bijgebouw (carport) en de volledige verharding van het terrein. Dit binnengedeelte is geëgaliseerd ten behoeve van het parkeren van voertuigen, dit is duidelijk zichtbaar in de dwarsdoorsnede van de bestaande toestand (zie bijlage).

4.3 Archeologische situering van het onderzochte gebied

4.3.1 Erfgoedindicatoren

In volgende hoofdstukken zullen de gekende fysieke restanten binnen en rond het onderzoeksgebied die een impact hebben op of een aanduiding voor archeologisch erfgoed zijn, worden onderzocht. Dit is een aanvulling op de gegevens die uit het kaartenmateriaal konden worden gedistilleerd.

Binnen het projectgebied zelf zijn geen erfgoedindicatoren gekarteerd. Het onderzoeksgebied valt echter wel binnen de vastgestelde archeologische zone van de stad Gent (ID: 140021).

Figuur 42. Situering van de voor het onderzoeksgebied relevante elementen met erfgoedwaarde ten opzichte van het onderzoeksgebied.

Grenzend aan het projectgebied bevinden zich twee burgerhuizen uit de tweede helft van de 19e eeuw, die als één van de weinige woonhuizen uit deze periode nog overblijven in het straatbeeld. Beide burgerhuizen worden gekenmerkt door drie bouwlagen van drie traveeën onder een leien mansardedak met houten dakkapellen.^{50 51}

⁵⁰ Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Burgerhuis [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/20369> (geraadpleegd op 16 augustus 2018).

⁵¹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Burgerhuis [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/20368> (geraadpleegd op 16 augustus 2018).

Ten noordwesten van het projectgebied, aan de zuidzijde van de Olifantstraat, bevindt zich een rij van tien burgerhuizen die omschreven wordt als een vrij homogene neoclassicistisch getinte wand van kleinschalige bebouwing met drie bouwlagen van twee traveeën onder een zadeldak of een plat dak.⁵²

Ten noordwesten van het projectgebied wordt het sociale huisvestingscomplex van De Cirk (cf. infra) vermeld als bouwkundig geheel. Dit 'verbeterde beluik' is het oudst bewaarde sociale wooncomplex van Gent en één van de oudste appartementsgebouwen van de stad met een unieke aanleg.⁵³

Het gebied rondom het projectgebied is dus vrij rijk aan geregistreerde elementen met een erfgoedwaarde. Wat de archeologische kennis van het gebied betreft, zijn iets minder data beschikbaar. Voornamelijk in de onmiddellijke omgeving van het projectgebied is het reeds uitgevoerde archeologisch onderzoek eerder schaars te noemen.

⁵² Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: *Rij van tien burgerhuizen* [online], <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/20822> (geraadpleegd op 16 augustus 2018).

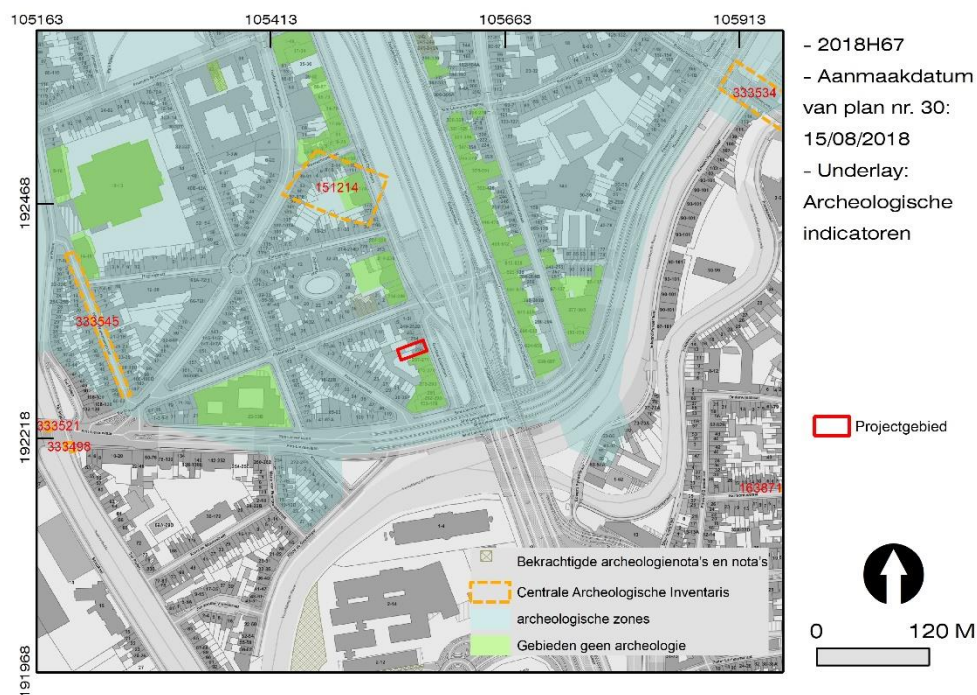
⁵³ Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: *Sociale Huisvesting De Cirk* [online], <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/302107> (geraadpleegd op 16 augustus 2018).

4.3.2 Archeologische indicatoren

4.3.2.1 Centrale Archeologische Inventaris

Een groot aantal van de geregistreerde archeologische onderzoeken en vondsten van Vlaanderen staat geregistreerd in de databank van de Centrale Archeologische Inventaris (CAI).

Binnen het onderzoeksgebied zijn geen archeologische indicatoren in de Centrale Archeologische Inventaris opgenomen. Het gebied is over het algemeen relatief arm aan meldingen in de CAI, dit kan worden verklaard door het feit dat dit gebied pas laat in de Gentse geschiedenis verder ontwikkeld is.

Figuur 43. Situering van de voor het onderzoeksgebied relevante archeologische indicatoren

De voornaamste ontwikkeling gebeurde langs de Sint-Lievenspoortstraat, op het historisch kaartenmateriaal is goed zichtbaar hoe deze straat reeds lang als uitvalsweg bestond en hoe het gebied ten westen ervan een moerassig terrein binnen de derde stadsomwalling was. Er is later ook sprake van tuinen (cf. infra).

Ten noorden van het onderzoeksgebied bevindt zich CAI Locatie 151214, die betrekking heeft op het Hof van Raveschoot. Dit is een vierkante grachtstructuur waarbinnen een aantal gebouwen is gekarteerd. Het grachtensysteem sluit aan op de Oude Schelde. Deze site met walgracht is een indicator voor landelijke bewoning vanaf de late middeleeuwen.

CAI Locatie 333545 bevindt zich ten westen het onderzoeksgebied, binnen het gebied dat begrensd wordt door de Oude Schelde, de 3^e stadsomwalling en de Sint-Lievenspoortstraat. De locatie staat gekend als Zwaluwberg en heeft betrekking op een vondstmelding van een 16^e-eeuwse baksteen structuur, de vondst is gedaan aan het einde van de vorige eeuw. De data in de CAI is echter nog onderhevig aan aanpassingen (dd. 15 augustus 2018) en kan voorlopig niet verder worden gebruikt.

CAI Locatie 333534 ten noordoosten van het onderzoeksgebied heeft betrekking op de mogelijke aanwezigheid van een papiermolen aan de Keizerpoort.

CAI Locatie 333521 heeft betrekking op de oude vondst van een zwaard uit de Bronstijd. Het feit dat dit wapen in de Nederschelde is aangetroffen kadert in het Europese fenomeen van (wapen)deposities in rivieren en duidt in de ruimste zin op bewoning van de regio in de Bronstijd.

CAI Locatie 333498 bevindt zich vlakbij voorgaande uitzonderlijke vondst, maar heeft op zijn beurt betrekking op een 13^e-eeuwse sluis aan de Ter Plaetenbrug die in 1978 bij verbredingswerken is aangetroffen. Deze vondst geeft weinig informatie over de archeologische waarde van het huidige onderzoeksgebied, andere dan het feit dat de mens in het verleden getracht heeft de Schelde en het water onder controle te krijgen.

60

Tot slot kan nog vermeld worden dat er in de onmiddellijke omgeving van het projectgebied een groot aantal 'Gebieden Geen Archeologie' worden aangeduid. Deze werden in grote mate afgelijnd op basis van uitgevoerd archeologisch onderzoek in de historische stadskern van Gent waarbij duidelijk is dat alle archeologie uit het onderzoeksgebied is verdwenen of er nooit is geweest. Echter, de resultaten van dit onderzoek werden (nog) niet opgenomen in de CAI.

4.3.2.2 *Bekrachtigde Archeologienota's*

In de directe omgeving van het onderzoeksgebied en binnen de hoek Oude Schelde – Nederschelde en de Sint-Lievenspoortstraat is één bekrachtigde archeologienota gekarteerd (zie plan nr. 30). Het betreft een archeologienota voor een project in de Olifantstraat⁵⁴ waarbij werd vastgesteld dat het onderzoeksgebied voor zo ver gekend steeds een moerassig stuk land in het alluviale gebied van de Schelde is geweest en dat er voorafgaand aan de vrij recente bewoning enkel sprake is van het gebruik van het gebied als een bleekweide voor linnen.

De vaststellingen in deze archeologienota lijken aan te sluiten bij wat in het huidige onderzoek is vastgesteld. Het gebruik van het alluviale gebied in het Holoceen moet

⁵⁴ Janssens D., Pieters H. & Claeys S., 2017. *Archeologienota Olifantstraat 6-14 te Gent (Oost-Vlaanderen)*, ADEDE Archeologisch Rapport 122, Gent.

worden beschouwd als een seizoenaal gegeven, waarbij men kan denken aan het weiden van vee, het gebruik als hooiland en het gebruik als bleekweide. Dit wordt door het kaartenmateriaal bevestigd. Voor de archeologische verwachting in het Pleistoceen kan worden teruggesproken naar de bodemkundige gegevens, waarbij is vastgesteld dat de bodemopbouw bestaat uit fluviatiele afzettingen uit het Weichseliaan, die door Holocene zandige pakketten (alluviaal materiaal) zijn bedekt. Dit duidt geenszins op een gunstige situatie voor menselijke activiteiten in het Paleo- en Mesolithicum.

4.4 Datering en interpretatie van het onderzochte gebied

Men kan zich dus afvragen of er middels het raadplegen van de historische data, de historische kaarten, de luchtfoto's en de gekende archeologische gegevens voldoende elementen zijn om de historische en archeologische realiteit van het huidige onderzoeksgebied te bepalen.

De bureaustudie heeft duidelijk aangetoond dat het projectgebied zich bevindt binnen het overstromingsgebied van de Schelde op de zuidoostelijke rand van de historische stadskern van Gent. Het gebied stond gekend als de Muinkmeersen, een drassig gebied -in eigendom van de Sint-Pietersabdij- dat lange tijd onderhevig is geweest aan overstromingen vanuit de Schelde en slechts seizoenaal in gebruik genomen kon worden, onder andere als bleekweide. Op het einde van de 18e eeuw kwamen de gronden in privébezit, voornamelijk van textielbaronnen, die de terreinen bleven gebruiken als bleekweides. Pas in de eerste helft van de 19e eeuw werden de Muinkmeersen in grote mate drooggelegd waarna de stad in zuidoostelijke richting kon uitbreiden. Een eerste fase in deze stadsuitbreiding behelsde de aanleg van de spoorlijn Gent – Mechelen. Het gebied ten oosten van deze spoorlijn, met name de Sint-Lievenswijk rondom de Sint-Lievenspoortstraat, was reeds lange tijd bewoond waarbij de bebouwing in hoofdzaak uit beluiken bestond. Het gebied ten westen van de spoorlijn kende een tweedeling. Het noordelijke deel werd vanaf 1850 ingenomen door de 'Jardin Zoologique' terwijl het zuidelijke deel, waartoe het projectgebied behoort, nog enige tijd onontgonnen gebied bleef. Dit kan mogelijk verklaard worden vanuit het feit dat de ontwikkeling van dit stadsdeel tot hevige discussies leidde met de grondeigenaren. Er moet hierbij echter vermeld worden dat de stad Gent dit wellicht niet als een prioriteit beschouwde waardoor de knoop niet sneller werd doorgehakt. Het duurde uiteindelijk tot 1903 alvorens een definitieve beslissing genomen werd en rond 1909 was de inrichting van een stervormig stratenpatroon een feit. Geleidelijk aan werd het gebied volgebouwd, waarbij ruimte was voor sociale huisvesting enerzijds, en burgerhuizen anderzijds. De huizen ter hoogte van de Gustaaf Callierlaan dateren - voor zover ze bewaard zijn- in hoofdzaak uit de tweede helft van de 19^e eeuw, wat verklaard kan worden doordat het projectgebied gelegen is nabij de Sint-Lievenslaan die reeds na het slechten van de stadsomwalling rond 1860 werd aangelegd en ook de Gustaaf Callierlaan al in gebruik was genomen.

Dit wat betreft mogelijke archeologische sporen en structuren uit het Holoceen. Wat betreft oudere sporen en structuren en dan met name steentijdartefactsites die zich op dieper niveau (onder alluviale sedimenten) zouden kunnen bevinden, kan worden besloten dat het gebied bestaat uit Weichseliaan-afzettingen; in deze periode werd een dergelijk gebied niet door de mens uitgekozen als kamp- of woonplaats. In deze periode koos de mens immers voor de hogere opduikingen, zoals ruggen, duinen en dergelijke meer. In de aardkundige data zijn geen aanwijzingen voor afgedekte stuwwallen of stuifzandduinen onder de alluviale afzettingen van de Schelde.

4.5 Verwachting ten aanzien van archeologisch erfgoed

Op basis van reeds uitgevoerd archeologisch onderzoek zou een verwachting kunnen opgemaakt worden naar sporen uit alle archeologische sporen, en dan voornamelijk sporen vanaf de middeleeuwse periode tot de nieuwste tijden. Echter, het projectgebied is geen onbeschreven blad, en op basis van een aantal parameters dient deze verwachting bijgesteld te worden.

1. Het projectgebied is gelegen binnen het overstromingsgebied van de Schelde. Het gebied stond lange tijd gekend als de Muinkmeersen wat wijst op een erg natte bodemgesteldheid. Hierdoor kan gesteld worden dat er een eerder lage verwachting bestaat voor het aantreffen van archeologische sporen.
2. Het projectgebied bevindt zich op de rand van de stad, net binnen de derde stadsomwalling, die dateert uit de 16^e eeuw. De Muinkmeersen waren onderhevig aan overstromingen maar konden seizoenaal in gebruik genomen worden als bleekweides.
3. Hoewel de aanleg van de spoorlijn in 1837 en de inrichting van de dierentuin rond 1850 een eerste aanzet vormden voor de ontwikkeling van dit stadsdeel, bleef de onmiddellijke omgeving van het projectgebied een onontgonnen gebied.
4. Na het slechten van de stadsomwalling rond 1860 werd de Sint-Lievenslaan aangelegd, die later deel zal uitmaken van de Stadsring en ook de Gustaaf Callierlaan werd rond 1869 afgelijnd. Hierdoor werd op de hoek van deze straten reeds gestart met het bouwen van woonhuizen. Ook de woonhuizen binnen het projectgebied dateren hoogstwaarschijnlijk uit deze periode.
5. De echte verstedelijking van het gebied wordt pas ingezet aan het begin van de 20^e eeuw. Er wordt een radiaal stratenpatroon aangelegd, waarrond een mengeling van sociale huisvesting en burgerhuizen wordt opgericht.

5 BESLUIT

5.1 Antwoord op de onderzoeksvragen

Aan het begin van deze bureaustudie (zie §Onderzoeksopdracht) werden enkele elementaire onderzoeksvragen gesteld, die in de loop van de tekst gaandeweg beantwoord zijn. Hier worden deze bij wijze van besluit hernomen en beantwoord.

- *Welke aanwijzingen bieden de bestaande landschappelijke en geologische bronnen aangaande de bewaringstoestand van eventueel aanwezig archeologisch erfgoed?*

De landschappelijke en geologische data geven aan dat het projectgebied zich bevindt binnen het overstromingsgebied van de Schelde. Het gebied stond gekend als de Muinkmeersen, en kon slechts seizoenaal in gebruik genomen worden als bleekweides. Het feit dat het gebied onderhevig was aan overstromingen kon ook afgeleid worden uit de geologische kaarten die melding maken van fluviatiele zandige pakketten. Deze zijn echter in grote mate onderhevig geweest aan menselijke ingrepen, zoals ook zichtbaar op het Digitaal Hoogtemodel. Enkele boringen die in het verleden in de nabije omgeving van het projectgebied geplaatst werden, getuigen immers van aanvullingspakketten van enkele meters dik. De onderliggende fluviatiele pakketten uit het Weichseliaan getuigen tevens evenmin van een gunstige situatie voor menselijke activiteiten in oudere periodes.

- *Welke aanwijzingen bieden de bestaande historische en archeologische bronnen over het aanwezige archeologisch erfgoed?*

De archeologische bronnen geven aan dat het gebied een eerder lage verwachting naar archeologische sporen uit alle periodes herbergt. Voor het projectgebied zelf zijn er geen concrete aanwijzingen dat er sporen aanwezig zouden zijn. Het gebied van de Muinkmeersen is lange tijd een onontgonnen gebied gebleven, dat pas op het einde van de 19^e eeuw, en voornamelijk vanaf het begin van de 20^e eeuw, ontwikkeld werd. Het projectgebied zelf wordt gekenmerkt door bebouwing uit de tweede helft van de 19^e eeuw met een binnenkoer op het achterplan.

- *Wat is de impact van de geplande werken op het eventueel aanwezige archeologisch erfgoed?*

De geplande werken omvatten in de eerste plaats het slopen van de bestaande bebouwing en het uitbreken van de aanwezige verharding. Vervolgens wordt een appartementsgebouw met kantoorruimtes opgericht. Het bouwblok wordt voorzien van een ondergrondse parking die tot 6 meter onder het maaiveld reikt, wat overeenkomt met 4,5 meter onder de huidige verstoring. De geplande werken zijn bijgevolg nefast voor het eventueel aanwezige archeologische erfgoed.

- *Is vervolgonderzoek noodzakelijk? Zo ja, welke is de te volgen strategie?*

Op basis van de geraadpleegde data is verder onderzoek niet noodzakelijk. De inplanting van deze nieuwe bouwblokken bevindt zich immers binnen reeds verstoord terrein, waarbij sprake is van een uitgraving van minstens anderhalve meter onder het maaiveld. Hoewel de geplande werkzaamheden vereisen dat het terrein tot op een diepte van ongeveer 6 meter onder het huidige straatniveau wordt uitgegraven, kan gesteld worden dat de kans op het aantreffen van goed bewaarde archeologische sporen en structuren dermate klein is dat archeologisch onderzoek op de site niet wenselijk is. Bij het aantreffen van archeologische sporen kunnen deze evenmin in een ruimere context geïnterpreteerd worden waardoor het kennisvermeerderingspotentieel van de site te beperkt is. Dit advies werd afgetoetst met de Dienst Stadsarcheologie Gent, waarvan een afschrift in de bijlagen te vinden is.

5.2 Besluit voor een algemeen publiek

De bureaustudie heeft aangetoond dat het onderzoeksgebied aan de Gustaaf Callierlaan 255-256 pas op het einde van de 19^e eeuw bewoond was. Voor oudere sporen werden geen concrete aanwijzingen aangetroffen: de situering van het projectgebied binnen het overstromingsgebied van de Schelde liet immers geen permanente activiteit toe. Pas in de tweede helft van de 19^e eeuw werd dit gebied, dat eindelijk droog gelegd werd, ontwikkeld. De bouw van de woonhuizen aan de straatzijde en de inrichting van de binnenruimte op het achterplan hebben echter reeds een negatieve impact gehad op het bodemarchief waardoor geen verder onderzoek geadviseerd wordt.

6 BIBLIOGRAFIE

Naslagwerken

Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: *Burgerhuis* [online],
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/20368> (geraadpleegd op
 16 augustus 2018).

Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: *Burgerhuis* [online],
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/20369> (geraadpleegd op
 16 augustus 2018).

Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: *Gustaaf Callierlaan* [online],
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/103096> (geraadpleegd op
 11 augustus 2018).

Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: *Historische stadskern van Gent* [online],
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/140021> (geraadpleegd op
 6 maart 2018).

Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: *Rij van tien burgerhuizen* [online],
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/20822> (geraadpleegd op
 16 augustus 2018).

66

Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: *Sint-Lievenslaan* [online],
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/103337> (geraadpleegd op
 11 augustus 2018).

Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: *Sint-Lievenspoortstraat* [online],
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/102868> (geraadpleegd op
 11 augustus 2018).

Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: *Sociale Huisvesting De Cirk* [online],
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/302107> (geraadpleegd op
 16 augustus 2018).

Antrop M., 2002. *Traditionele landschappen van het Vlaamse Gewest, Versie 6.1*,
 opgemaakt door de Vakgroep Geografie van de UGent.

Borremans M., 2015. *Geologie van Vlaanderen*, Academia Press, Gent.

Broidioi K., 2007. *Citygraphy Gent: de transformatie van de stadsrand tussen 1860
 en 1914*, Gent.

Capiteyn A., Charles L. & Laleman M.C., 2007. *Historische Atlas van Gent: een visie op verleden en toekomst*, Gent.

Charles L. & Laleman M.C., 2006. *Het Gent boek*, Waanders Uitgevers, Zwolle.

De Clercq L., 2005. *Een Gentse waterzooi. De geschiedenis van het dempen en overwelden van de waterlopen in Gent (1866-1914). Casus: het dempen van de Rietgracht*, in: Handelingen der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde LIX, Gent.

Haecon, in samenwerking met Prof. Dr. De Moor G., 2000, *Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart, kaartblad 22 Gent*, Vlaamse Overheid, dienst Natuurlijke Rijkdommen, Brussel.

Janssens D., Pieters H. & Claeys S., 2017. *Archeologienota Olifantstraat 6-14 te Gent (Oost-Vlaanderen)*, ADEDE Archeologisch Rapport 122, Gent.

Laleman M.C., 2014. *Het Panoramisch Gezicht op Gent 1534*, in: Handelingen der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde LXVIII, Gent, p. 165-207.

S.N. 1983: *Citadelpark* [online],
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/teksten/103225> (geraadpleegd op 23 mei 2018).

67

Vandeputte O., 1995. *Gids voor Vlaanderen. Toeristische en culturele gids van de Vlaamse gemeenten*, Uitgeverij Lannoo, Tielt.

Van Ranst E. & Sys C., 2000. *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1:20 000)*, Universiteit Gent, Gent.

Van Zijverden W. & De Moor J., 2014. *Het groot profielenboek; Fysische geografie voor archeologen*, Leiden.

Online bronnen:

<http://www.geopunt.be/>

<https://www.dov.vlaanderen.be/>

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/>

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/>

<https://cai.onroerenderfgoed.be/>

<http://uurl.kbr.be>

<https://www.cartesius.be/>

<https://stad.gent/>

<https://www.gent-geprent.com/>

<https://gentdekuip.com/>

<https://www.muinkparkwijk.be/historiek>

https://nl.wikipedia.org/wiki/Gustave_Callier

7 LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de Vlaamse gemeenten.....	6
Figuur 2. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het gewestplan....	7
Figuur 3. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het bijzondere plan van aanleg uit 1995.....	8
Figuur 4. Inplantingsplan ondergrondse garage (-2) en gelijkvloers en doorsnede (© opdrachtgever).....	11
Figuur 5. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van het bodemgebruik van de regio.	12
Figuur 6. Situering van het projectgebied ten opzichte van het bodembedekkingsbestand.	13
Figuur 7. Zicht op het onderzoekgebied (© opdrachtgever).....	14
Figuur 8. Situering van het projectgebied op de traditionele landschappenkaart.	17
Figuur 9. Situering van het projectgebied op het DHMVII, DTM 1m.	19
Figuur 10. Situering van het projectgebied op een uitsnede van het DHMVII, DTM 1m (boven) en hoogteprofiel (onder).	20
Figuur 11. Situering van het projectgebied op het DHMVII, DTM 1m (boven) en hoogteprofiel van het projectgebied (blauwe stippellijn, onder).	21
Figuur 12. Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de Vlaamse Hydrografische Atlas en de van nature overstroombare gebieden.	22
Figuur 13. Situering van het projectgebied op de erosiegevoeligheidskaart.	24
Figuur 14. Situering van het projectgebied op de tertiair geologische kaart (1/50.000).	25
Figuur 15. Situering van het projectgebied op de quartair geologische kaart (1/200.000).	26
Figuur 16. Beschrijving van profieltype 3a.	27
Figuur 17. Situering van het projectgebied op de samengestelde quartair geologische profieltypekaart (1/200.000).	28
Figuur 18. Situering van het projectgebied op de bodemkaart.....	29
Figuur 19. Situering van DOV-boringen ten opzichte van het projectgebied.....	30
Figuur 20. De Merovingische koning Dagobert I (links) en de zendeling Sint-Amandus die zijn testament laat neerpennen door de monnik Baudemundus, de latere abt van de Sint-Pietersabdij (rechts).....	33
Figuur 21. Inplanting van de spoorlijn (boven) en lithografie (onder) met een voorstelling van de aankomst van de eerste trein in de Muinkmeersen in 1837. Het onderzoeksgebied kan eigenlijk -bij benadering- rechts op de lithografie gesitueerd worden.	35
Figuur 22. Inplanting van de François Bénardstraat (rechts) ten opzichte van de bestaande spoorlijn.....	36
Figuur 23. Inplanting van de Jardin Zoologique ten opzichte van de spoorlijn en de François Bénardstraat.....	36

Figuur 24. Heraanleg van de Sint-Lievenslaan en de aanleg van de Olifantstraat.	37
Figuur 25. De uiteindelijke aanleg van het gebied ten westen van de spoorlijn.....	38
Figuur 26. Het Panoramisch Gezicht op Gent.	39
Figuur 27. Situering van het projectgebied op het Panoramisch Gezicht op Gent.	40
Figuur 28. Situering van het projectgebied ten opzichte van de kaart van Jacob van Deventer.....	41
Figuur 29. Situering van het projectgebied ten opzichte van de kaart van Hondius.	43
Figuur 30. Situering van het projectgebied ten opzichte van de kaart van Villaret.	44
Figuur 31. Situering van het projectgebied ten opzichte van de kaart van Ferraris.	45
Figuur 32. Situering van het projectgebied ten opzichte van de kaart van Horenbault.	46
Figuur 33. Situering van het projectgebied ten opzichte van de kaart van Goethals.	47
Figuur 34. Situering van het projectgebied ten opzichte van de kaart van Saurel.	48
Figuur 35. Situering van het projectgebied ten opzichte van de kaart van Saurel.	49
Figuur 36. Situering van het projectgebied ten opzichte van de kaart van Corvillain.	50
Figuur 37. Situering van het projectgebied ten opzichte van het parcellair plan van Gevaert en Vanimpe.	51
Figuur 38. Situering van het projectgebied ten opzichte van de topografische kaarten van het MOW.	52
Figuur 39. Situering van het projectgebied op de luchtfoto uit 1971.	54
Figuur 40. Situering van het projectgebied op de luchtfoto uit 1971.	55
Figuur 41. Situering van het projectgebied op de luchtfoto uit 2017.	56
Figuur 42. Situering van de voor het onderzoeksgebied relevante elementen met erfgoedwaarde ten opzichte van het onderzoeksgebied.	57
Figuur 43. Situering van de voor het onderzoeksgebied relevante archeologische indicatoren	59

8 LIJST VAN BIJLAGEN

1. Inventaris van plannen & kaarten
2. Boorrapporten DOV
3. Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied
4. Kadastrale kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied
5. Inplantingsplannen en doorsneden van de bestaande toestand en de geplande werkzaamheden
6. Advies Dienst Stadsarcheologie Gent

Hembyse Archeologie is een handelsnaam van Hembyse bvba.

Maatschappelijke zetel: Kastanjestraat 26, 9000 Gent

BTW: BE 0677.720.687

IBAN: BE25890214307282

BIC: VDSP BE 91

Tel. 0032 472 89 97 66

E-mail: info@hembyse.net

Web: www.hembyse.net

HEMBYSE

PLAN NR.	Digitaal/analoo aangemaakt	Schaal	Formaat	ONDERWERP
001	digitaal	1:1	tekstformaat HEMBYSE	Situering van het projectgebied ten opzichte van de Vlaamse Gemeenten
002	digitaal	1:1	tekstformaat HEMBYSE	Situering van het projectgebied ten opzichte van het gewestplan
003	digitaal	1:1	tekstformaat HEMBYSE	Situering van het projectgebied ten opzichte van het Bijzonder Plan van Aanleg Binnenstad - Deel Muinkpark
004	digitaal	1:1	tekstformaat HEMBYSE	Situering van het projectgebied ten opzichte van de orthofoto uit 2017
005	digitaal	1:1	tekstformaat HEMBYSE	Situering van het projectgebied ten opzichte van het landgebruiksbestand
006	digitaal	1:1	tekstformaat HEMBYSE	Situering van het projectgebied ten opzichte van de bodembedekkingskaart
007	digitaal	1:1	tekstformaat HEMBYSE	Situering van het projectgebied ten opzichte van de traditionele landschappenkaart
008	digitaal	1:1	tekstformaat HEMBYSE	Situering van het projectgebied ten opzichte van het DMVII DTM 1m (regionaal)
009	digitaal	1:1	tekstformaat HEMBYSE	Situering van het projectgebied ten opzichte van het DMVII DTM 1m (lokaal)
010	digitaal	1:1	tekstformaat HEMBYSE	Situering van het projectgebied ten opzichte van de Vlaamse Hydrografische Atlas
011	digitaal	1:1	tekstformaat HEMBYSE	Situering van het projectgebied ten opzichte van de erosiegevoeligheidskaart
012	digitaal	1:1	tekstformaat HEMBYSE	Situering van het projectgebied ten opzichte van de tertiair geologische kaart
013	digitaal	1:1	tekstformaat HEMBYSE	Situering van het projectgebied ten opzichte van de quartair geologische kaart
014	digitaal	1:1	tekstformaat HEMBYSE	Situering van het projectgebied ten opzichte van de samengestelde quartair geologische profieltypekaart
015	digitaal	1:1	tekstformaat HEMBYSE	Situering van het projectgebied ten opzichte van de bodemkaart
016	digitaal	1:1	tekstformaat HEMBYSE	Situering van het projectgebied ten opzichte van de kaart van Deventer
017	digitaal	1:1	tekstformaat HEMBYSE	Situering van het projectgebied ten opzichte van de kaart van Ferraris
018	digitaal	1:1	tekstformaat HEMBYSE	Situering van het projectgebied ten opzichte van de kaart van Villaret
019	digitaal	1:1	tekstformaat HEMBYSE	Situering van het projectgebied op de kaart van Vandermaelen
020	digitaal	1:1	tekstformaat HEMBYSE	Situering van het projectgebied ten opzichte van het plan parcellaire van Gevaert en Vanimpe
021	digitaal	1:1	tekstformaat HEMBYSE	Situering van het projectgebied ten opzichte van de kaart van Corvillain
022	digitaal	1:1	tekstformaat HEMBYSE	Situering van het projectgebied ten opzichte van het plan van Goethals
023	digitaal	1:1	tekstformaat HEMBYSE	Situering van het projectgebied ten opzichte van de kaart van Hondius en Sanderus
024	digitaal	1:1	tekstformaat HEMBYSE	Situering van het projectgebied ten opzichte van de kaart van Saurel
025	digitaal	1:1	tekstformaat HEMBYSE	Situering van het projectgebied ten opzichte van de kaart van Horenbault

PLAN NR.	Digitaal/analoo aangemaakt	Schaal	Formaat	ONDERWERP
027	digitaal	1:1	tekstformaat HEMBYSE	Situering van het projectgebied ten opzichte van de orthofoto uit 1971
028	digitaal	1:1	tekstformaat HEMBYSE	Situering van het projectgebied ten opzichte van de orthofoto uit 1990
029	digitaal	1:1	tekstformaat HEMBYSE	Situering van enkele DOV-boringen in de omgeving van het projectgebied
030	digitaal	1:1	tekstformaat HEMBYSE	Situering van de voor het projectgebied relevante archeologische indicatoren
031	digitaal	1:1	tekstformaat HEMBYSE	Situering van het projectgebied ten opzichte van de wederopbouwkaarten
032	digitaal	1:1	tekstformaat HEMBYSE	Situering van de voor het projectgebied relevante erfgoedindicatoren
033	digitaal	1:1	A4	Situering van het projectgebied op de topografische kaart
034	digitaal	1:1	A4	Situering van het projectgebied op het kadasterplan

Boring

Proefnummer: 1407-B216

X (mLambert): 105438.6 (XY_gedigitaliseerd op GRB)

Y (mLambert): 192313.5 (XY_gedigitaliseerd op GRB)

Z (mTAW): 9.10 (Z_DHM_v2)

Gemeente: Gent

Uitvoerder: DE BACKER PUTBORINGEN

Aanvangsdatum: 24/08/2017

Uitvoeringsmethode: spoelboring

Diepte (m): 0.00 - 5.00

Water op (m):

Lithologische beschrijving

Auteur(s): D'Hooge, Thomas (DE BACKER PUTBORINGEN)

Betrouwbaarheid: onbekend

Van(m)	Tot(m)	M	Beschrijving
0.00	3.00		klei/zand
3.00	5.00		zand

Boring

Proefnummer:	GEO-79/033-b3	Aanvangsdatum:	09/02/1979
X (mLambert):	105405.0 (XY_gedigitaliseerd op topokaart)	Uitvoeringsmethode:	Meerdere technieken
Y (mLambert):	192292.0 (XY_gedigitaliseerd op topokaart)	Diepte (m):	0.00 - 12.00
Z (mTAW):	8.90 (Z_afgeleid van topokaart)	Water op (m):	7.00 (1.90 mTAW)
Gemeente:			
Uitvoerder:	Rijksinstituut voor Grondmechanica		

Lithologische beschrijving - 08/05/1979

Auteur(s): Lambrechts, Gustaaf (Rijksinstituut voor Grondmechanica)

Betrouwbaarheid: goed

Van(m)	Tot(m)	M	Beschrijving
0.00	3.00		aanvulling: grond met assen en bakstenen
3.00	3.50		blauwgrijze leem, geen kalk
3.50	4.00		blauwgrijze klei
4.00	4.50		idem, fijnzandhoudend
4.50	5.50		groengrijs sterk leemhoudend fijn zand
5.50	6.00		idem, met leembrokken, kalkhoudend
6.00	6.50		grijs fijn zand met leembrokken, kalkhoudend
6.50	7.00		leem en grijs fijn zand, kalkhoudend
7.00	8.00		grijs leemhoudend fijn zand, kalkhoudend
8.00	9.50		grijs zand met fijn schelpgruis
9.50	10.50		idem, met gerolde zandstenen
10.50	11.00		grijs zand met fijn schelpgruis
11.00	12.00		grijsgroen kleihoudend fijn zand, glauconiethoudend, met fijn schelpgruis

Informele stratigrafie - 08/05/1979

Auteur(s): Lambrechts, Gustaaf (Rijksinstituut voor Grondmechanica)

Betrouwbaarheid: goed

Van(m)	Tot(m)	Beschrijving
0.00	3.40	Aanvulling
3.40	11.10	Quartair
11.10	12.00	Tertiair - Eoceen: Paniseliaan

Boring

Proefnummer:	GEO-79/033-b2	Aanvangsdatum:	06/02/1979
X (mLambert):	105331.0 (XY_gedigitaliseerd op topokaart)	Uitvoeringsmethode:	lepelboring
Y (mLambert):	192259.0 (XY_gedigitaliseerd op topokaart)	Diepte (m):	0.00 - 12.00
Z (mTAW):	9.60 (Z_afgeleid van topokaart)	Water op (m):	7.55 (2.05 mTAW)
Gemeente:			
Uitvoerder:	Rijksinstituut voor Grondmechanica		

Lithologische beschrijving - 08/05/1979

Auteur(s): Lambrechts, Gustaaf (Rijksinstituut voor Grondmechanica)

Betrouwbaarheid: goed

Van(m)	Tot(m)	M	Beschrijving
0.00	1.50		aanvulling: grond met assen en bakstenen
1.50	2.00		aanvulling: zandhoudende klei met houtresten en stenen
2.00	3.50		aanvulling: kleihoudend zand met stenen
3.50	4.00		blauwgrijze leem, geen kalk
4.00	4.50		blauwgrijze fijnzandhoudende klei
4.50	5.50		grijsbruin kleihoudend fijn zand
5.50	6.00		groengrijs kleihoudend zeer fijn zand
6.00	6.50		bleekbruingrijze leem, kalkhoudend
6.50	7.00		idem, met kleihoudend fijn zand
7.00	7.50		blauwgrijs kleihoudend fijn zand met kleilensjes, kalkhoudend
7.50	10.00		grijs leemhoudend fijn zand met leemlenzen, kalkhoudend
10.00	10.50		grijs leemhoudend fijn zand, kalkhoudend
10.50	11.00		kleihoudend zand met schelpgruis en gerolde zandstenen
11.00	11.50		grijsgroen kleihoudend fijn zand, glauconiethoudend, met fijn schelpgruis en grote zandstenen
11.50	12.00		grijsgroen kleihoudend fijn zand, glauconiethoudend, met fijn schelpgruis

Informele stratigrafie - 08/05/1979

Auteur(s): Lambrechts, Gustaaf (Rijksinstituut voor Grondmechanica)

Betrouwbaarheid: goed

Van(m)	Tot(m)	Beschrijving
0.00	3.80	Aanvulling
3.80	11.00	Quartair
11.00	12.00	Tertiair - Eoceen: Paniseliaan

Boring

Proefnummer:	GEO-76/360-b1	Aanvangsdatum:	16/12/1976
X (mLambert):	105418.0 (XY_gedigitaliseerd op topokaart)	Uitvoeringsmethode:	Meerdere technieken
Y (mLambert):	192238.0 (XY_gedigitaliseerd op topokaart)	Diepte (m):	0.00 - 10.00
Z (mTAW):	9.40 (Z_afgeleid van topokaart)	Water op (m):	3.52 (5.88 mTAW)
Gemeente:			
Uitvoerder:	Rijksinstituut voor Grondmechanica		

Lithologische beschrijving - 19/01/1977

Auteur(s): Lambrechts, Gustaaf (Rijksinstituut voor Grondmechanica)

Betrouwbaarheid: goed

Van(m)	Tot(m)	M	Beschrijving
0.00	3.50		aanvulling, bruine grond met bakstenen
3.50	4.50		grijsbruine iets zandige klei, geen kalk
4.50	5.00		vuilgrijs kleihoudend fijn zand
5.00	6.50		groengrijs sterk kleihoudend zeer fijn zand
6.50	8.00		grijs leemhoudend fijn zand, kalkhoudend
8.00	8.50		grijze sterk zandige leem, kalkhoudend
8.50	9.00		grijs fijn zand, kalkhoudend
9.00	10.00		grijs tamelijk grof zand met schelpgruis en zandstenen, kalkhoudend

Informele stratigrafie - 19/01/1977

Auteur(s): Lambrechts, Gustaaf (Rijksinstituut voor Grondmechanica)

Betrouwbaarheid: goed

Van(m)	Tot(m)	Beschrijving
0.00	3.75	Aanvulling
3.75	10.00	Quartair

Boring

Proefnummer:	GEO-79/033-b4	Aanvangsdatum:	14/02/1979
X (mLambert):	105382.0 (XY_gedigitaliseerd op topokaart)	Uitvoeringsmethode:	Meerdere technieken
Y (mLambert):	192213.0 (XY_gedigitaliseerd op topokaart)	Diepte (m):	0.00 - 11.00
Z (mTAW):	10.00 (Z_afgeleid van topokaart)	Water op (m):	9.50 (0.50 mTAW)
Gemeente:			
Uitvoerder:	Rijksinstituut voor Grondmechanica		

Lithologische beschrijving - 08/05/1979

Auteur(s): Lambrechts, Gustaaf (Rijksinstituut voor Grondmechanica)

Betrouwbaarheid: goed

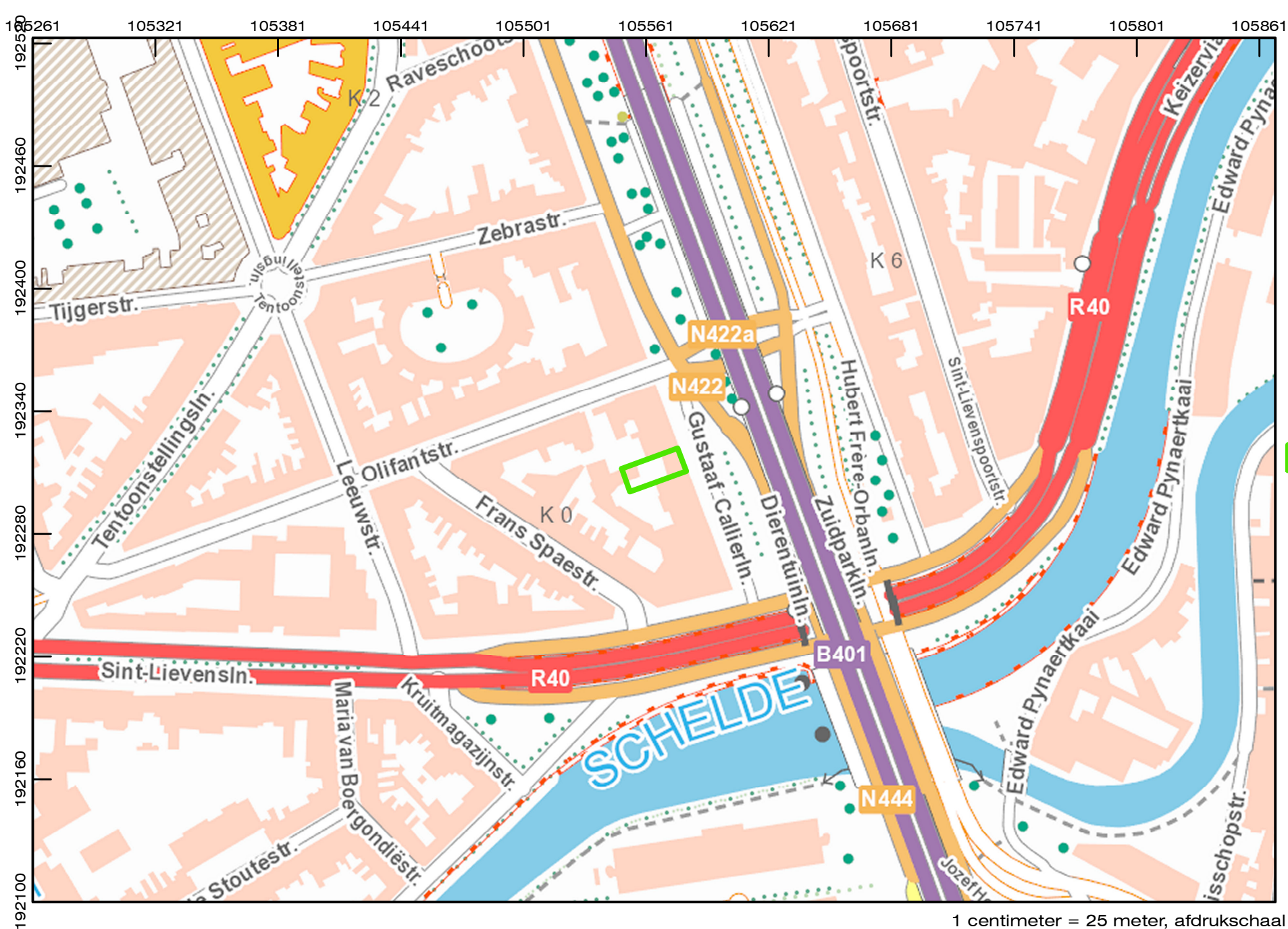
Van(m)	Tot(m)	M	Beschrijving
0.00	1.50		aanvulling: lemige grond met assen en bakstenen
1.50	2.00		groengrijs leemhoudend fijn zand met enkele stenen, geen kalk
2.00	2.50		idem, met leembrokken
2.50	3.00		bruine leem, kalkhoudend
3.00	4.50		bruin sterk leemhoudend fijn zand, kalkhoudend
4.50	5.00		bruine fijnzandhoudende leem, geen kalk
5.00	5.50		idem, met fijn zand
5.50	7.50		bruinigrijs leemhoudend fijn zand met leembrokken
7.50	8.50		grijze leem en grijs leemhoudend fijn zand, kalkhoudend
8.50	9.50		grijs fijn zand met leembrokken, kalkhoudend
9.50	10.00		grijs leemhoudend fijn zand, kalkhoudend
10.00	10.50		grijs zand met schelpgruis o.a. nummulieten en enkele zandsteentjes
10.50	11.00		idem, met grote zandstenen

Informele stratigrafie - 08/05/1979

Auteur(s): Lambrechts, Gustaaf (Rijksinstituut voor Grondmechanica)

Betrouwbaarheid: goed

Van(m)	Tot(m)	Beschrijving
0.00	1.60	Aanvulling
1.60	11.00	Quartair

Gent
G. Callierlaan 255
- 2018H67
- Aanmaakdatum
van plan nr. 33 :
16/08/2018
- Underlay:
Topografische
kaart

 Projectgebied

0 50 M

HEMBYSE

Hembyse Archeologie
-- Kastanjestraat 26 -- 9000 Gent --
-- Hembyse Archeologie is een handelsnaam van Hembyse bvba -- alle rechten gereserveerd --

105547 105551 105554 105558 105561 105565 105569 105572 105576 105579

192321
192318
192314
192310
192307
192303
192300

Gent

G. Callierlaan 255

- 2018H67

- Aanmaakdatum

van plan nr. 34 :

16/08/2018

- Underlay:

Kadasterkaart

 Projectgebied

0 3 M

1 centimeter = 1,43 meter, afdruckschaal

HEMBYSE

Hembyse Archeologie

-- Kastanjestraat 26 -- 9000 Gent --

-- Hembyse Archeologie is een handelsnaam van Hembyse bvba -- alle rechten gereserveerd --

2041K26

2841G5

255

256

2841B23

257-271

LEGENDE

- regenwaterafvoer (rwa)
- - - - - fecaliën (f)

LEGENDE BRAND-INSTALLATIE

- branddetector, multicriteria detector, co-detector
- brandblusser ABC 6KG
- brandrupsel
- zelfsluitende branddeur (Rt 30min.)
- CO-uitlaas

ORIENTATIE

ALGEMENE BEMERKINGEN

- erfdienstbaarheden: niet van toepassing
- te vellen bomen: er zijn geen bomen te vellen
- nutsvoorzieningen: alle nutsvoorzieningen zijn aanwezig
- roderingsaarsluiting: volgens vigerende voorschriften
- rodering: rodering wordt uitgewerkt door een studiebureau
- af te breken delen: zie plannen bestaande toestand

MATERIAALLIJST

- 01. betonnen kaderwerk
- 02. grijze tegels
- 03. gelakt aluminium schrijnwerk
- 04. colorbel raam
- 05. wit gevelvlak
- 06. glazen glazenvlak
- 07. stalen balustrade
- 08. glazen borstwering

alle stabiliteitsberekeningen worden uitgevoerd door een erkend ingenieur stabiliteit
alle afmetingen worden ter plaatse gecontroleerd door de uitvoerende aannemers

BOUWAANVRAAG
slopen van 2 woningen
en het nieuw bouwen van appartementsgebouw
met kantoorruimte en ondergrondse garage

bouwheer

GOVAN nv.
dhr. Olivier Govaert
Wolfgat 22
9260 Serskamp

architect

CAAN architecten bvba
Krijgslaan 38
9000 Gent
09 233 18 22

bouwplaats

Gustaaf Callierlaan 255 en 256
9000 Gent
Gent 4de afdeling
sectie D,nr284195 en nr2841b23

onderdeel

BOUWAANVRAAGPLANNEN
- inplantingsplan
- plannen
- sneedes
- gevelaanzichten

referentie

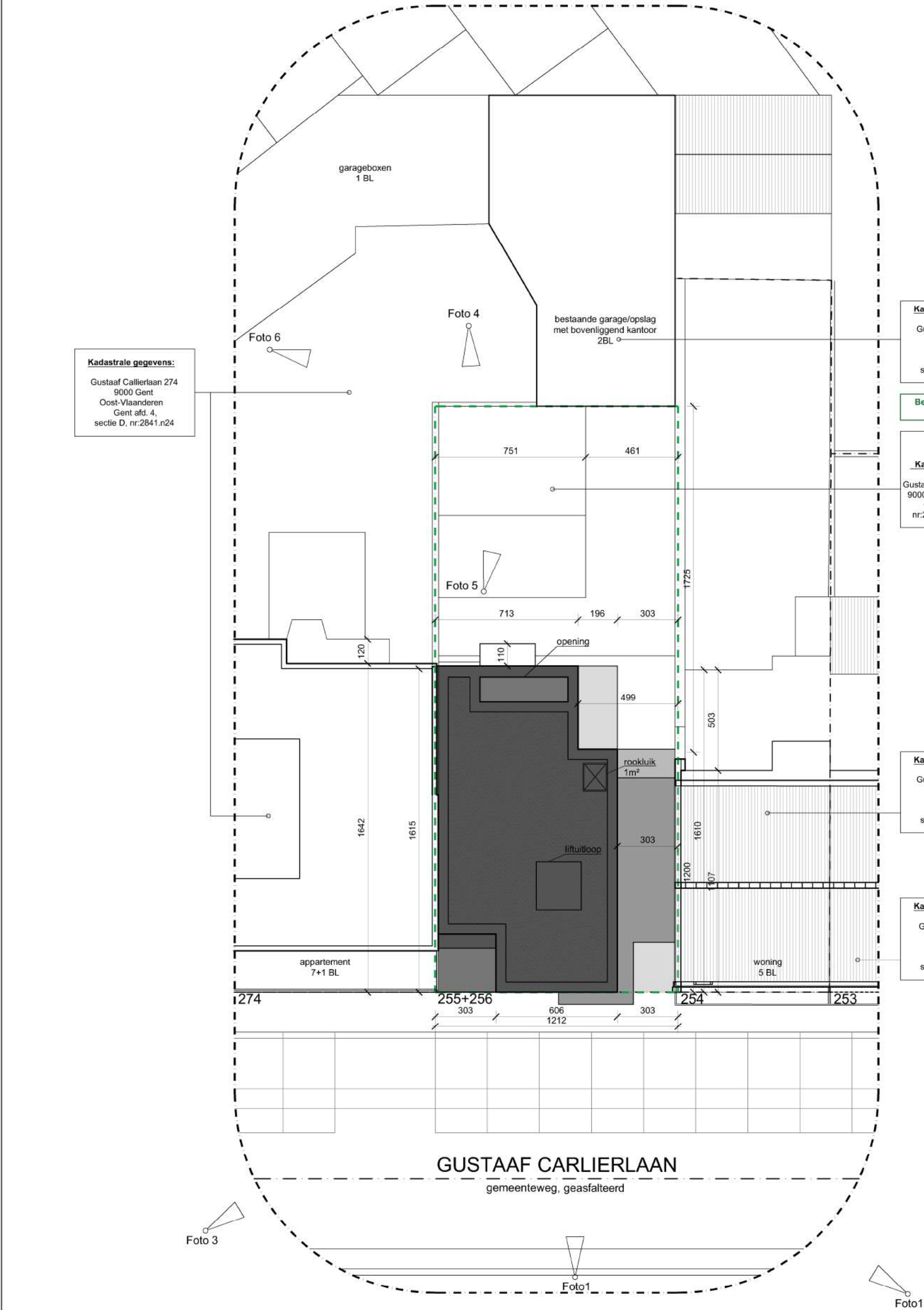
schaal variabel
datum 11.07.2018
dossier 1711

de opdrachtgever,
GOVAN nv.
vertegenwoordigt door
dhr. Olivier Govaert
architect Roel Coqquyt
voor CAANarchitecten bvba

CAAN

ARCHITECTEN

www.caan.be

INPLANTINGSPLAN

dossier	slopen van 2 woningen en het nieuw bouwen van appartementsgebouw met kantoorruimte en ondergrondse garage	1711	bouwplaats	Gustaaf Callierlaan 255-256 9000 Gent 4de afd, sie D, 2841G/5, 2841B/23	G. CALLIERLAAN	opdrachtgever	dhr. Olivier Govaert Wolfgat 22 9260 Serskamp	GOVAN nv.	oriëntatie		datum	11.07.2018	schaal	1:200	architectenbureau	architect Koen Heijse & ir. architect Roel Cocquyt Krijgslaan 38 9000 Gent T 09 233 18 22 architecten@caan.be www.caan.be	CAAN ARCHITECTEN
---------	---	------	------------	---	----------------	---------------	---	-----------	------------	--	-------	------------	--------	-------	-------------------	---	------------------

FOTO 1

dossier	slopen van 2 woningen en het nieuw bouwen van appartementsgebouw met kantoorruimte en ondergrondse garage	bouwplaats	Gustaaf Callierlaan 255-256 9000 Gent 4de afd, sie D, 2841G/5, 2841B/23	opdrachtgever	dhr. Olivier Govaert Wolfgat 22 9260 Serskamp	oriëntatie		datum	11.07.2018	schaal	1:100	architectenbureau	architect Koen Heijse & ir. architect Roel Cocquyt Krijgslaan 38 9000 Gent T 09 233 18 22 architecten@caan.be www.caan.be	CAAN ARCHITECTEN
	1711		G. CALLIERLAAN		GOVAN nv.								CAANARCHITECTEN	

FOTO 2

dossier	slopen van 2 woningen en het nieuw bouwen van appartementsgebouw met kantoorruimte en ondergrondse garage	bouwplaats	Gustaaf Callierlaan 255-256 9000 Gent 4de afd, sie D, 2841G/5, 2841B/23	opdrachtgever	dh. Olivier Govaert Wolfgat 22 9260 Serskamp	oriëntatie		datum	11.07.2018	schaal	1:100	architectenbureau	architect Koen Heijse & Ir. architect Roel Cocquyt Krijgslaan 38 9000 Gent T 09 233 18 22 architecten@caan.be www.caan.be	CAAN ARCHITECTEN
---------	---	------------	---	---------------	---	------------	---	-------	------------	--------	-------	-------------------	---	----------------------------

FOTO 3

dossier	slopen van 2 woningen en het nieuw bouwen van appartementsgebouw met kantoorruimte en ondergrondse garage	bouwplaats	Gustaaf Callierlaan 255-256 9000 Gent 4de afd, sie D, 2841G/5, 2841B/23	opdrachtgever	dh. Olivier Govaert Wolfgat 22 9260 Serskamp	oriëntatie		datum	11.07.2018	schaal	1:100	architectenbureau	architect Koen Heijse & ir. architect Roel Cocquyt Krijgslaan 38 9000 Gent T 09 233 18 22 architecten@caan.be www.caan.be	CAAN ARCHITECTEN
	1711		G. CALLIERLAAN		GOVAN nv.									

FOTO 5

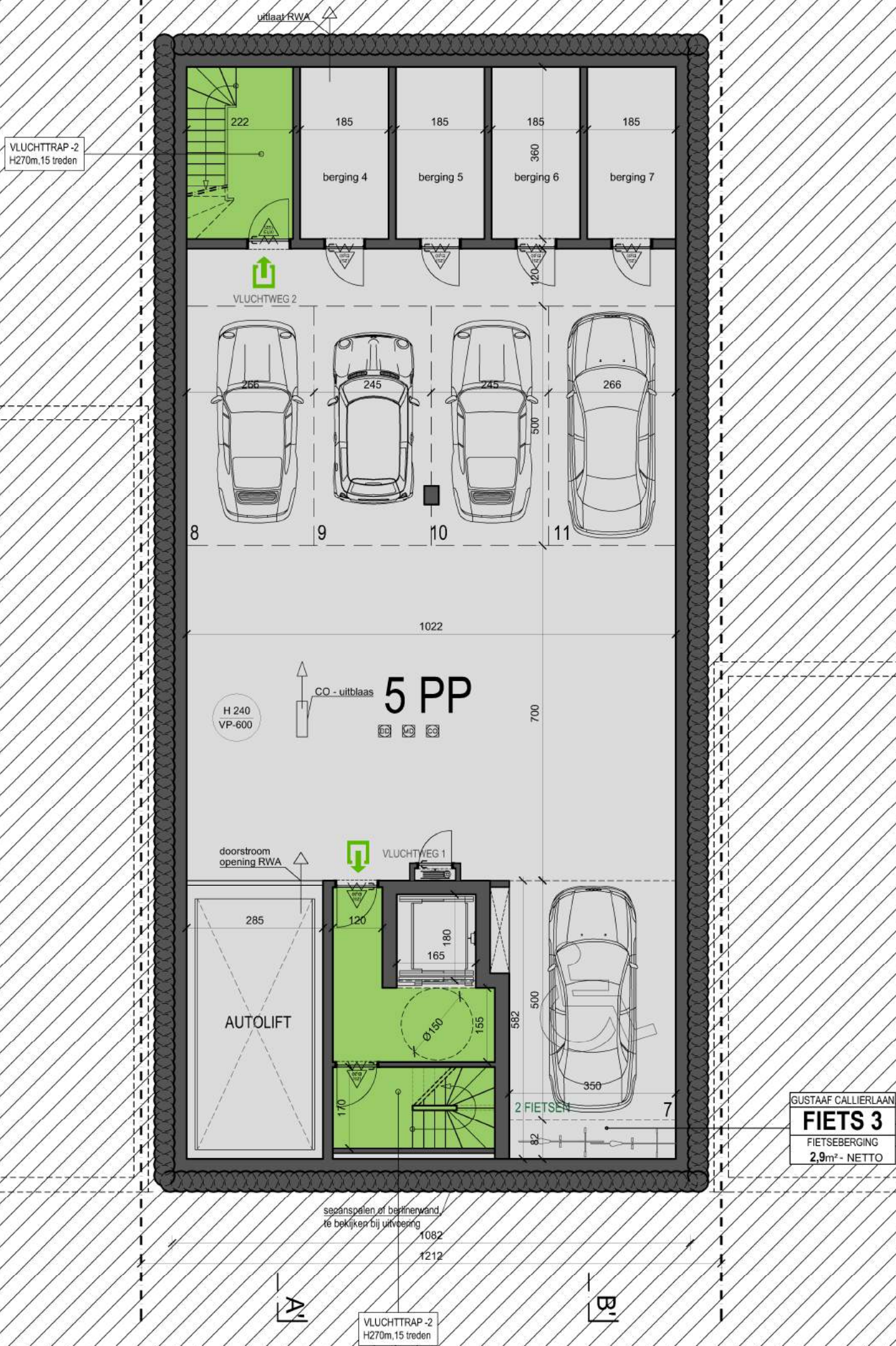
dossier	slopen van 2 woningen en het nieuw bouwen van appartementsgebouw met kantoorruimte en ondergrondse garage	bouwplaats	Gustaaf Callierlaan 255-256 9000 Gent 4de afd, sie D, 2841G/5, 2841B/23	opdrachtgever	dh ^r . Olivier Govaert Wolfgat 22 9260 Serskamp	oriëntatie		datum	11.07.2018	schaal	1:100	architectenbureau	architect Koen Heijse & ir. architect Roel Cocquyt Krijgslaan 38 9000 Gent T 09 233 18 22 architecten@caan.be www.caan.be	CAAN ARCHITECTEN
---------	---	------------	---	---------------	--	------------	---	-------	------------	--------	-------	-------------------	---	----------------------------

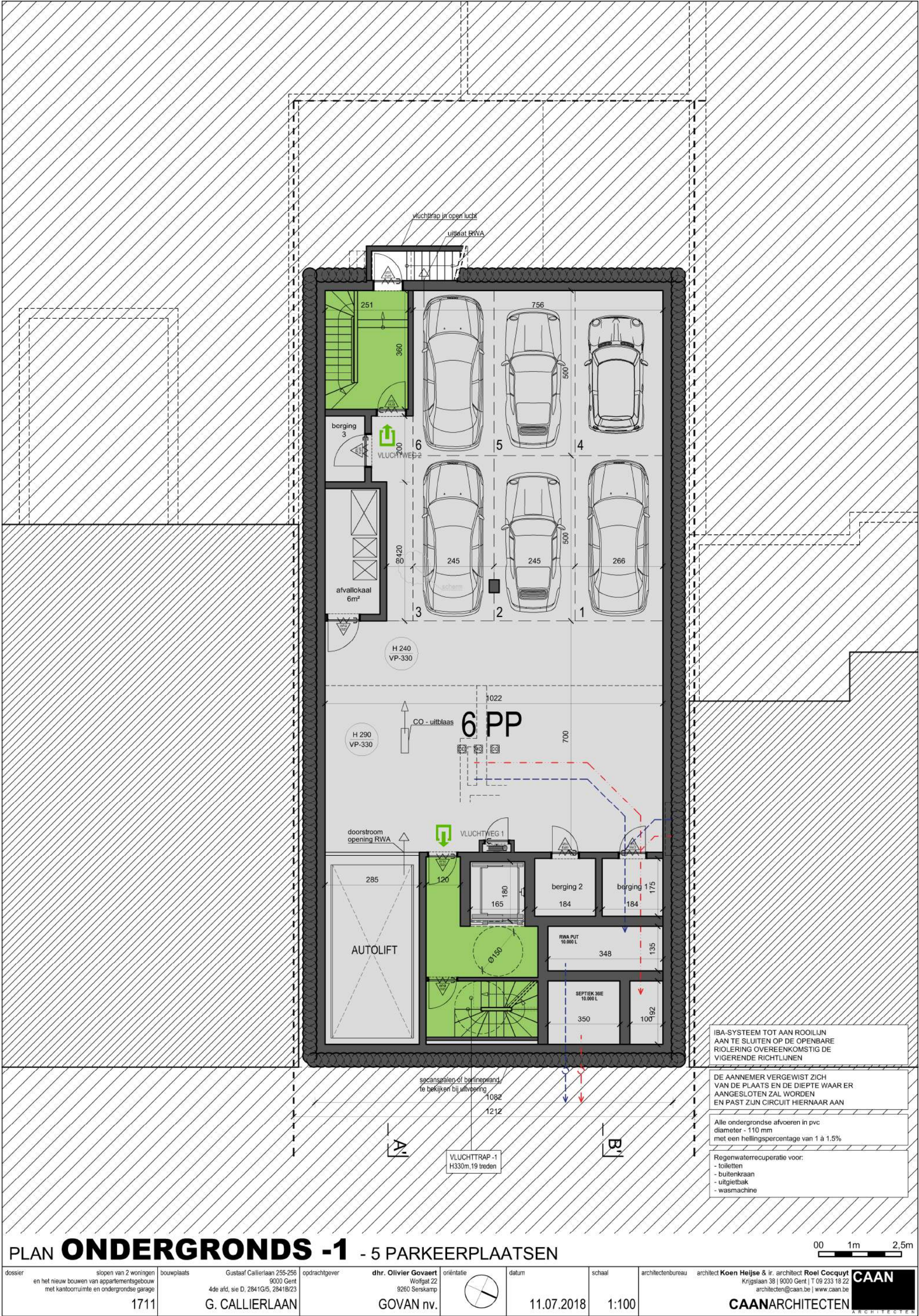
FOTO 6

dossier	slopen van 2 woningen en het nieuw bouwen van appartementsgebouw met kantoorruimte en ondergrondse garage	bouwplaats	Gustaaf Callierlaan 255-256 9000 Gent 4de afd, sie D, 2841G/5, 2841B/23	opdrachtgever	dh. Olivier Govaert Wolfgat 22 9260 Serskamp	oriëntatie		datum	11.07.2018	schaal	1:100	architectenbureau	architect Koen Heijse & ir. architect Roel Cocquyt Krijgslaan 38 9000 Gent T 09 233 18 22 architecten@caan.be www.caan.be	CAAN ARCHITECTEN
	1711		G. CALLIERLAAN		GOVAN nv.									

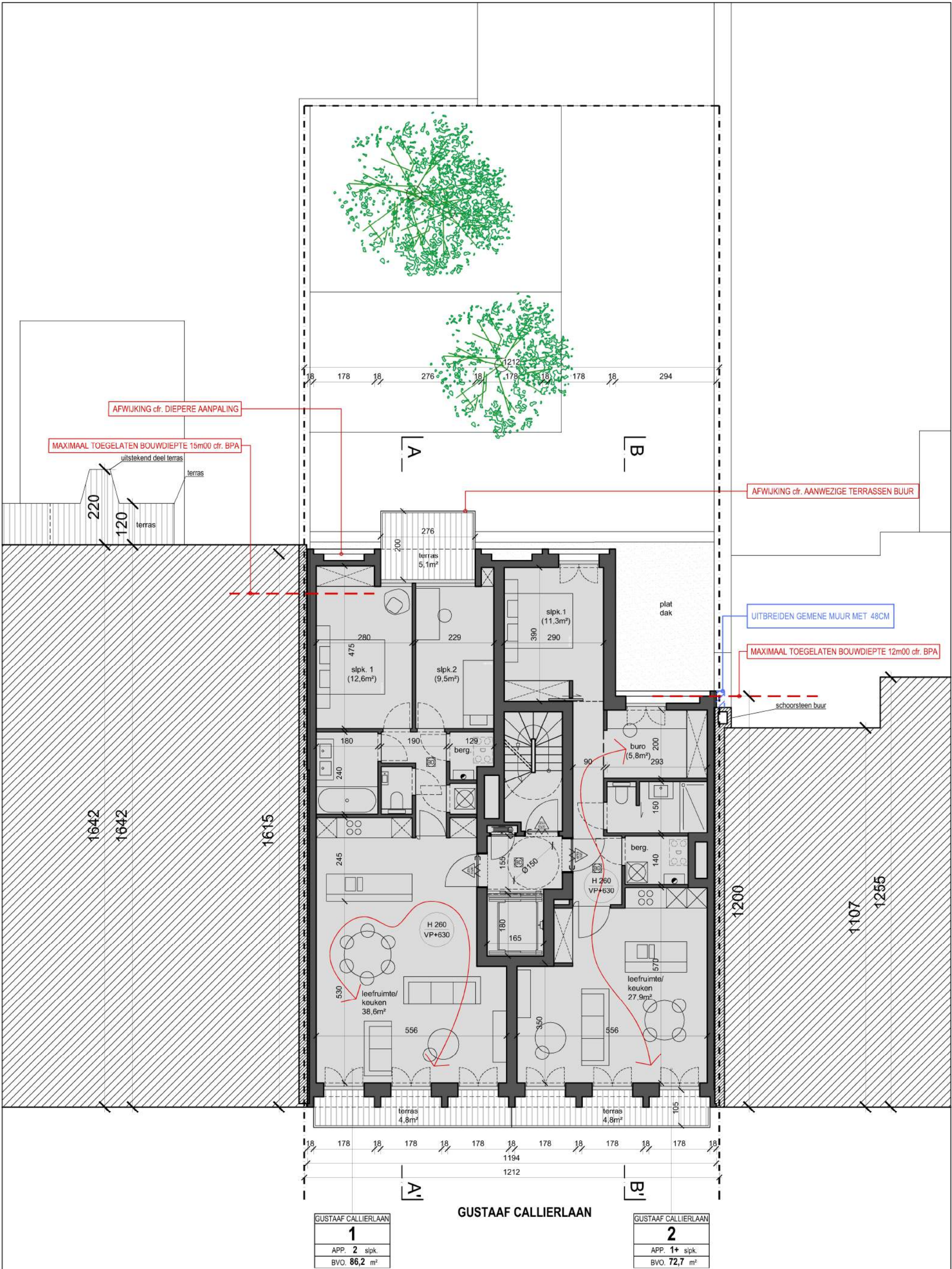
Parkeergarage		
minimaal # plaatsen - gelegen in groene zone cfr. parkeerrichtlijn		
	minimaal	maximaal
KANTOORRUIMTE (305m²)		
eisen:	min 0,7pp/100m²	max 2pp/100m²
waarvan 5% voor bezoekers > toegelaten te voorzien op openbaar domein		
parkeerplaatsen te voorzien	2,1 pp	6,1 pp
APPARTEMENTEN (9 WE)		
eisen:	min 0,6pp	max 0,8pp/WE
parkeerplaatsen te voorzien	5,4 pp	7,2 pp
TOTAAL	min. 7 pp	max.13 pp

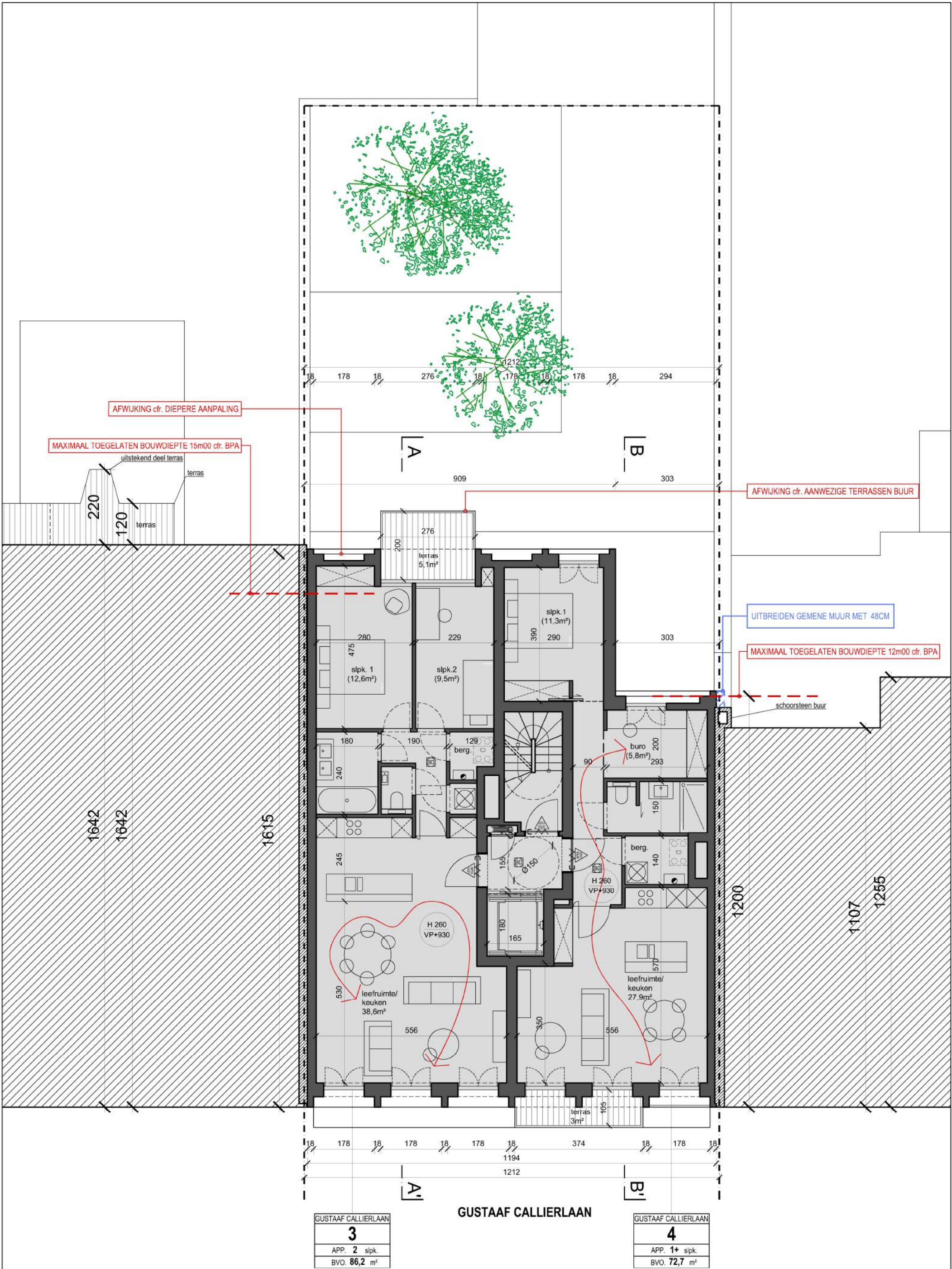
PLAN **ONDERGRONDS -2** - 5 PARKEERPLAATSEN

PLAN **ONDERGRONDS -1** - 5 PARKEERPLAATSEN

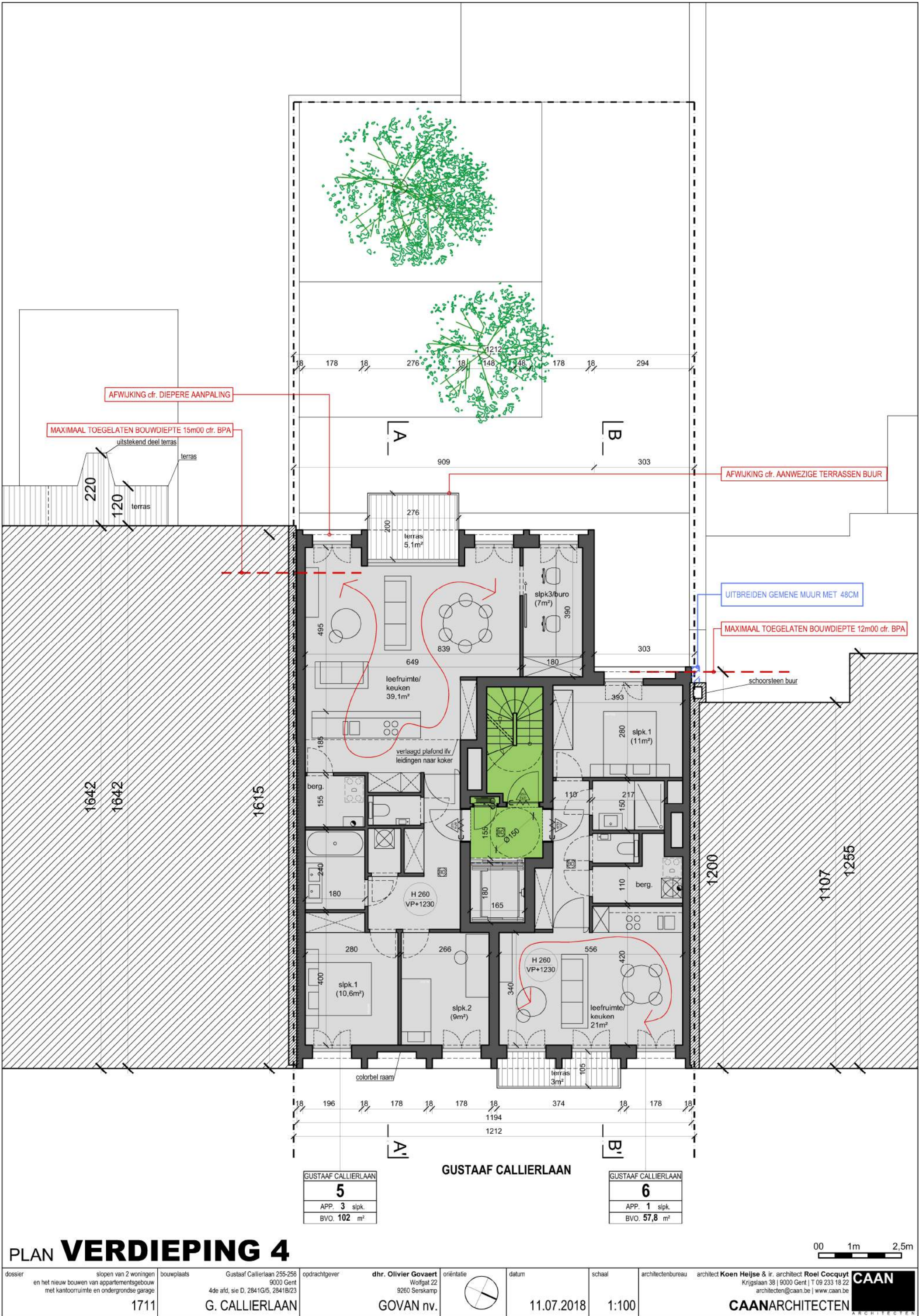

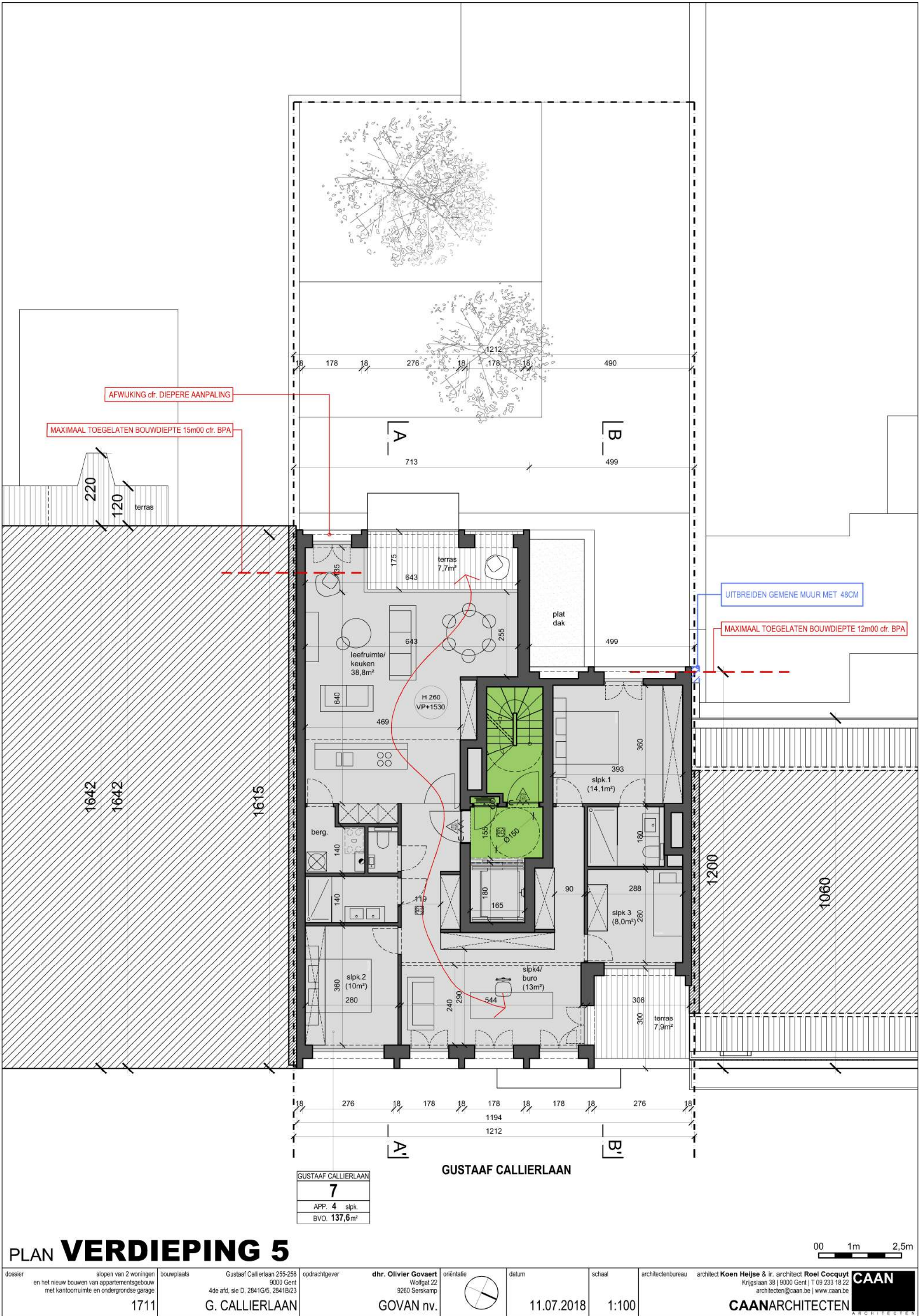
PLAN **VERDIEPING 2**

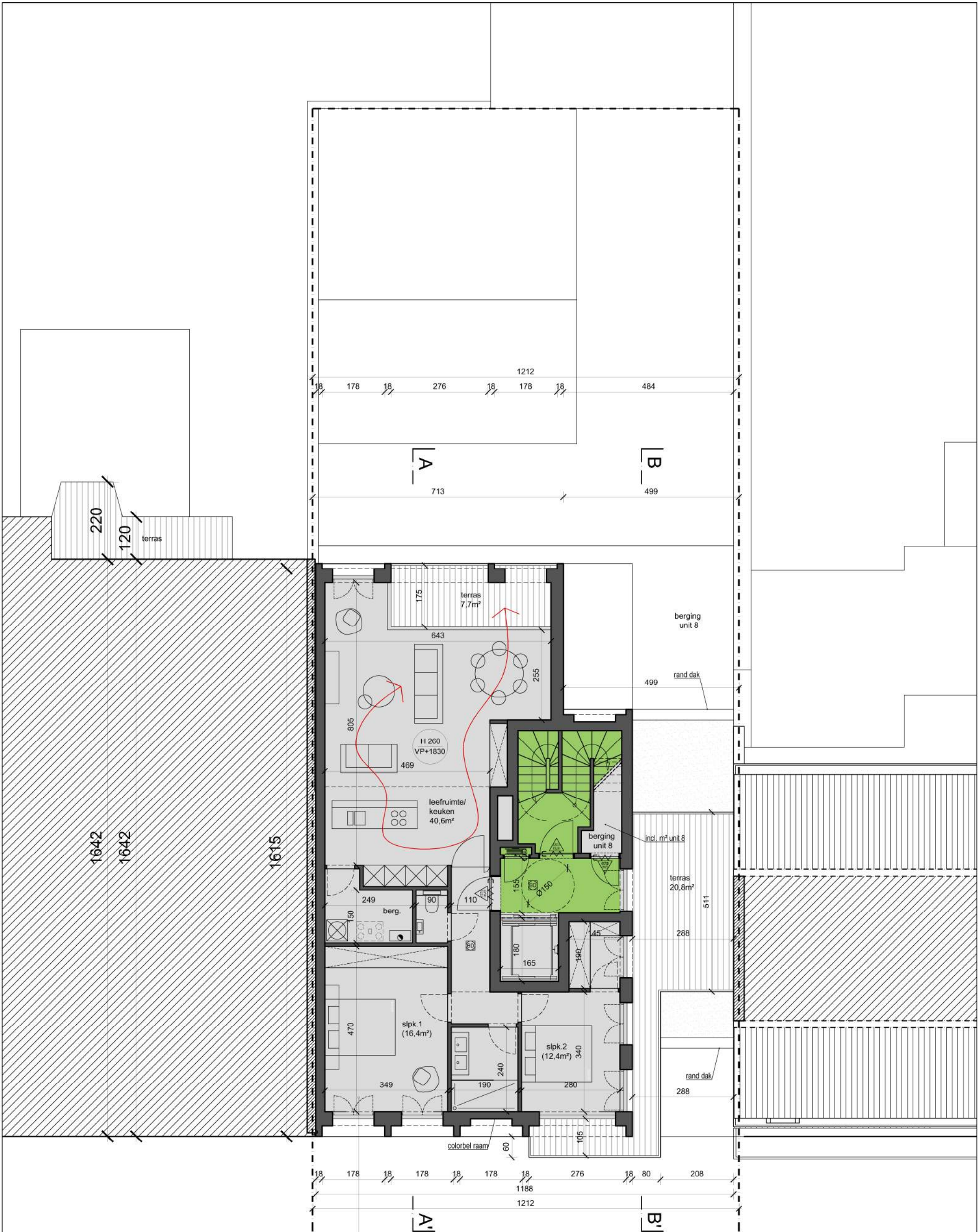
PLAN VERDIEPING 3

00 1m 2,5m

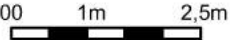
PLAN **VERDIEPING 5**

GUSTAAF CALLIERLAAN
8
APP. 2 slpk.
BVO. 106,4m²

GUSTAAF CALLIERLAAN

PLAN **VERDIEPING 6**

dossier	slopen van 2 woningen en het nieuw bouwen van appartementsgebouw met kantoorruimte en ondergrondse garage	bouwplaats	Gustaaf Callierlaan 255-256 9000 Gent 4de afd, sie D, 2841G/5, 2841B/23 G. CALLIERLAAN	opdrachtgever	dh. Olivier Govaert Wolfgat 22 9260 Serskamp GOVAN nv.	oriëntatie		datum	11.07.2018	schaal	1:100	architectenbureau	architect Koen Heijse & ir. architect Roel Cocquyt Krijgslaan 38 9000 Gent T 09 233 18 22 architecten@caan.be www.caan.be	CAAN ARCHITECTEN
---------	---	------------	--	---------------	--	------------	--	-------	------------	--------	-------	-------------------	---	----------------------------

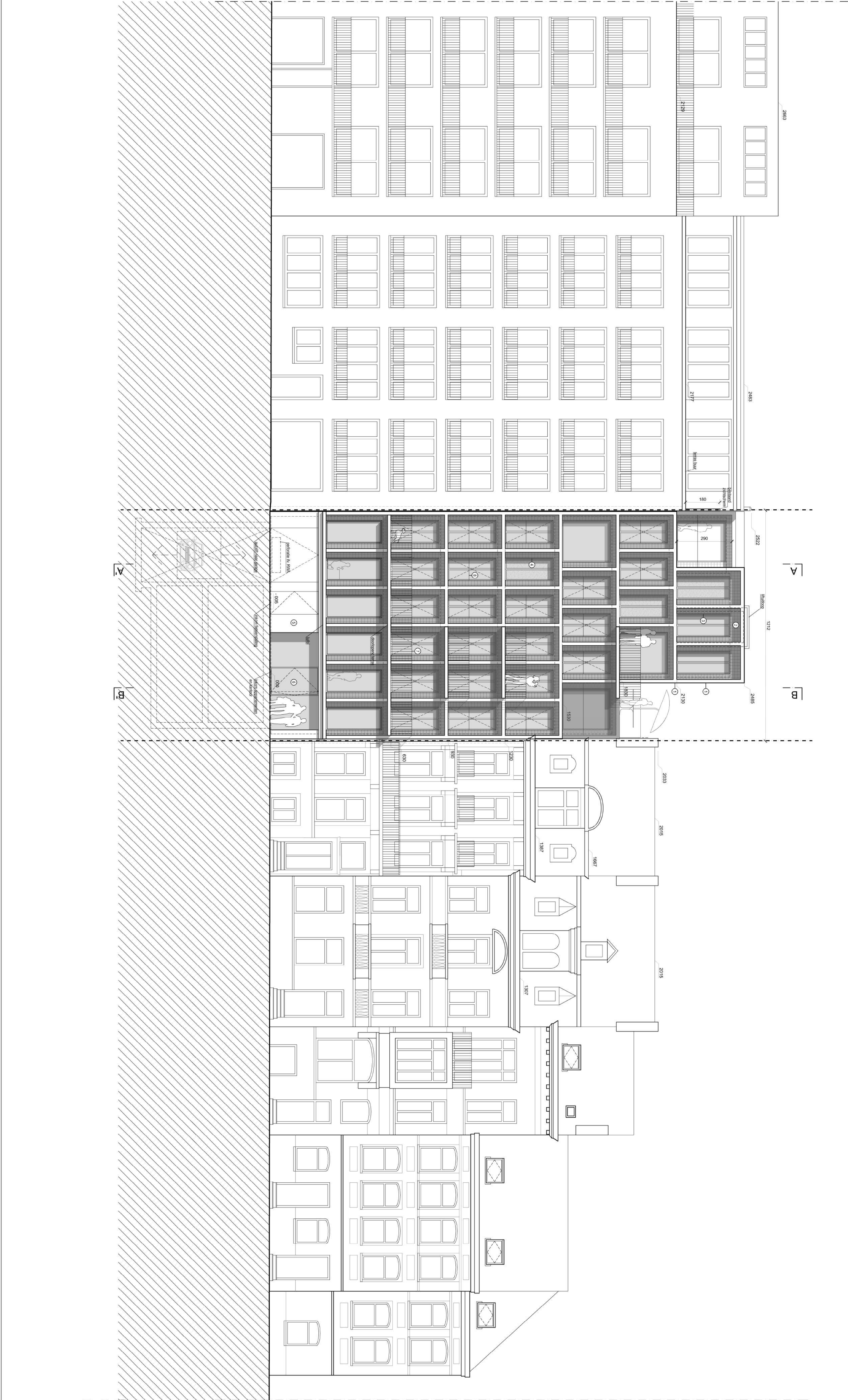
GUSTAAF CALLIERLAAN	
9	
APP. 2	slpk.
BVO. 101,4m²	

GUSTAAF CALLIERLAAN

PLAN VERDIEPING 7

dossier	slopen van 2 woningen en het nieuw bouwen van appartementsgebouw met kantoorruimte en ondergrondse garage	bouwplaats	Gustaaf Callierlaan 255-256 9000 Gent 4de afd, sie D, 2841G/5, 2841B/23	opdrachtgever	dh. Olivier Govaert Wolfgat 22 9260 Serskamp	oriëntatie		datum	11.07.2018	schaal	1:100	architectenbureau	architect Koen Heijse & ir. architect Roel Cocquyt Krijgslaan 38 9000 Gent T 09 233 18 22 architecten@caan.be www.caan.be	CAAN ARCHITECTEN
1711		G. CALLIERLAAN		GOVAN nv.										

GEVEL VO

dossier	slopen van 2 woningen en het nieuw bouwen van appartementsgebouw met kantoorruimte en ondergrondse garage	bouwplaats	Gustaaf Callierlaan 255-256 9000 Gent 4de afd, sie D, 2841G/5, 2841B/23	opdrachtgever	dh. Olivier Govaert Wolfgat 22 9260 Serskamp	oriëntatie		datum	11.07.2018	schaal	1:100	architectenbureau	architect Koen Heijse & ir. architect Roel Cocquyt Krijgslaan 38 9000 Gent T 09 233 18 22 architecten@caan.be www.caan.be	CAAN CAANARCHITECTEN ARCHITECTEN
	1711		G. CALLIERLAAN		GOVAN nv.									

- A

B

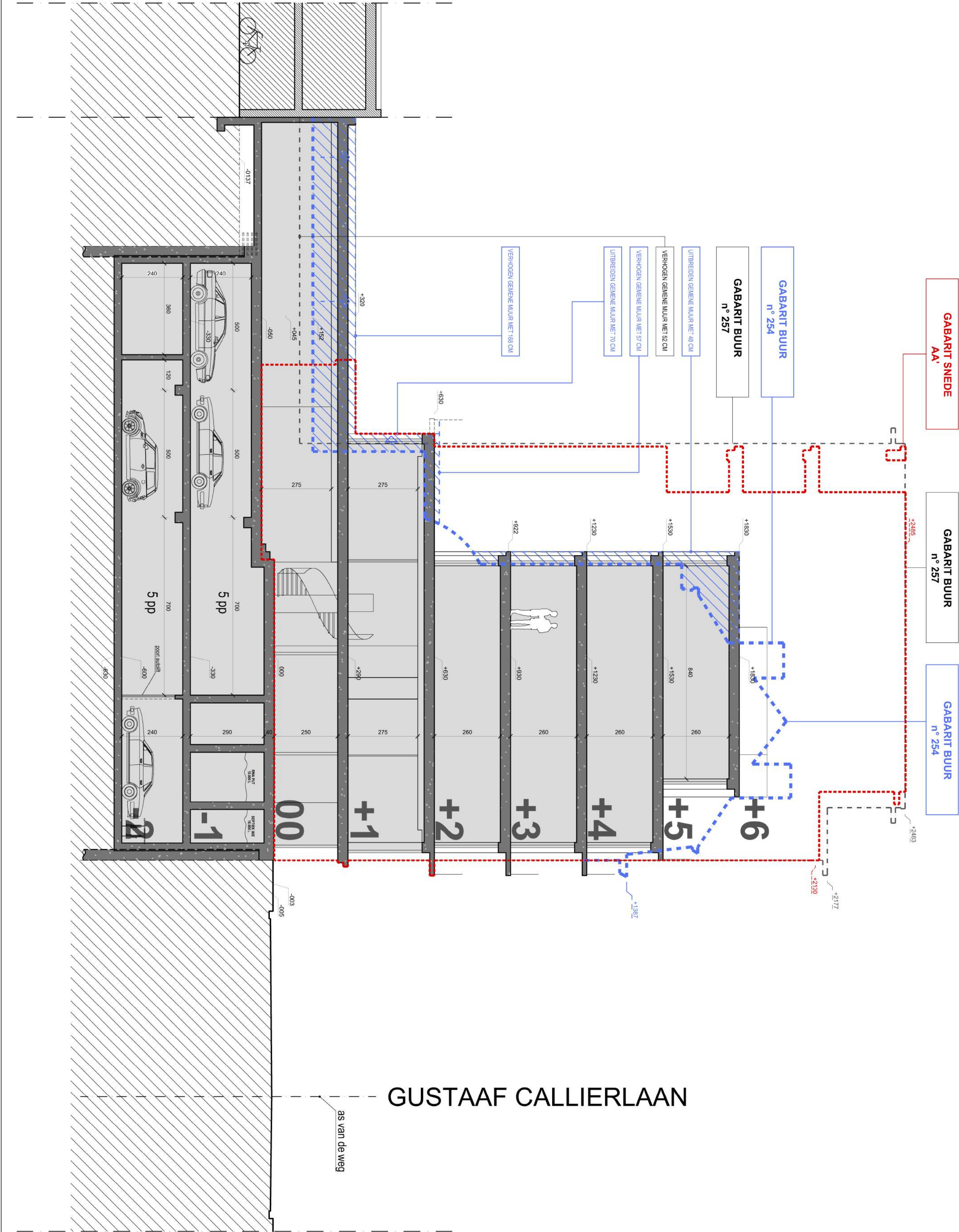

00 1m 2,5m

architectenbureau architect **Koen Heijse & ir. architect Roel Cocquyt**
Krijgslaan 38 | 9000 Gent | T 09 233 18 22
architecten@caan.be | www.caan.be

CAAN

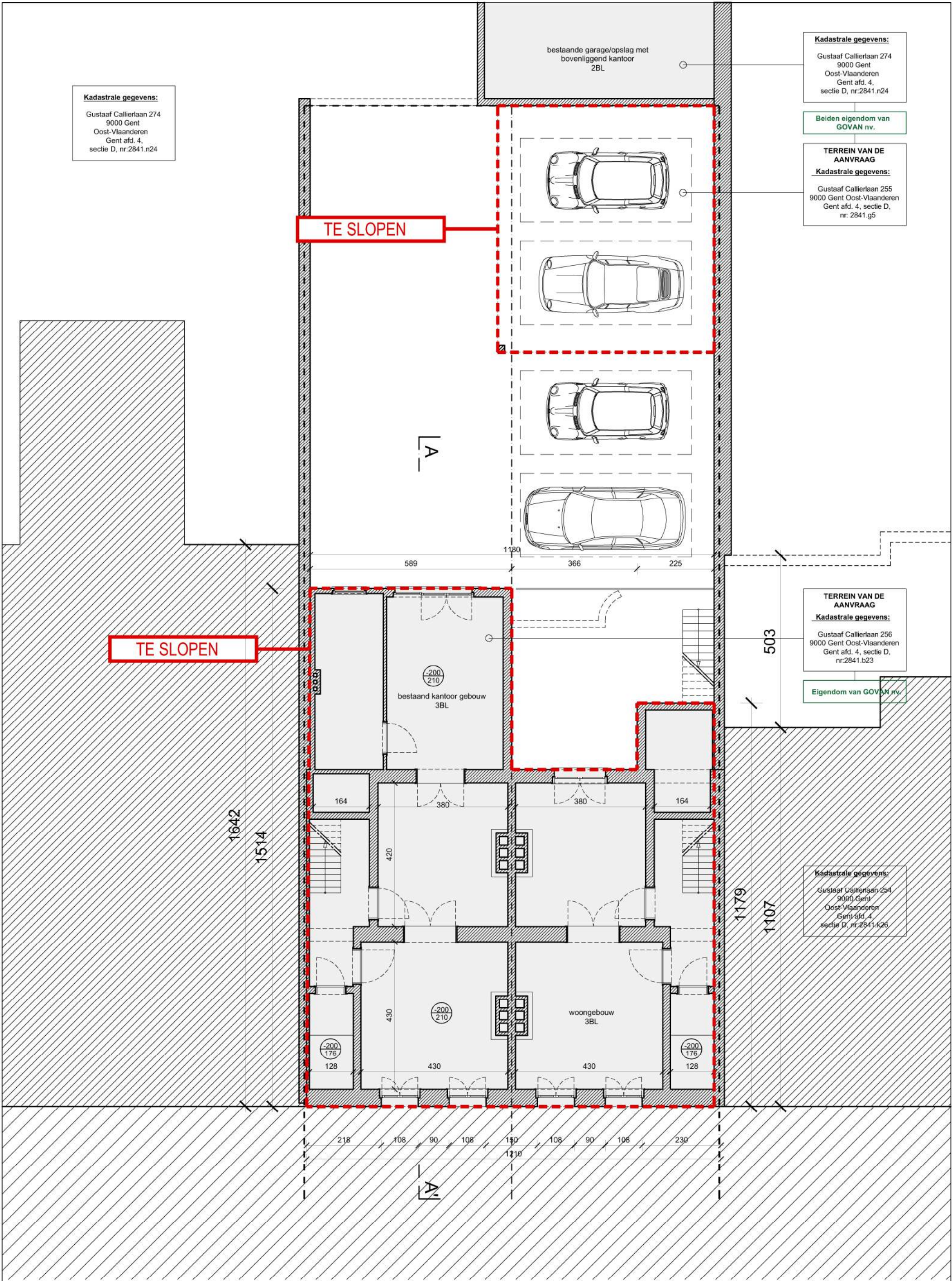
CAANARCHITECTEN

SNEDE **BB'**

00 1m 2,5m

dossier	slopen van 2 woningen en het nieuw bouwen van appartementsgebouw met kantoorruimte en ondergrondse garage	bouwplaats	Gustaaf Callierlaan 255-256 9000 Gent 4de afd, sie D, 2841G/5, 2841B/23	opdrachtgever	dhr. Olivier Govaert Wolfgat 22 9260 Serskamp	oriëntatie		datum	11.07.2018	schaal	1:100	architectenbureau	architect Koen Heijse & ir. architect Roel Cocquyt Krijgslaan 38 9000 Gent T 09 233 18 22 architecten@caan.be www.caan.be	CAAN ARCHITECTEN
1711		G. CALLIERLAAN		GOVAN nv.								CAANARCHITECTEN		

Kadastrale gegevens:
Gustaaf Callierlaan 274
9000 Gent
Oost-Vlaanderen
Gent afd. 4,
sectie D, nr.2841.n24

Kadastrale gegevens:
Gustaaf Callierlaan 274
9000 Gent
Oost-Vlaanderen
Gent afd. 4,
sectie D, nr.2841.n24

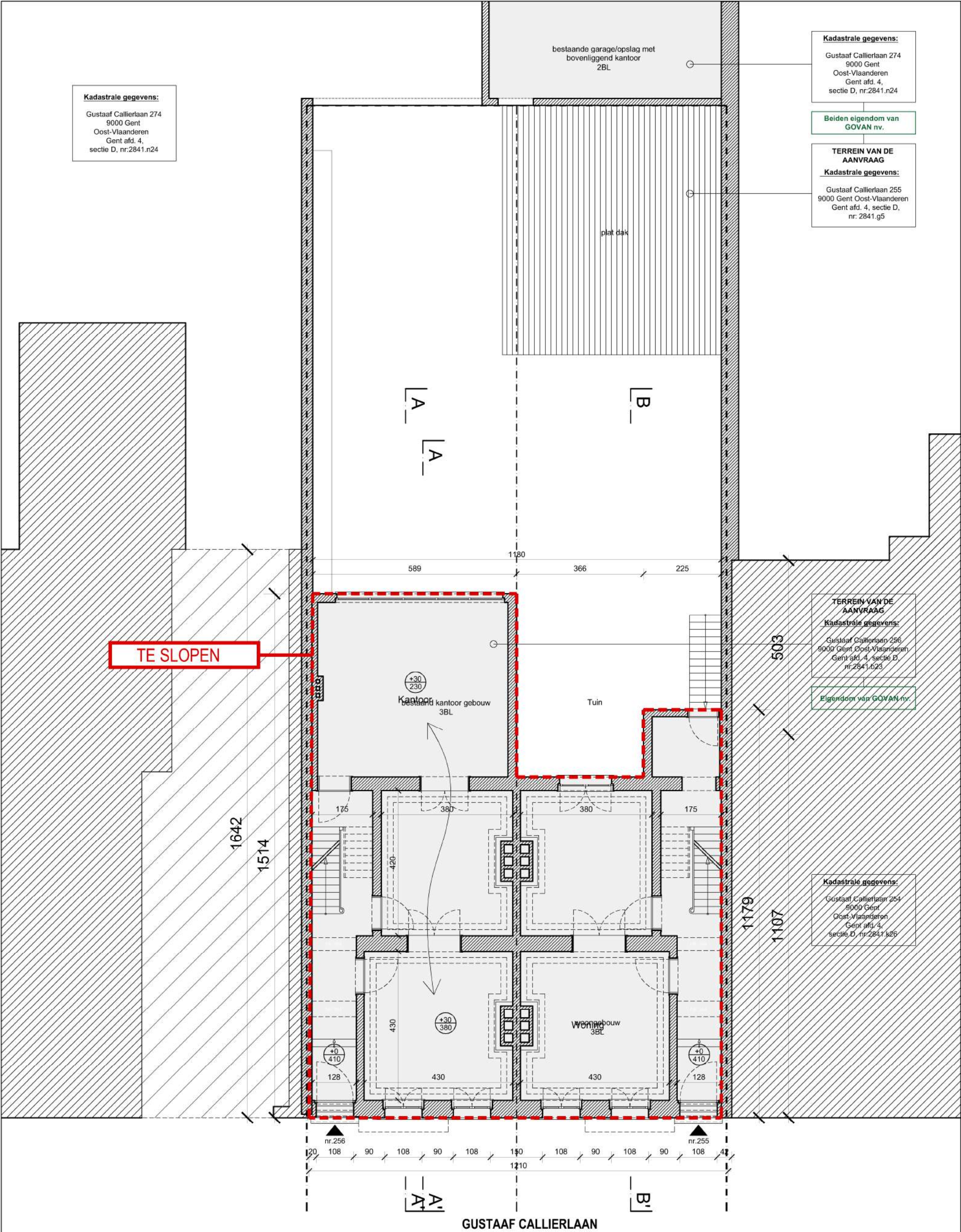
**Beiden eigendom van
GOVAN nv.**

**TERREIN VAN DE
AANVRAAG**
Kadastrale gegevens:
Gustaaf Callierlaan 255
9000 Gent Oost-Vlaanderen
Gent afd. 4, sectie D,
nr. 2841.g5

**TERREIN VAN DE
AANVRAAG**
Kadastrale gegevens:
Gustaaf Callierlaan 256
9000 Gent Oost-Vlaanderen
Gent afd. 4, sectie D,
nr.2841.b23

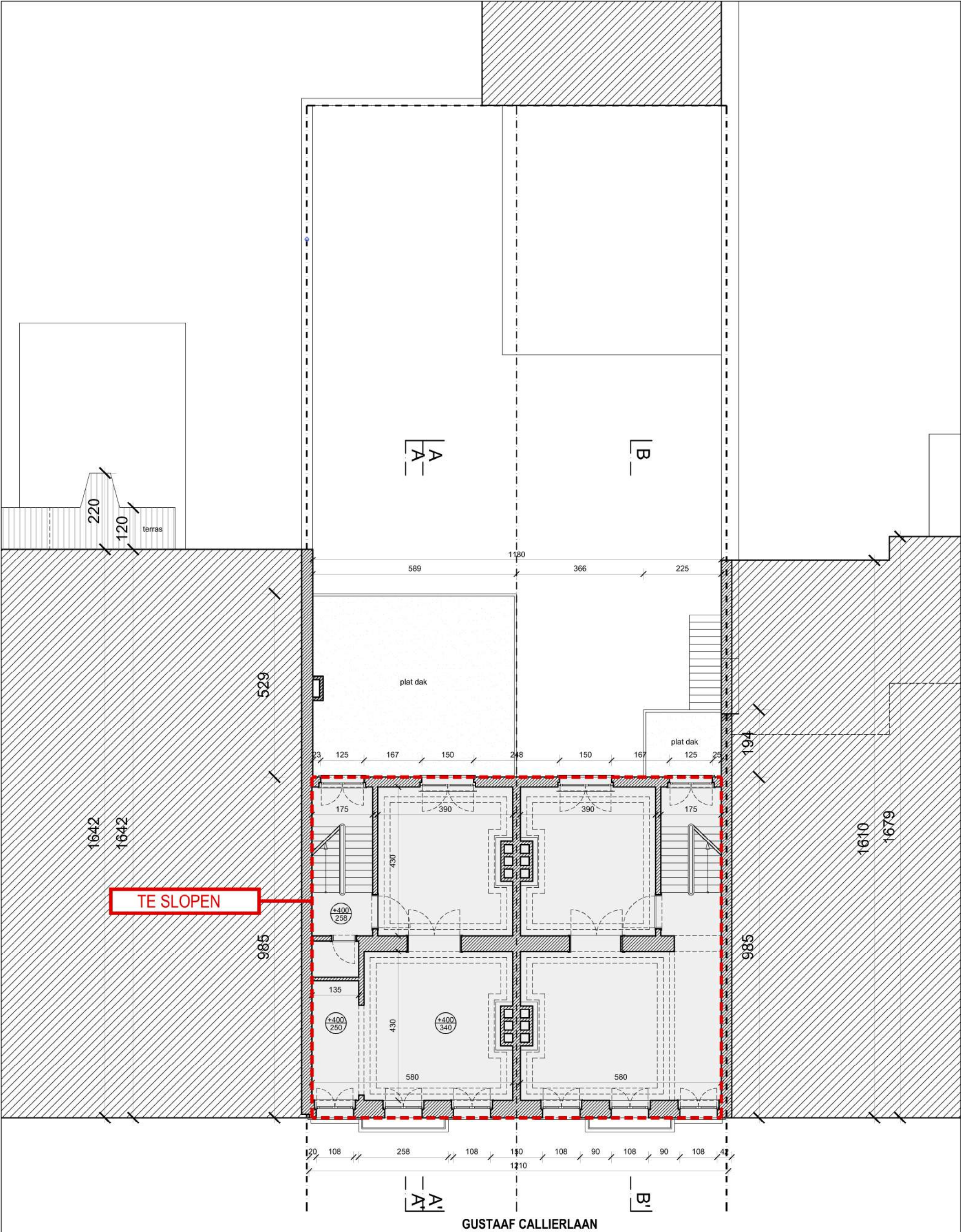
Eigendom van GOVAN nv.

Kadastrale gegevens:
Gustaaf Callierlaan 254
9000 Gent
Oost-Vlaanderen
Gent afd. 4,
sectie D, nr.2841.k26

PLAN BESTAANDE TOESTAND **GELIJKVLOERS**

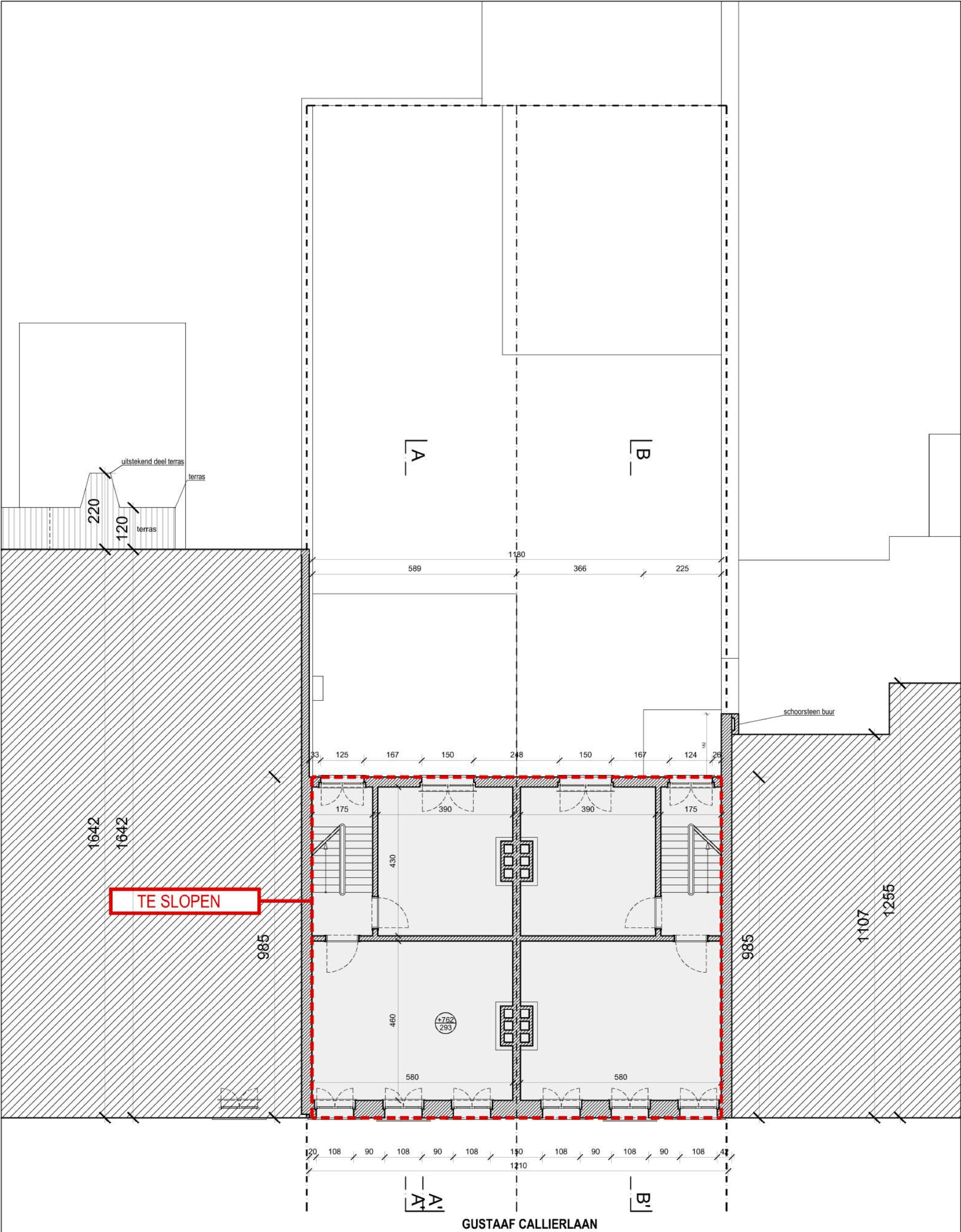
dossier	slopen van 2 woningen en het nieuw bouwen van appartementsgebouw met kantoorruimte en ondergrondse garage	bouwplaats	Gustaaf Callierlaan 255-256 9000 Gent 4de afd, sie D, 2841G/5, 2841B/23 G. CALLIERLAAN	opdrachtgever	dh. Olivier Govaert Wolfgat 22 9260 Serskamp GOVAN nv.	oriëntatie		datum	11.07.2018	schaal	1:100	architectenbureau	architect Koen Heijse & ir. architect Roel Cocquyt Krijgslaan 38 9000 Gent T 09 233 18 22 architecten@caan.be www.caan.be	CAAN ARCHITECTEN
---------	---	------------	--	---------------	--	------------	--	-------	------------	--------	-------	-------------------	--	----------------------------

PLAN BESTAANDE TOESTAND **VERDIEPING 1**

00 1m 2,5m

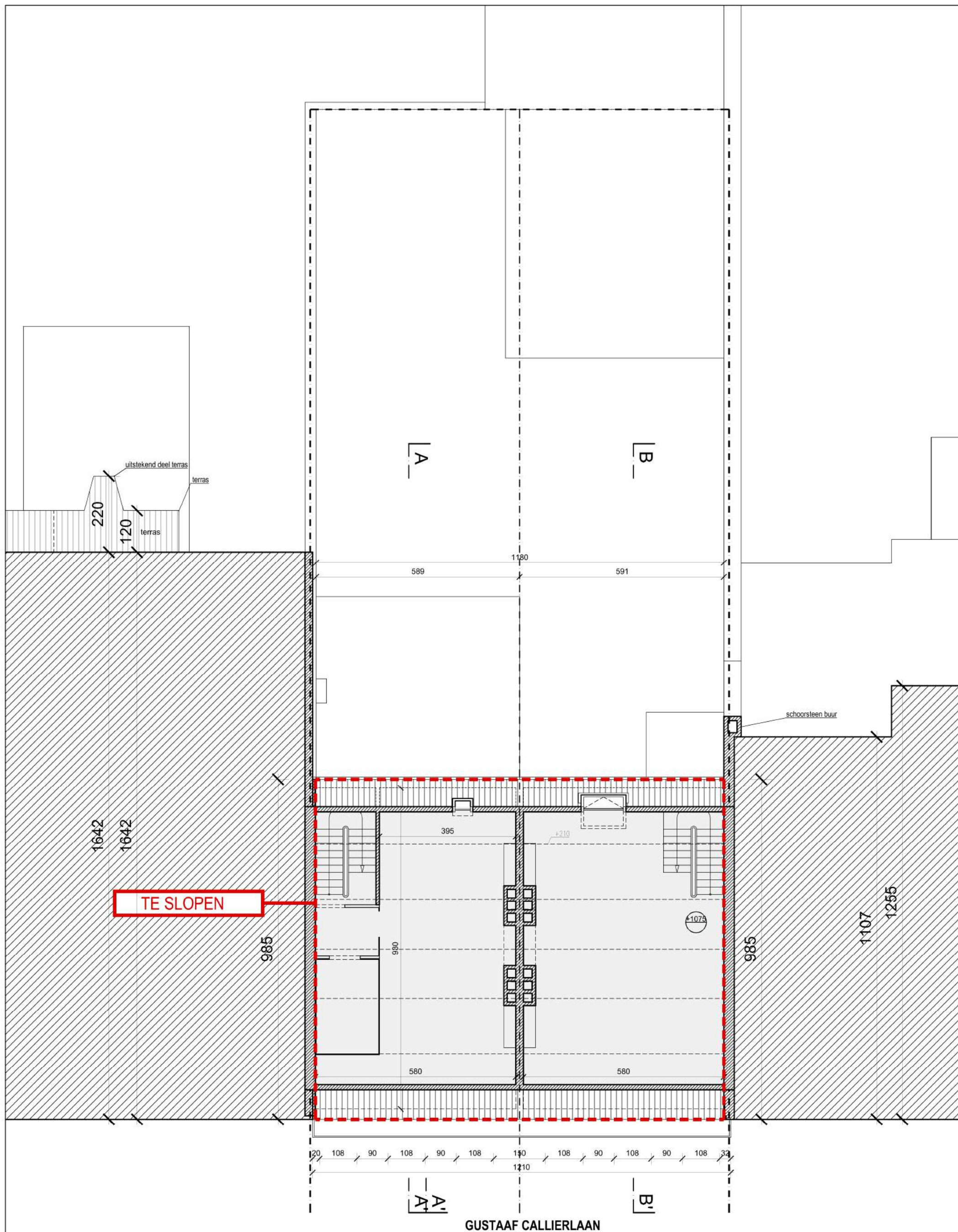
dossier	slopen van 2 woningen en het nieuw bouwen van appartementsgebouw met kantoorruimte en ondergrondse garage	bouwplaats	Gustaaf Callierlaan 255-256 9000 Gent 4de afd, sie D, 2841G/5, 2841B/23 G. CALLIERLAAN	opdrachtgever	dhr. Olivier Govaert Wolfgat 22 9260 Serskamp GOVAN nv.	oriëntatie		datum	11.07.2018	schaal	1:100	architectenbureau	architect Koen Heijse & ir. architect Roel Cocquyt Krijgslaan 38 9000 Gent T 09 233 18 22 architecten@caan.be www.caan.be	CAAN ARCHITECTEN
---------	---	------------	---	---------------	--	------------	--	-------	------------	--------	-------	-------------------	---	---------------------

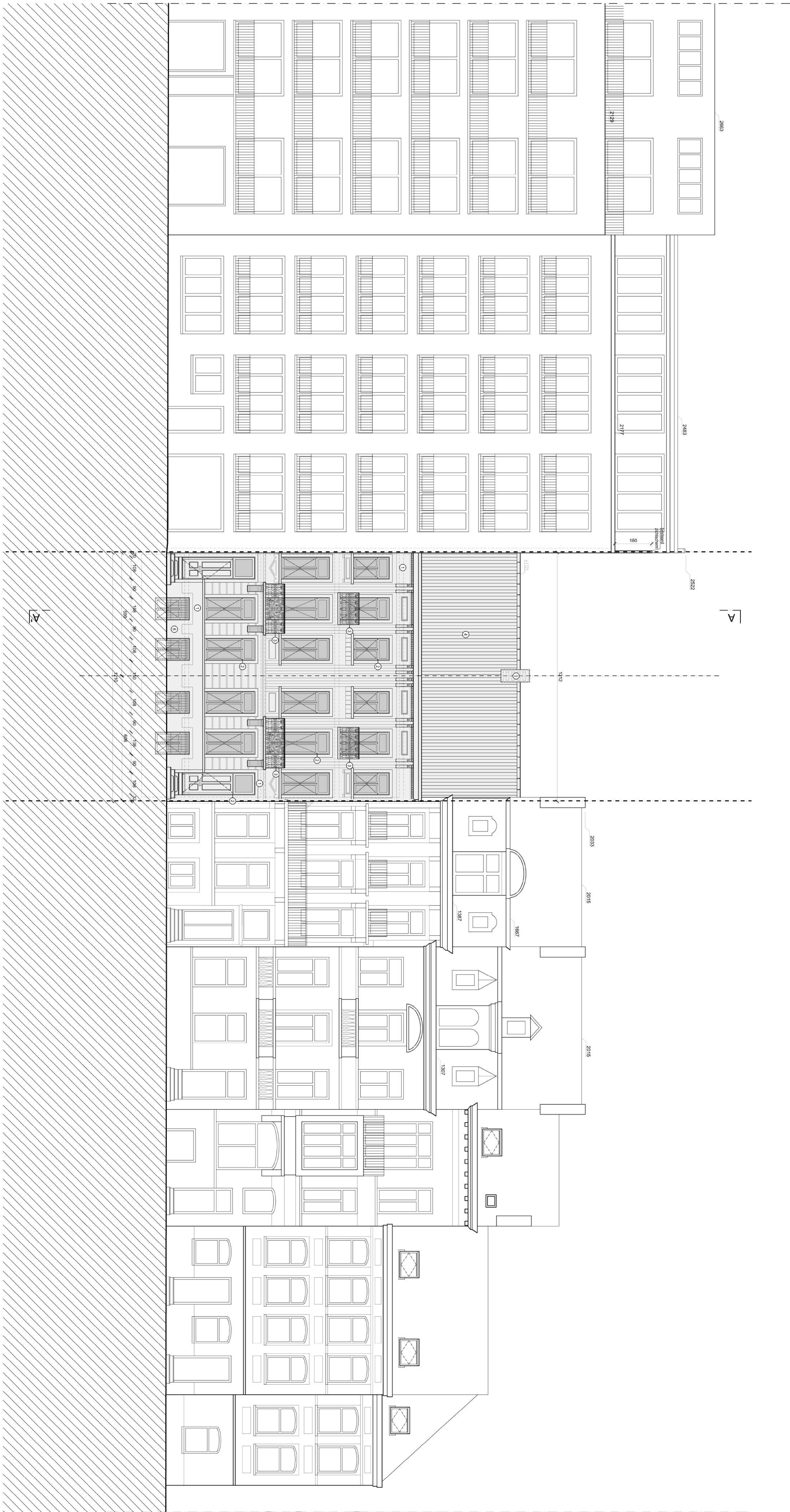

PLAN BESTAANDE TOESTAND **VERDIEPING 2**

dossier	slopen van 2 woningen en het nieuw bouwen van appartementsgebouw met kantoorruimte en ondergrondse garage	bouwplaats	Gustaaf Callierlaan 255-256 9000 Gent 4de afd, sie D, 2841G/5, 2841B/23	opdrachtgever	dh. Olivier Govaert Wolfgat 22 9260 Serskamp	oriëntatie		datum	11.07.2018	schaal	1:100	architectenbureau	architect Koen Heijse & ir. architect Roel Cocquyt Krijgslaan 38 9000 Gent T 09 233 18 22 architecten@caan.be www.caan.be	CAAN ARCHITECTEN
1711		G. CALLIERLAAN		GOVAN nv.								CAANARCHITECTEN		

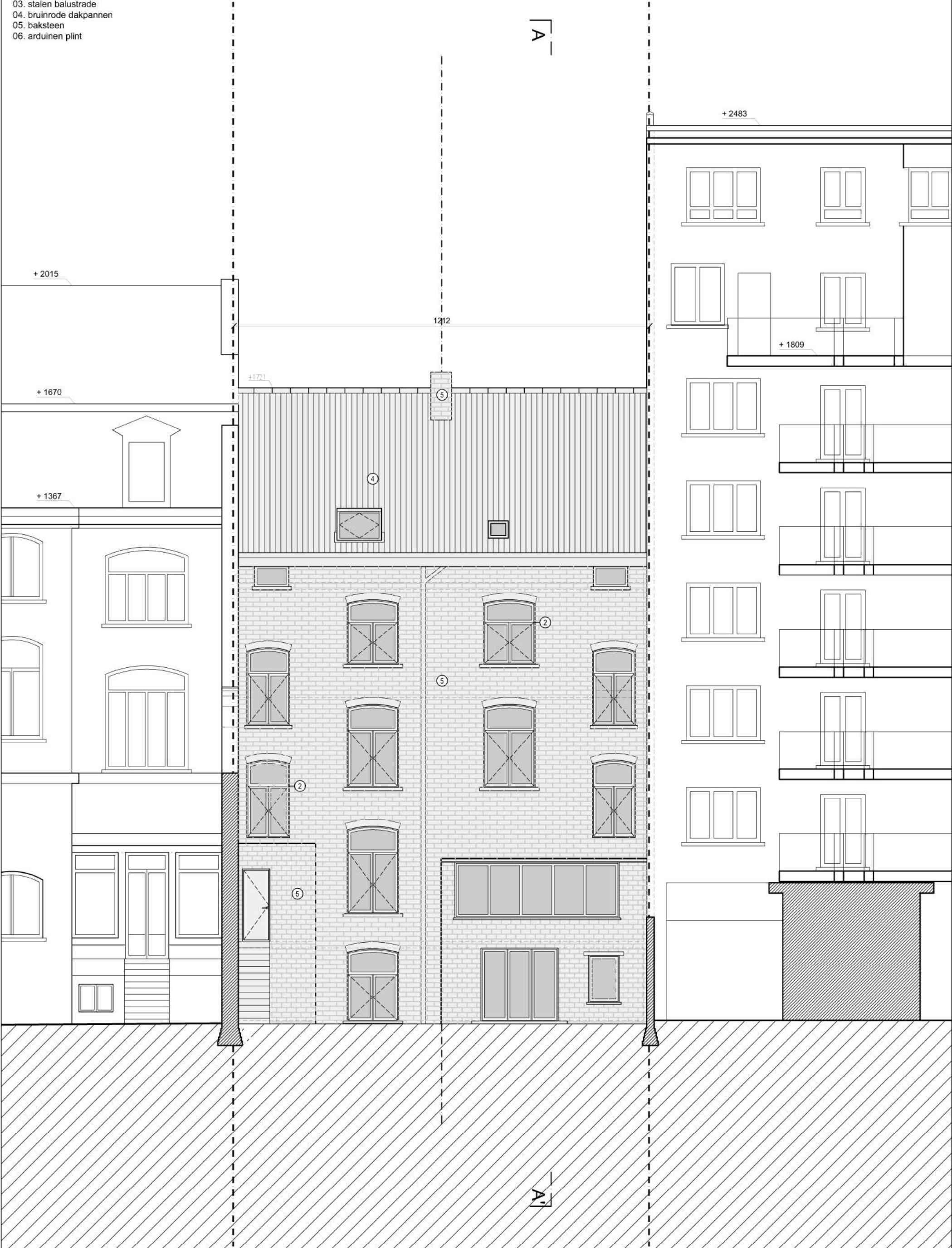

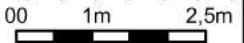
GEVEL BESTAANDE TOESTAND **VOORGEVEL**

dossier	slopen van 2 woningen en het nieuw bouwen van appartementsgebouw met kantoorruimte en ondergrondse garage	bouwplaats	Gustaaf Callierlaan 255-256 9000 Gent 4de afd, sie D, 2841G/5, 2841B/23 G. CALLIERLAAN	opdrachtgever	dh. Olivier Govaert Wolfgat 22 9260 Serskamp GOVAN nv.	oriëntatie		datum	11.07.2018	schaal	1:100	architectenbureau	architect Koen Heijse & ir. architect Roel Cocquyt Krijgslaan 38 9000 Gent T 09 233 18 22 architecten@caan.be www.caan.be	CAAN ARCHITECTEN
---------	---	------------	--	---------------	---	------------	--	-------	------------	--------	-------	-------------------	---	----------------------------

- 01. wit gevelvlak
- 02. houten schrijnwerk
- 03. stalen balustrade
- 04. bruinrode dakpannen
- 05. baksteen
- 06. arduinen plint

GEVEL BESTAANDE TOESTAND **ACHTERGEVEL**

dossier	slopen van 2 woningen en het nieuw bouwen van appartementsgebouw met kantoorruimte en ondergrondse garage	bouwplaats	Gustaaf Callierlaan 255-256 9000 Gent 4de afd, sie D, 2841G/5, 2841B/23	opdrachtgever	dhr. Olivier Govaert Wolfgat 22 9260 Serskamp	oriëntatie		datum	11.07.2018	schaal	1:100	architectenbureau	architect Koen Heijse & ir. architect Roel Cocquyt Krijgslaan 38 9000 Gent T 09 233 18 22 architecten@caan.be www.caan.be	CAAN ARCHITECTEN
	1711		G. CALLIERLAAN		GOVAN nv.									

Hembyse
Hadewijch Pieters
Kastanjestraat 26
9000 Gent

Contactpersoon	Uw kenmerk	Ons kenmerk	Datum
Gunter Stoops 09/266 57 73 Gunter.Stoops@stad.gent		20180817_BR_archeologieno ta Gustaaf Callierlaan 255-256	17/08/2018

Geachte mevrouw Pieters,
Beste Hadewijch,

Op uw adviesvraag aan Stadsarcheologie Gent betreffende de archeologienota voor het perceel gelegen aan de Gustaaf Callierlaan 255-256 (kad. Gent, Afd. 4 Sectie D, nrs. 2841G5 en 2841B23), kunnen wij u het volgende antwoorden:

De percelen hebben een oppervlakte van 356 m² en zijn ten zuiden van het oude stadscentrum gelegen, net binnen de laatmiddeleeuwse stadsgrens en binnen de vastgestelde archeologische zone; *historische stadskern Gent*.

Op het historische kaartmateriaal wordt deze plek weergegeven als onbebouwd meersgebied. Vanaf de tweede helft van de 19de eeuw wordt deze zone bebouwd en in het in het stadsweefsel opgenomen.

Stadsarcheologie Gent kan over dit terrein geen definitieve uitspraken doen zonder verdere terreingegevens of gegevens over de ingrepen. Na het in kaart brengen van de bebouwingsgeschiedenis en de recente verstoringen (kelders!) moeten de nieuwe ingrepen en eventuele archeologische kenniswinst hiertegen afgewogen worden. Gezien de huidige bebouwing, de relatief kleine oppervlakte en het feit dat dit tot midden 19de eeuw meersgebied was schat Stadsarcheologie Gent de kans op kenniswinst laag in.

We wijzen er ook nog op dat opdrachtgever en aannemer niet vrij zijn van de in artikel 5.1.4. van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 bedoelde archeologische meldingsplicht.

De eindbeslissing in dit dossier blijft bij Onroerend Erfgoed.

Met vriendelijke groeten,
Gunter Stoops
Adjunct van de directie

Opgelet:

Stuur uw brieven
naar het postadres!

Postadres: Stad Gent - Stadsarcheologie | Stadhuis | Botermarkt 1 | 9000 Gent

Bezoekadres: Dulle-Grietlaan 12 | 9050 Gent | 09 266 57 60
stadsarcheologie@stad.gent | www.gent.be

Bereikbaar: Bus 3 (halte: Odilon Vanderlindenstraat) - Tram 21/22 (1ste halte: Brusselsesteenweg)

Als dat noodzakelijk is voor de behandeling van uw dossier, slaan we uw gegevens op in een bestand dat we voor geen enkel ander doel gebruiken.
U hebt het recht ze te raadplegen en te laten verbeteren.

